

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

გზამკვლევი
ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის
მე-5 მუხლის შესახებ

თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლება

განახლებულია 2022 წლის 31 აგვისტოს

ეს თარგმანი გამოქვეყნდა ევროპის საბჭოსა და ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოსთან შეთანხმებით და წარმოადგენს მხოლოდ ევროპის საბჭოს საქართველოს ოფისის პასუხისმგებლობას.

მომზადა რეგისტრატურამ. არ აქვს სავალდებულო ძალა სასამართლოსთვის.

გამომცემლობებმა ან ორგანიზაციებმა, რომელთაც სურთ წინამდებარე გზამკვლევის ან მისი ნაწილის თარგმნა და/ან რეპროდუცირება ბეჭდური ან ელექტრონული სახით, უნდა შეავსონ საკონტაქტო ფორმა: *თხოვნა თარგმანის რეპროდუცირების ან ხელახლა გამოცემის შესახებ*, იმისათვის, რომ მიიღონ ინფორმაცია ავტორიზაციის პროცედურის თაობაზე.

თუ გსურთ მიიღოთ ინფორმაცია, თუ რომელი გზამკვლევის თარგმნა მიმდინარეობს ამჟამად, გთხოვთ, იხილოთ *მიმდინარე თარგმანების ჩამონათვალი*.

გზამკვლევის ორიგინალი შედგენილია ინგლისურ ენაზე. მისი განახლება ხდება რეგულარულად. ბოლოს განახლდა 2022 წლის 31 აგვისტოს. შესაძლოა, დაექვემდებაროს რედაქტირებას.

პრეცედენტული სამართლის გზამკვლევები შეგიძლიათ ჩამოტვირთოთ ვებგვერდიდან <https://ks.echr.coe.int>. გამოცემული გზამკვლევების შესახებ განახლებული ინფორმაციის მისაღებად, გთხოვთ, თვალი ადევნოთ სასამართლოს გვერდს Twitter-ზე: https://twitter.com/ECHR_CEDH.

© ევროპის საბჭო/ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2022 წ.

სარჩევი

შენიშვნა მკითხველისთვის.....	6
I. გამოყენების ფარგლები.....	11
A. თავისუფლების აღკვეთა	11
B. გამოსაყენებელი კრიტერიუმები.....	11
C. ციხეში მიღებული ზომები	13
D. ავიაგზავრების უსაფრთხოების შემოწმება	14
E. თავისუფლების აღკვეთა ფორმალური დაპატიმრებისა და დაკავების მიღმა	14
F. თავისუფლების აღკვეთასთან დაკავშირებული პოზიტიური ვალდებულებები.	15
II. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებული დაკავების კანონიერება.....	16
A. მე-5 მუხლის მიზანი	16
B. შესაბამისობა ეროვნულ კანონმდებლობასთან	17
C. ეროვნულ კანონმდებლობასთან შესაბამისობის მიმოხილვა.....	17
D. ზოგადი პრინციპები	18
E. სამართლებრივი სიცხადის პრინციპი.....	18
F. არავითარი თვითნებობა	19
G. სასამართლოს ბრძანება	20
H. გადაწყვეტილებების დასაბუთება და თვითნებობის აკრძალვა.....	21
I. ზოგიერთი მისაღები პროცედურული ხარვეზი	21
J. განთავისუფლების შესახებ ბრძანების აღსრულების შეფერხება	22
III. თავისუფლების კანონიერი აღკვეთა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისად.....	23
A. პატიმრობა მსჯავრდების შემდეგ	23
1. მსჯავრდების არსებობა.....	23
2. კომპეტენტური სასამართლო.....	24
3. დაპატიმრება უნდა მოხდეს მსჯავრდების „შემდეგ“	24
4. სააპელაციო სამართალწარმოების გავლენა	26
B. დაკავება სასამართლოს ბრძანების ან სამართლებრივი ვალდებულების შეუსრულებლობის გამო.....	26
1. სასამართლო ბრძანების შეუსრულებლობა.....	27
2. კანონით დადგენილი ვალდებულების შესრულება	27

C. წინასწარი პატიმრობა.....	29
1. დაკავების ან დაპატიმრების მიზანი.....	29
2. „გონივრული ეჭვის“ მნიშვნელობა.....	31
3. ტერმინი „დანაშაული“	33
D. არასრულწლოვნის დაკავება	34
1. ზოგადი ნაწილი	34
2. აღმზრდელობითი ზედამხედველობა	34
3. უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანო.....	35
E. დაკავება სამედიცინო ან სოციალური მიზნების გამო.....	36
1. ზოგადი ნაწილი	36
2. ინფექციური დაავადებების გავრცელების პრევენცია	37
3. ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირების დაპატიმრება	37
4. ალკოჰოლიკების და ნარკომანების დაკავება.....	41
5. მაწანწალები	41
F. უცხოელის დაკავება	41
1. დაკავება ქვეყანაში უნებართვოდ შესვლის თავიდან აცილების მიზნით.....	42
2. დაკავება დეპორტაციის ან ექსტრადიციის მიზნით.....	43
IV. გარანტიები თავისუფლებააღკვეთილი პირებისათვის	47
A. ინფორმაცია დაკავების მიზეზების შესახებ (მუხლი 5 § 2)	47
1. მოქმედების სფერო	47
2. მიზანი.....	47
3. პირი, რომელსაც უნდა ეცნობოს დაკავების მიზეზები.....	48
4. დაკავების მიზეზები უნდა ეცნობოს „დაუყოვნებლივ“	48
5. მიზეზების განმარტების ფორმა	48
6. მიზეზების მოცულობა	49
7. პირისთვის გასაგები ენა.....	50
B. უფლება დაუყოვნებლივ წარედგინოს მოსამართლეს (მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი)	50
1. დებულების მიზანი	50
2. სწრაფი და ავტომატური სასამართლო კონტროლი	51
3. სათანადო სასამართლო მოხელე.....	53

4. დამოუკიდებლობა.....	53
5. პროცედურული მოთხოვნა.....	54
6. მატერიალურ-სამართლებრივი მოთხოვნა.....	54
C. გონივრულ ვადაში სასამართლო განხილვისა და საქმის განხილვის განმავლობაში გათავისუფლების უფლება (მუხლი 5 § 3)	55
1. გასათვალისწინებელი პერიოდი.....	56
2. ზოგადი პრინციპები.....	56
3. პატიმრობის ნებისმიერი პერიოდის გამართლება.....	58
4. პატიმრობის გაგრძელების საფუძვლები	58
5. განსაკუთრებული გულმოდგინება	61
6. ალტერნატიული ღონისძიებები	61
7. გირაო.....	62
8. არასრულწლოვანთა წინასწარი პატიმრობა.....	63
D. თავისუფლება აღკვეთილი პირის უფლება, სასამართლომ დაუყოვნებლივ განიხილოს მისი დაპატიმრების კანონიერების საკითხი (მუხლი 5 § 4)	64
კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი	64
1. დებულების მიზანი	64
2. დებულების გამოყენება	65
3. სასამართლოს მიერ განხილვა	66
4. პროცედურული გარანტიები.....	70
5. „სწრაფად“ განხილვის მოთხოვნა.....	73
E. კომპენსაციის უფლება უკანონო დაკავების ან პატიმრობის გამო (მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი)	76
1. მოქმედების სფერო	76
2. სასამართლო დაცვის საშუალება.....	77
3. კომპენსაციის ხელმისაწვდომობა	77
4. კომპენსაციის ბუნება	78
5. ზიანის არსებობა.....	78
6. კომპენსაციის უფლება.....	79
ციტირებული საქმეების სია.....	81

შენიშვნა მკითხველისთვის

წინამდებარე გზამკვლევი არის ერთ-ერთი „პრეცედენტული სამართლის გზამკვლევიდან“, რომლებსაც გამოსცემს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო (შემდგომში, „სასამართლო“, „ევროპული სასამართლო“ ან „ევროპული სასამართლო“) და რომელთა დანიშნულებაა პრაქტიკოსი იურისტების ინფორმირება ევროპული სასამართლოს მიერ გამოტანილი ფუნდამენტური მნიშვნელობის გადაწყვეტილებების და განჩინებების შესახებ. წინამდებარე გზამკვლევი გაანალიზებული და შეჯამებულია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-5 მუხლის შესახებ პრეცედენტული სამართალი (შემდგომში, „კონვენცია“ ან „ევროპული კონვენცია“). მკითხველები გაეცნობიან ძირითად პრინციპებს ამ სფეროში და შესაბამის პრეცედენტებს.

გზამკვლევიში ციტირებული სასამართლო პრაქტიკის მაგალითები შეირჩა სასამართლოს წამყვანი, ძირითადი და/ან ბოლოდროინდელი გადაწყვეტილებებიდან და განჩინებებიდან.*

სასამართლოს გადაწყვეტილებები და განჩინებები არამარტო წარმოადგენს უშუალოდ სასამართლოში შესული საქმეების გადაწყვეტას, არამედ, ზოგადად განმარტავს, იცავს და ავითარებს კონვენციით დადგენილ წესებს, რაც ხელს უწყობს სახელმწიფოების, როგორც კონვენციის ხელისშემკვრელი მხარეების მიერ აღებული ვალდებულებების შესრულებას (*Ireland v. the United Kingdom*, 1978 წლის 18 იანვარი, § 154, Series A no. 25, და შედარებით ახალი *Jeronovičs v. Latvia* [GC], no. 44898/10, § 109, 2016 წლის 5 ივლისი).

ამრიგად, კონვენციით შექმნილი სისტემის დანიშნულებაა, განსაზღვროს საჯარო პოლიტიკა ყველას საერთო ინტერესებისთვის და ამით აამაღლოს ადამიანის უფლებათა დაცვის სტანდარტები და განავრცოს ადამიანის უფლებათა სფეროში სასამართლო პრაქტიკა კონვენციის მხარე სახელმწიფოთა თანამეგობრობის მასშტაბით (*Konstantin Markin v. Russia* [GC], 30078/06, § 89, ECHR 2012). სასამართლო ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ადამიანის უფლებათა სფეროში კონვენციას აქვს „ევროპული საჯარო წესრიგის კონსტიტუციური დოკუმენტის“ ფუნქცია (*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland* [GC], no. 45036/98, § 156, ECHR 2005-VI, და შედარებით ახალი *N.D. and N.T. v. Spain* [GC], nos. 8675/15 და 8697/15, § 110, 2020 წლის 13 თებერვალი).

კონვენციის No. 15 ოქმის თანახმად, კონვენციის პრეამბულაში შემოღებული იქნა სუბსიდიარულობის პრინციპი. ეს პრინციპი „მხარე სახელმწიფოებსა და სასამართლოს საერთო პასუხისმგებლობას აკისრებს“ ადამიანის უფლებების დაცვასთან დაკავშირებით, ხოლო ეროვნულმა ხელისუფლებამ და სასამართლოებმა შიდასახელმწიფოებრივი კანონმდებლობის ინტერპრეტაცია და გამოყენება უნდა მოახდინონ იმგვარად, რაც უზრუნველყოფს კონვენციითა და მისი ოქმებით განსაზღვრული უფლებებისა და თავისუფლებების სრულ მოქმედებაში მოყვანას. (*Grzeđa v. Poland* [GC], § 324)

წინამდებარე სახელმძღვანელო შეიცავს მითითებებს საკვანძო სიტყვებზე, კონვენციის და მისი დამატებითი ოქმების თოთოეულ ციტირებულ მუხლთან და დაკავშირებით. აქ განხილული საკითხები მოკლედ არის შეჯამებული *საკვანძო სიტყვების ჩამონათვალში*, რომელიც შედგება პირდაპირ კონვენციისა და მისი დამატებითი ოქმებიდან (უმეტეს შემთხვევაში) ალბულო ტერმინებისგან.

საკვანძო სიტყვების გამოყენებით, შესაძლებელია ძიების წარმოება სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის *HUDOC მონაცემთა ბაზაში*. საკვანძო სიტყვებით ძიება მომხმარებელს საშუალებას აძლევს, მოიძიოს დოკუმენტთა ჯგუფი, რომელსაც მსგავსი სამართლებრივი შინაარსი აქვს (სასამართლოს დასკვნები და არგუმენტები თითოეულ საქმეში შეჯამებულია საძიებო სიტყვების საშუალებით). საძიებო სიტყვები ინდივიდუალურ საქმეებთან დაკავშირებით ხელმისაწვდომია HUDOC-ის მონაცემთა ბაზაში, Case Details სექციაზე დაწკაპუნებით. HUDOC-ის მონაცემთა ბაზისა და საძიებო სიტყვების შესახებ დამატებითი ინფორმაციის მისაღებად. გთხოვთ, იხილოთ *HUDOC-ის მომხმარებლის სახელმძღვანელო*.

* ციტირებული პრეცედენტული სამართლის მაგალითები, შესაძლოა, ხელმისაწვდომი იყოს სასამართლოსა და ყოფილი „ევროპის ადამიანის უფლებათა კომისიის“ (შემდგომში, „კომისია“) ერთ-ერთ ან ორივე ოფიციალურ ენაზე (ინგლისური და ფრანგული). თუ სხვა რამ არ არის მითითებული, ყველა წყარო წარმოადგენს სასამართლოს პალატის მიერ საქმის არსებითი განხილვის შედეგად მიღებულ განაჩენს. აბრევიატურა “(dec.)” მიუთითებს, რომ ციტირებულია სასამართლოს გადაწყვეტილება, ხოლო “[GC]” მიუთითებს, რომ საქმე განიხილა დიდმა პალატამ. პალატის გადაწყვეტილებები, რომლებიც წინამდებარე დოკუმენტის გამოქვეყნების მომენტში არ იყო საბოლოო, აღნიშნულია ვარსკვლავით (*).

კონვენციის მე-5 მუხლი - თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლება

1. ყველას აქვს თავისუფლებისა და პირადი უსაფრთხოების უფლება. არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, თუ არა კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისად და გარდა შემდეგი შემთხვევებისა:

ა. კანონიერი დაპატიმრება უფლებამოსილი სასამართლოს მიერ მსჯავრდებული პირისა;

ბ. კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება კანონის შესაბამისად გაცემული სასამართლოს ბრძანების შეუსრულებლობისათვის, ანდა კანონით გათვალისწინებული ნებისმიერი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად;

გ. პირის კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება, უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე მის წარსადგენად, როდესაც არსებობს ამ პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის საფუძვლიანი ეჭვი, ან საფუძვლიანად არის მიჩნეული პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის თუ მისი ჩადენის შემდეგ მიმალვის აღკვეთის აუცილებლობა;

დ. არასრულწლოვნის დაპატიმრება კანონიერი ბრძანების საფუძველზე მასზე აღმზრდელობითი ზედამხედველობისათვის ან უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე მის წარსადგენად;

ე. პირის კანონიერი დაპატიმრება გადამდებ დაავადებათა გავრცელების თავიდან ასაცილებლად, ან სულით ავადმყოფის, ალკოჰოლიკის, ნარკომანისა და მანქანის კანონიერი დაპატიმრება;

ვ. პირის კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება, ქვეყანაში მისი უნებართვოდ შესვლის აღსაკვეთად, აგრეთვე იმისა, ვის მიმართაც ხორციელდება ღონისძიებანი მისი გამეგების (დეპორტაცია) ან გადაცემისათვის (ექსტრადიცია).

2. დაკავებულ პირს მისთვის გასაგებ ენაზე დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს მისი დაკავების მიზეზები და მისთვის წაყენებული ყველა ბრალდება.

3. ამ მუხლის 1-ლი (გ) პუნქტით გათვალისწინებულ დებულებათა შესაბამისად დაკავებული თუ დაპატიმრებული პირი დაუყოვნებლივ წარედგინება მოსამართლეს ან სასამართლო ხელისუფლების განსახორციელებლად კანონით უფლებამოსილ სხვა მოხელეს და იგი აღჭურვილია უფლებით, მისი საქმე განიხილოს სასამართლომ გონივრულ ვადაში ან გათავისუფლდეს საქმის განხილვის განმავლობაში. ასეთი გათავისუფლება შეიძლება პირობადებული იყოს სასამართლოში მისი გამოცხადების რაიმე გარანტიით.

4. ყველას, ვისაც დაკავებით ან დაპატიმრებით აღეკვეთა თავისუფლება, აქვს უფლება, მიმართოს სასამართლოს, რომელიც დაუყოვნებლივ განიხილავს მისი დაპატიმრების საკითხს და ბრძანებს მის გათავისუფლებას, თუ ეს დაპატიმრება უკანონოა.

5. ყველა მსხვერპლს, ვინც ამ მუხლის მოთხოვნათა დარღვევით დააკავეს ან დააპატიმრეს, აქვს კომპენსაციის ქმედითი უფლება.

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

1. პირის თავისუფლება (5-1) - პირის უსაფრთხოება (5-1) - თავისუფლების აღკვეთა (5-1) - კანონით გათვალისწინებული პროცედურა (5-1) - კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება

(ა) მსჯავრდება (5-1-ა) - მსჯავრდების შემდეგ (5-1-ა) - უფლებამოსილი სასამართლო (5-1-ა)

(ბ) კანონის შესაბამისად გაცემული სასამართლოს ბრძანება (5-1-ბ) - კანონის შესაბამისად გაცემული სასამართლოს ბრძანების შეუსრულებლობა (5-1-ბ) - კანონით გათვალისწინებული ნებისმიერი ვალდებულების შესრულების უზრუნველყოფა

(გ) უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე წარდგენა (5-1-გ) - სამართალდარღვევა (5-1-გ) - საფუძვლიანი ეჭვი (5-1-გ) - საფუძვლიანად არის მიჩნეული პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის აღსაკვეთად (5-1-გ) - საფუძვლიანად არის მიჩნეული პირის მიმალვის აღსაკვეთად (5-1-გ)

(დ) არასრულწლოვნები (5-1-დ) - აღმზრდელობითი ზედამხედველობა (5-1-დ) - უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე პირის წარდგენა (5-1-დ)

(ე) გადამდებ დაავადებათა გავრცელების თავიდან აცილება (5-1-ე) - ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირი (5-1-ე) - ალკოჰოლიკი (5-1-ე) ნარკომანი (5-1-ე) და მაწანწალა (5-1-ე);

(ვ) ქვეყანაში პირის უნებართვოდ შესვლის აღკვეთა (5-1-ვ) - გაძევება (5-1-ვ) - ექსტრადიცია (5-1-ვ).

2. დაუყოვნებლივ ცნობება (5-2) - მისთვის გასაგებ ენაზე (5-2) - დაკავების მიზეზები (5-2) - წაყენებული ყველა ბრალდება (5-2)

3. მოსამართლე ან სასამართლო ხელისუფლების განსახორციელებლად კანონით უფლებამოსილ სხვა მოხელე (5-3) - დაუყოვნებლივ წარდგენა მოსამართლის ან სხვა მოხელის წინაშე (5-3) – სასამართლოს მიერ საქმის განხილვა გონივრულ ვადაში (5-3) - საქმის განხილვის განმავლობაში განთავისუფლება (5-3) – წინასასამართლო დაკავების ხანგრძლივობა (5-3) - წინასასამართლო დაკავების გონივრულობა (5-3) - განთავისუფლება შეიძლება პრობადებული იყოს (5-3) - სასამართლოში პირის გამოცხადების რაიმე გარანტიით (5-3)

4. დაკავების კანონიერების განხილვა (5-4) - სასამართლოსთვის მიმართვა (5-4) - სასამართლოს მიერ განხილვა (5-4) - დაუყოვნებლივ განხილვა (5-4) - განხილვის პროცედურული გარანტიები (5-4) - გათავისუფლების შესახებ ბრძანების გაცემა (5-4).

5. კომპენსაცია (5-5).

I. გამოყენების ფარგლები

კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი

„1. ყველას აქვს თავისუფლებისა და პირადი უსაფრთხოების უფლება. არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, თუ არა კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისად: ...“

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

პირის თავისუფლება (5-1) - პირის უსაფრთხოება (5-1) - თავისუფლების აღკვეთა (5-1) - კანონით დადგენილი პროცედურა (5-1) - კანონიერი თავისუფლების აღკვეთა ან დაკავება (5-1)

A. თავისუფლების აღკვეთა

1. „თავისუფლების უფლებაში“ მე-5 მუხლი გულისხმობს პირის ფიზიკურ თავისუფლებას; მისი მიზანია უზრუნველყოს, რომ არავის ჩამოერთვას თავისუფლება თვითნებურად. მასში არ მოიაზრება მხოლოდ გადაადგილების თავისუფლების შეზღუდვები, რომლებსაც არეგულირებს მე-4 დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლი (*De Tommaso v. Italy* [GC], 2017, § 80; *Creangă v. Romania* [GC], 2012, § 92; *Engel and Others v. the Netherlands*, 1976, § 58).
2. გადაადგილების შეზღუდვები საკმარისად სერიოზული ხასიათისაა იმისათვის, რომ ექცეოდეს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისად თავისუფლების აღკვეთის ფარგლებში და განსხვავდება თავისუფლების მცირე შეზღუდვებისგან, რომლებიც მე-4 დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლში გვხვდება - ხარისხით ან ინტენსივობით და არა ბუნებით და შინაარსით (*De Tommaso v. Italy* [GC], 2017, § 80; *Guzzardi v. Italy*, 1980, § 93; *Rantsev v. Cyprus and Russia*, 2010, § 314; *Stanev v. Bulgaria* [GC], 2012, § 115).
3. თავისუფლების აღკვეთა არ შემოიფარგლება დაკავების ან მსჯავრდების შემდეგ დაპატიმრების კლასიკური შემთხვევებით, არამედ მას შესაძლოა მრავალი სხვა ფორმა ჰქონდეს (*Guzzardi v. Italy*, 1980, § 95).

B. გამოსაყენებელი კრიტერიუმები

4. ევროპული სასამართლო არ შემოიფარგლება ეროვნული ხელისუფლების სამართლებრივი დასკვნებით იმასთან დაკავშირებით, იყო თუ არა სახეზე თავისუფლების აღკვეთა, არამედ, იგი მდგომარეობას დამოუკიდებლად აფასებს (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], 2016, § 71; *H.L. v. the United Kingdom*, 2004, § 90; *H.M. v. Switzerland*, 2002, §§ 30 და 48; *Creangă v. Romania* [GC], 2012, § 92).
5. იმის დასადგენად, აქვს თუ არა ვინმეს „თავისუფლება აღკვეთილი“ მე-5 მუხლის შესაბამისად, ამოსავალი წერტილი უნდა იყოს მისი კონკრეტული სიტუაცია და გათვალისწინებული უნდა იქნეს მთელი რიგი კრიტერიუმები, როგორებიცაა სადავო

ღონისძიების განხორციელების ტიპი, ხანგრძლივობა, შედეგები და ფორმა (*De Tommaso v. Italy* [GC], 2017, § 80; *Guzzardi v. Italy*, 1980, § 92; *Medvedyev and Others v. France* [GC], 2010, § 73; *Creangă v. Romania* [GC], 2012, § 91).

6. სადავო ღონისძიების „ტიპის“ და „განხორციელების წესის“ გათვალისწინების მოთხოვნა ევროპულ სასამართლოს საშუალებას აძლევს გაითვალისწინოს კონკრეტული კონტექსტი და შეზღუდვის ტიპებთან დაკავშირებული თანმხვედრი გარემოებები, გარდა საკანში მოთავსების პარადიგმისა. მართლაც, კონტექსტი, რომელშიც ღონისძიება იქნა მიღებული, მნიშვნელოვანი ფაქტორია, რადგან თანამედროვე საზოგადოებაში ხშირად ადგილი აქვს ისეთ სიტუაციებს, როდესაც საზოგადოებას შეუძლია მოუწოდონ, რომ შეეგუონ გადაადგილების თავისუფლებაზე ან თავისუფლებაზე დაწესებულ შეზღუდვებს, საზოგადოებრივი ინტერესიდან გამომდინარე (*De Tommaso v. Italy* [GC], 2017, § 81; *Nada v. Switzerland* [GC], 2012, § 226; *Austin and Others v. the United Kingdom* [GC], 2012, § 59).

7. გადაადგილების თავისუფლების შეზღუდვასა და თავისუფლების აღკვეთას შორის განსხვავების დადგენისას, აეროპორტის სატრანზიტო ზონებში და მიმდებ ცენტრებში მიგრანტების იდენტიფიკაციისა და რეგისტრაციისთვის უცხოელთა თავისუფლების აღკვეთის კონტექსტში, ევროპული სასამართლოს მიერ გათვალისწინებული ფაქტორები შეიძლება შემდეგნაირად შევაჯამოთ: i) მომჩივანთა ინდივიდუალური მდგომარეობა და მათი არჩევანი, ii) შესაბამისი ქვეყნის მოქმედი სამართლებრივი რეჟიმი და მისი მიზანი, iii) გამოყენებული ზომის ხანგრძლივობა, განსაკუთრებით მისი მიზნისა და იმ პროცედურული დაცვით გათვალისწინებით, რომლითაც მომჩივნები სარგებლობდნენ მოვლენების დასრულებამდე, და iv) მომჩივნებისთვის დაწესებული ან მათ მიერ განცდილი ფაქტობრივი შეზღუდვების ხასიათი და ხარისხი (*Z.A. and Others v. Russia* [GC], 2019, § 138; *Ilias and Ahmed v. Hungary* [GC], 2019, § 217; *R.R. and Others v. Hungary*, 2021, § 74).

8. თავისუფლების აღკვეთად შეიძლება ჩაითვალოს დაცვისთვის ან შესაბამისი პირის ინტერესების დასაცავად მიღებული ზომებიც კი (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], 2016, § 71).

9. ხელისუფლების მიერ გატარებული პირთა თავისუფლების აღკვეთი ზომების მიზანი არ არის გადაწყვეტი იმის დასადგენად, მართლა ჰქონდა თუ არა ადგილი თავისუფლების შეზღუდვას. ევროპული სასამართლო ამას ითვალისწინებს ანალიზის მომდევნო ეტაპზე, როდესაც განიხილავს გატარებული ზომების თავსებადობას მე-5 მუხლის 1-ელ პუნქტთან (*Rozhkov v. Russia (no. 2)*, 2017, § 74).

10. თავისუფლების აღკვეთის ცნება, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის მნიშვნელობის ფარგლებში, მოიცავს როგორც კონკრეტულ შეზღუდულ სივრცეში არაუმნიშვნელო დროის მანძილზე პირის თავისუფლების შეზღუდვის *ობიექტურ ელემენტს*, ასევე, დამატებით *სუბიექტურ ელემენტს* იმასთან დაკავშირებით, რომ პირს ლეგიტიმური თანხმობა არ განუცხადებია სადავო თავისუფლების შეზღუდვასთან მიმართებით (*Storck v. Germany*, 2005, § 74; *Stanev v. Bulgaria* [GC], 2012, § 117).

11. შესაბამისი გასათვალისწინებელი ობიექტური ფაქტორები მოიცავს შეზღუდული ტერიტორიის დატოვების შესაძლებლობას, პირის გადაადგილებაზე ზედამხედველობისა და კონტროლის ხარისხს, იზოლაციის მასშტაბს და სოციალური კონტაქტების არსებობას

(*Guzzardi v. Italy*, 1980, § 95; *H.M. v. Switzerland*, 2002, § 45; *H.L. v. the United Kingdom*, 2004, § 91; *Storck v. Germany*, 2005, § 73). ამასთან, როდესაც რვა წლის არასრულწლოვანი მარტო დატოვებს პოლიციის განყოფილებაში 24 საათის განმავლობაში, საჭირო არ იყო იმის შეფასება, იმყოფებოდა თუ არა იგი დახურულ და დაცულ შენობაში, რადგან იგი ვერ შეძლებდა პოლიციის განყოფილების მარტო დატოვებას (*Tarak and Depe v. Turkey*, 2019, § 61).

12. როდესაც ფაქტები მიუთითებენ თავისუფლების აღკვეთაზე, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის მნიშვნელობის ფარგლებში, დაკავების შედარებით მოკლე ხანგრძლივობა გავლენას არ ახდენს ამ დასკვნაზე (*Rantsev v. Cyprus and Russia*, 2010, § 317; *Iskandarov v. Russia*, 2010, § 140, *Zelčs v. Latvia*, 2020, § 40).

13. პოლიციის მიერ ძალადობის ელემენტების გამოყენება პირის გაჩერებისა და ჩხრეკის დროს, მიუთითებს თავისუფლების აღკვეთაზე, ზომის მოქმედების ხანმოკლე ვადის მიუხედავად (*Krupko and Others v. Russia*, 2014, § 36; *Foka v. Turkey*, 2008, § 78; *Gillan and Quinton v. the United Kingdom*, 2010, § 57; *Shimovolos v. Russia*, 2011, § 50; *Brega and Others v. Moldova*, 2012, § 43).

14. ის ფაქტი, რომ პირს არ გაუკეთეს ხელბორკილები, არ ჩასვეს საკანში ან სხვაგვარად არ შეზღუდეს ფიზიკურად, არ წარმოადგენს გადამწყვეტ ფაქტორს თავისუფლების აღკვეთის არსებობის დასადგენად (*M.A. v. Cyprus*, 2013, § 193).

15. თავისუფლების უფლება ძალიან მნიშვნელოვანია დემოკრატიულ საზოგადოებაში და დაუშვებელია, რომ პირმა დაკარგოს კონვენციით გათვალისწინებული დაცვა მხოლოდ იმ მიზეზის გამო, რომ იგი დანებდა დაკავებას, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ეს პირი არის ქმედუვნარო და არ შეუძლია გასცეს თანხმობა არ დაეთანხმოს შემოთავაზებულ ქმედებას (*H.L. v. the United Kingdom*, 2004, § 90; *Stanev v. Bulgaria* [GC], 2012, § 119; see also *N. v. Romania*, 2017, §§ 165-167, სადაც მიუხედავად იმისა, რომ მომჩივნის განგრძობითი პატიმრობა თვითნებურად იქნა მიჩნეული, მომჩივანი თანახმა იყო, დარჩენილიყო პატიმრობაში მანამ, სანამ სოციალური სამსახურები არ იპოვნიდნენ მისი მდგომარეობის შესაბამის გამოსავალს.

16. პირის ქმედუვნარობა აუცილებლად არ ნიშნავს იმას, რომ არ ესმის და არ შეუძლია დაეთანხმოს სიტუაციას (*Stanev v. Bulgaria* [GC], 2012, § 130; *Shtukaturv v. Russia*, 2008, §§ 107-09; *D.D. v. Lithuania*, 2012, § 150).

C. ციხეში მიღებული ზომები

17. ციხეში მიღებული დისციპლინური ზომები, რომლებიც გავლენას ახდენს პატიმრობის პირობებზე, არ შეიძლება მიჩნეული იქნეს თავისუფლების აღკვეთად. ჩვეულ გარემოებებში, ასეთი ზომები უნდა ჩაითვალოს როგორც კანონიერი პატიმრობის პირობების მოდიფიკაცია და იგი არ ექცევა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის მოქმედების ქვეშ (*Stoyan Krastev v. Bulgaria*, 2020, § 38); *Bollan v. the United Kingdom* (dec.), 2000; ასევე, იხ. *Munjaz v. the United Kingdom*, 2012, სადაც მომჩივნის იზოლირება მაღალი უსაფრთხოების პირობების მქონე საავადმყოფოში არ წარმოადგენდა თავისუფლების დამატებით აღკვეთას).

D. ავიამგზავრების უსაფრთხოების შემოწმება

18. მე-5 მუხლის ამოქმედება არ ხდება ისეთ შემთხვევებში, როდესაც მგზავრი აეროპორტში გააჩერეს საბაჟოს თანამშრომლებმა სასაზღვრო კონტროლის დროს, რათა დაედგინათ მისი მდგომარეობა და როდესაც ეს დაკავება არ აღემატება შესაბამისი ფორმალოების შესრულებისათვის მკაცრად განსაზღვრულ დროს (*Gahramanov v. Azerbaijan* (dec.), 2013, § 41; შედარებისთვის, იხ., *Kasparov v. Russia*, 2016, სადაც მომჩივნის ხუთი საათით დაკავება გასცდა დროს, რომელიც მკაცრად აუცილებელია აეროპორტში მგზავრობასთან დაკავშირებული ფორმალოების შესასრულებლად).

E. თავისუფლების აღკვეთა ფორმალური დაპატიმრებისა და დაკავების მიღმა

19. მე-5 მუხლის გამოყენებ საკითხი წამოიჭრება სხვადასხვა გარემოებებში, მათ შორის:

- პირთა მოთავსება ფსიქიატრიული და სოციალური დაცვის დაწესებულებებში (*De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium*, 1971; *Nielsen v. Denmark*, 1988; *H.M. v. Switzerland*, 2002; *H.L. v. the United Kingdom*, 2004; *Storck v. Germany*, 2005; *A. and Others v. Bulgaria*, 2011; *Stanev v. Bulgaria* [GC], 2012);
- სასწრაფო სამედიცინო დახმარებისა და პოლიციის თანამშრომლების მიერ პირთა გადაყვანა საავადმყოფოებში (*Aftanache v. Romania*, 2020);
- აეროპორტის სატრანზიტო ზონებში დაკავება (*Z.A. and Others v. Russia* [GC], 2019; *Amuur v. France*, 1996; *Shamsa v. Poland*, 2003; *Mogoş and Others v. Romania* (dec.), 2004; *Mahdid and Haddar v. Austria* (dec.), 2005; *Riad and Idiab v. Belgium*, 2008);
- დაკავება სახმელეთო საზღვრის სატრანზიტო ზონებში (*Ilias and Ahmed v. Hungary* [GC], 2019; *R.R. and Others v. Hungary*, 2021);
- დაკითხვა პოლიციის განყოფილებაში (*Cazan v. Romania*, 2016; *I.I. v. Bulgaria*, 2005; *Osypenko v. Ukraine*, 2010; *Salayev v. Azerbaijan*, 2010; *Farhad Aliyev v. Azerbaijan*, 2010; *Creangă v. Romania* [GC], 2012);
- პოლიციის მანქანაში მოთავსება ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმის შესადგენად (*Zelčs v. Latvia*, 2020);
- პოლიციის მიერ გაჩერება და ჩხრეკა (*Foka v. Turkey*, 2008; *Gillan and Quinton v. the United Kingdom*, 2010; *Shimovolos v. Russia*, 2011);
- სახლის ჩხრეკა (*Stănculeanu v. Romania*, 2018);
- პოლიციის თანხლება (*Rozhkov v. Russia* (no. 2), 2017; *Tsvetkova and Others v. Russia*, 2018);
- საზოგადოებრივი წესრიგის საფუძველზე, პოლიციის მიერ მიღებული სახალხო კონტროლის ზომები (*Austin and Others v. the United Kingdom* [GC], 2012);
- შინაპატიმრობა (*Buzadji v. the Republic of Moldova* [GC], 2016; *Mancini v. Italy*, 2001; *Lavents v. Latvia*, 2002; *Nikolova v. Bulgaria* (no. 2), 2004; *Dacosta Silva v. Spain*, 2006).
- საზღვაო მიგრანტების დაკავება მიმღებ ობიექტებსა და გემებზე (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], 2016);
- არალეგალი მიგრანტების ცხელ წერტილებში არსებულ თავშესაფრებში გაჩერება (*J.R. and Others v. Greece*, 2018).
- მთელი ქვეყნის მასშტაბით ლოქდაუნი კოვიდ-19 პანდემიის გამო (*Terheş v. Romania* (dec), 2021).

F. თავისუფლების აღკვეთასთან დაკავშირებული პოზიტიური ვალდებულებები

20. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის პირველი წინადადება სახელმწიფოს აკისრებს პოზიტიურ ვალდებულებას, არა მხოლოდ თავი შეიკავოს უფლებების აქტიური დარღვევისგან, არამედ მიიღოს შესაბამისი ზომები მის იურისდიქციაში მყოფ პირთა უფლებებში უკანონო ჩარევის წინააღმდეგ (*El-Masri v. the former Yugoslav Republic of Macedonia* [GC], 2012, § 239).

21. შესაბამისად, სახელმწიფო ვალდებულია მიიღოს ზომები მოწყვლად პირთა დასაცავად, მათ შორის, გადადგას გონივრული ნაბიჯები, რათა თავიდან აიცილოს თავისუფლების აღკვეთა, რომლის შესახებაც ხელისუფლებამ იცოდა ან უნდა სცოდნოდა (*Storck v. Germany*, 2005, § 102).

22. სახელმწიფოს პასუხისმგებლობა ეკისრება იმ შემთხვევაში, თუ იგი აღიარებს პირის თავისუფლების აღკვეთას კერძო პირების მიერ ან ვერ შეძლებს ამ სიტუაციის აღკვეთას (*Riera Blume and Others v. Spain*, 1999; *Rantsev v. Cyprus and Russia*, 2010, §§ 319-21; *Medova v. Russia*, 2009, §§ 123-25).

II. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებული დაკავების კანონიერება

A. მე-5 მუხლის მიზანი

23. მე-5 მუხლის მთავარი მიზანია თვითნებური ან დაუსაბუთებელი თავისუფლების აღკვეთის თავიდან აცილება (*Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2)* [GC], 2020, § 311; *S., V. and A. v. Denmark* [GC], 2018, § 73; *McKay v. the United Kingdom* [GC], 2006, § 30). კონვენციის მნიშვნელობის ფარგლებში, თავისუფლების და უსაფრთხოების უფლებას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს „დემოკრატიულ საზოგადოებაში“ (*Medvedyev and Others v. France* [GC], 2010, § 76; *Ladent v. Poland*, 2008, § 45).

24. აქედან გამომდინარე, ევროპული სასამართლო მიიჩნევს, რომ პირის დაუსაბუთებელი დაკავება არის კონვენციის მე-5 მუხლში მოცემული ფუნდამენტური მნიშვნელობის მქონე გარანტიების უარყოფა და ამ დებულების უმძიმესი დარღვევა (*El-Masri v. the former Yugoslav Republic of Macedonia* [GC], 2012, § 233; *Al Nashiri v. Poland*, 2014, § 529; *Belozorov v. Russia and Ukraine*, 2015, § 113). ისეთ საკითხებზე ჩანაწერების არ არსებობა, როგორცაა დაკავების თარიღი, დრო და ადგილი, დაკავებულის სახელი, დაკავების მიზეზები და იმ პირის სახელი, რომელიც დაკავებას ახორციელებს, *inter alia*, კონვენციის მე-5 მუხლის მიზნებთან შეუთავსებლად უნდა ჩაითვალოს (*Kurt v. Turkey*, 1998, § 125). ის, ასევე, შეუთავსებელია კონვენციით გათვალისწინებული კანონიერების მოთხოვნასთან (*Angelova v. Bulgaria*, 2002, § 154).

25. თავისუფლების აღკვეთა არ იქნება კანონიერი, თუ იგი არ ექცევა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ა)-დან (ვ) ქვეპუნქტებში მოცემულ დასაშვებ საფუძვლებში (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], 2016, § 88; სხვა ბოლოდროინდელ საქმეებთან ერთად, ასევე, იხ., *Aftanache v. Romania*, 2020, §§ 92-100; *I.S. v. Switzerland*, 2020, §§ 46-60).

26. ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალში შეიძლება გამოიკვეთოს მსჯელობის სამი მიმართულება: გამონაკლისების ამომწურავი ხასიათი, რომლებიც მკაცრად უნდა იქნეს განმარტებული და რომლებიც სხვა დებულებებით დასაბუთების ფართო არჩევანს არ იძლევა (კერძოდ, კონვენციის მე-8-მე-11 მუხლები); დაკავების კანონიერების არაერთხელ ხაზგასმა, ეს ეხება როგორც პროცედურულ, ისე შინაარსობრივ ასპექტს, რაც მოითხოვს კანონის უზენაესობის ზედმიწევნით დაცვას; და აუცილებელი სასამართლო კონტროლის დაუყოვნებლივ ან სწრაფად განხორციელების მნიშვნელობა (მე-5 მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტების მნიშვნელობის ფარგლებში) (*Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2)* [GC], 2020, § 312; *S., V. and A. v. Denmark* [GC], 2018, § 73; *Buzadji v. the Republic of Moldova* [GC], 2016, § 84).

27. რაც შეეხება დაკავებას საერთაშორისო შეიარაღებული კონფლიქტის დროს, მე-5 მუხლით გათვალისწინებული გარანტიები უნდა განიმარტოს და გამოყენებულ იქნეს საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის კონტექსტისა და დებულებების გათვალისწინებით (*Hassan v. the United Kingdom* [GC], 2014, §§ 103-106).

28. თუ თავისუფლების აღკვეთის მოცემული შემთხვევა არ ექცევა მე-5 მუხლის ერთ-ერთი ქვეპუნქტის ფარგლებში, ევროპული სასამართლოს განმარტების შესაბამისად, ის შეუძლებელია მოერგოს სახელმწიფოსა და დაპატიმრებულ პირთა ინტერესებს შორის ბალანსის დაცვის საჭიროებას (*Merabishvili v. Georgia* [GC], 2017, § 298).

B. შესაბამისობა ეროვნულ კანონმდებლობასთან

29. კანონიერების მოთხოვნის დაკმაყოფილების მიზნით, დაკავება უნდა იყოს „კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისი“.

კონვენცია არსებითად მიუთითებს ეროვნულ კანონმდებლობაზე, თუმცა, ასევე საჭიროების შემთხვევაში, სხვა მოქმედ სამართლებრივ სტანდარტებზეც, მათ შორის, რომელთა წყარო საერთაშორისო (*Medvedyev and Others v. France* [GC], 2010, § 79; *Toniolo v. San Marino and Italy*, 2012, § 46) ან ევროპული სამართლია (*Paci v. Belgium*, 2018, § 64 და *Pirozzi v. Belgium*, 2018, §§ 45-46, რომელიც ეხება დაკავებას, დაკავების ევროპული ორდერის (EAW) საფუძველზე). ყველა შემთხვევაში, იგი ადგენს ვალდებულებას დაიცვას შესაბამისი კანონების არსებითი და პროცედურული წესები (*ibid.*)

30. მაგალითად, ევროპული სასამართლომ დაადგინა, რომ დაირღვა მე-5 მუხლი, როდესაც ხელისუფლებამ კანონით დადგენილ ვადაში არ შეიტანა განცხადება დაკავების შესახებ ბრძანების ვადის გაგრძელების თაობაზე (*G.K. v. Poland*, 2004, § 76). აღნიშნულისგან განსხვავებით, ცირკულარის სავარაუდო დარღვევა იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ უნდა ჩატარებულიყო გამოძიება გარკვეული სახის დანაშაულებთან დაკავშირებით, არ აუქმებს დაკავებისა და შემდგომ დაპატიმრების ეროვნულ სამართლებრივ საფუძველებს (*Talat Tepe v. Turkey*, 2004, § 62). თუ ეროვნულმა სასამართლომ უარი განაცხადა მომჩივნის გათავისუფლებაზე, მიუხედავად საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებისა, რომლის მიხედვითაც მისი დაკავება არაკანონიერად იქნა მიჩნეული, მომჩივნის წინასწარი პატიმრობა ვერ ჩაითვლება „კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისად“ (*Şahin Alpay v. Turkey*, 2018, § 118; *Mehmet Hasan Altan v. Turkey*, 2018, § 139).

C. ეროვნულ კანონმდებლობასთან შესაბამისობის მიმოხილვა

31. მართალია, როგორც წესი, პირველ რიგში ხელისუფლების ორგანოებმა, განსაკუთრებით სასამართლოებმა, უნდა განმარტონ და გამოიყენონ შიდასახელმწიფოებრივი კანონმდებლობა, თუმცა აღნიშნული პოზიცია განსხვავებულია ისეთ შემთხვევებში, როდესაც ასეთი კანონის შეუსრულებლობა იწვევს კონვენციის დარღვევას. ისეთ შემთხვევებში, როდესაც კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი საფრთხის ქვეშ დგას, ევროპულმა სასამართლომ უნდა გამოიყენოს გარკვეული უფლებამოსილება, რათა შეამოწმოს, დაცული იქნა თუ არა ეროვნული კანონმდებლობა (*Creangă v. Romania* [GC], 2012, § 101; *Baranowski v. Poland*, 2007, § 50; *Benham v. the United Kingdom*, 1996, § 41). ამის გაკეთებისას, ევროპული სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს იმ დროისათვის არსებული სამართლებრივი მდგომარეობა (*Włoch v. Poland*, 2000, § 114).

D. ზოგადი პრინციპები

32. კანონიერების მოთხოვნა შესრულებულად არ ითვლება მხოლოდ შესაბამისი ეროვნული კანონმდებლობის დაცვით; ეროვნული კანონმდებლობა თავად უნდა იყოს კონვენციის შესაბამისი, მათ შორის მასში გამოხატული და ნაგულისხმევი ზოგადი პრინციპები (*Plesó v. Hungary*, 2012, § 59).

კონვენციით გათვალისწინებული ზოგადი პრინციპები, რომლებსაც ეხება კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის სასამართლო პრაქტიკა, არის სამართლის უზენაესობის პრინციპი და ამ უკანასკნელთან დაკავშირებული, სამართლებრივი სიცხადის პრინციპი, პროპორციულობის პრინციპი და თვითნებობისგან დაცვის პრინციპი, რომელიც, უფრო მეტიც, წარმოადგენს მე-5 მუხლის მიზანს (*Simons v. Belgium* (dec.), 2012, § 32).

E. სამართლებრივი სიცხადის პრინციპი

33. როდესაც საქმე გვაქვს თავისუფლების აღკვეთასთან, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სამართლებრივი სიცხადის ზოგადი პრინციპის დაკმაყოფილება. აქედან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია, რომ მკაფიოდ განისაზღვროს ეროვნული კანონმდებლობით გათვალისწინებული თავისუფლების აღკვეთის პირობები და თავად კანონი იყოს განჭვრეტადი, კონვენციით დადგენილი „კანონიერების“ სტანდარტის შესაბამისად - ეს არის სტანდარტი, რომელიც მოითხოვს, რომ ყველა კანონი იყოს საკმარისად ზუსტი, რათა პირმა - საჭიროებისამებრ, შესაბამისი რჩევებით შეძლოს წინასწარ განჭვრიტოს არსებული გარემოებების შედეგები (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], 2016, § 92; *Del Río Prada v. Spain* [GC], 2013, § 125; *Creangă v. Romania*, 2012, § 120; *Medvedyev and Others v. France* [GC], 2010, § 80).

34. ამრიგად, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი არ ეხება მხოლოდ ეროვნულ კანონმდებლობას. ის, აგრეთვე, ეხება „კანონის ხარისხს“, რომელიც გულისხმობს, რომ როდესაც ეროვნული კანონი ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას, იგი უნდა იყოს საკმარისად ხელმისაწვდომი, ზუსტი და განჭვრეტადი მისი გამოყენების პროცესში. „კანონის ხარისხის“ შესაფასებლად რელევანტური ფაქტორები - რომლებიც ზოგიერთ შემთხვევაში მოიხსენიება, როგორც „გარანტიები თვითნებობის წინააღმდეგ“ - მოიცავს მკაფიო სამართლებრივი დებულებების არსებობას დაკავების შესახებ ბრძანების, მისი გახანგრძლივების და ვადის განსაზღვრის შესახებ; და ეფექტური საშუალების არსებობას, რომლის მეშვეობითაც პირი შეძლებს, გაასაჩივროს მისი უწყვეტი დაკავების „კანონიერება“ და „ხანგრძლივობა“ (*J.N. v. the United Kingdom*, 2016, § 77).

35. მაგალითად, საბრალდებო დასკვნის საფუძველზე პირის დაკავება, ეროვნულ კანონმდებლობაში ან სასამართლო პრაქტიკაში რაიმე კონკრეტული საფუძვლის გარეშე, არღვევს მე-5 მუხლის 1-ელ პუნქტს (*Baranowski v. Poland*, 2007, §§ 50-58). მსგავსად აღნიშნულისა, წინასწარი პატიმრობის ავტომატურად განახლების პრაქტიკა მკაფიო საკანონმდებლო საფუძვლის გარეშე ეწინააღმდეგება მე-5 მუხლის 1-ელ პუნქტს (*Svipsta v. Latvia*, 2006, § 86). მეორეს მხრივ, საბრალდებო პალატის ბრძანების საფუძველზე პირის გაგრძელებული დაკავება, რომელიც მოითხოვს შემდგომ გამოძიებას, პატიმრობის შესახებ ოფიციალური ბრძანების გაცემის გარეშე, არ შეიცავდა ამ მუხლის დარღვევის ნიშნებს (*Laumont v. France*, 2001, § 50).

36. დებულებები, რომლებიც ეროვნული ორგანოების მიერ არათანმიმდევრულად და ურთიერთგამომრიცხავი ფორმით განიმარტება, ასევე არ შეესაბამება კონვენციით დადგენილ „კანონის ხარისხის“ სტანდარტს (*Nasrulloev v. Russia*, 2007, § 77; *Ječius v. Lithuania*, 2000, §§ 53-59). თუმცა, შესაბამისი პრეცედენტული სამართლის არარსებობის პირობებში, ევროპული სასამართლო არ არის ვალდებული, განმარტოს ეროვნული კანონმდებლობა. შესაბამისად, მან შესაძლოა არ დაასკვნას, რომ ეროვნულმა სასამართლოებმა არ იმოქმედეს კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისად (*Włoch v. Poland*, 2000, §§ 114-16; *Winterwerp v. the Netherlands*, 1979, §§ 48-50).

37. მიუხედავად იმისა, რომ დიპლომატიური ნოტა საერთაშორისო სამართლის წყაროა, ეკიპაჟის დაკავება ამ ნოტის საფუძველზე არ არის კანონიერი კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისად, რამდენადაც ის არ არის საკმარისად ზუსტი და განჭვრეტადი. კერძოდ, ეკიპაჟის წევრების პოტენციურ დაპატიმრებაზე და დაკავებაზე კონკრეტული მითითების არ არსებობა არღვევს კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტით დადგენილ სამართლებრივი სიცხადისა და განჭვრეტადობის მოთხოვნებს (*Medvedyev and Others v. France* [GC], 2010, §§ 96-100).

38. სამართლებრივი სიცხადის მოთხოვნები კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი ხდება, როდესაც მოსამართლეს თავისუფლება აქვს აღკვეთილი (*Baş v. Turkey*, 2020, § 158). როდესაც ეროვნული კანონმდებლობა სასამართლო ხელისუფლების წევრებს ანიჭებს სასამართლო დაცვას, მათი ფუნქციების დამოუკიდებელი განხორციელებისთვის, აუცილებელია, რომ შესაბამისი მოთხოვნები სათანადოდ იქნეს დაცული. დემოკრატიულ საზოგადოებაში სასამართლო ხელისუფლების მნიშვნელოვანი როლის, ხელისუფლების დაყოფის პრინციპის მზარდი მნიშვნელობისა და სასამართლოს დამოუკიდებლობის დაცვის აუცილებლობის გათვალისწინებით, ევროპული სასამართლო განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს სასამართლოს წევრთა დაცვას, დაკავების შესახებ ბრძანების აღსრულების ფორმის შეფასებისას, კონვენციის დებულებიდან გამომდინარე (*Alparslan Altan v. Turkey*, 2019, § 102; *Turan and Others v. Turkey*, 2021, § 82).

F. არავითარი თვითნებობა

39. გარდა ამისა, თავისუფლების აღკვეთა უნდა შეესაბამებოდეს პირის თვითნებობისგან დაცვის მიზანს (*S., V. and A. v. Denmark* [GC], 2018, § 74; *Witold Litwa v. Poland*, 2000, § 78).

40. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტში მოცემული „თვითნებობის“ ცნება ვრცელდება ეროვნულ კანონმდებლობასთან შეუსაბამობის მიღმაც. შესაბამისად, თავისუფლების აღკვეთა შეიძლება იყოს კანონიერი ეროვნული კანონმდებლობის მიხედვით, მაგრამ მაინც თვითნებური და აქედან გამომდინარე, კონვენციის საწინააღმდეგო (*Creangă v. Romania*, 2012, § 84; *A. and Others v. the United Kingdom* [GC], 2009, § 164).

41. თვითნებობის ცნება გარკვეულწილად იცვლება დაკავების ტიპის მიხედვით. ევროპული სასამართლომ აღნიშნა, რომ თვითნებობა შეიძლება წარმოიშვას, თუ ხელისუფლების მხრიდან იყო არაკეთილსინდისიერების ან მოტყუების ელემენტი; სადაც დაკავების შესახებ ბრძანება და დაკავების აღსრულება არ შეესაბამებოდა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისი ქვეპუნქტის თანახმად დაშვებული შეზღუდვების მიზანს; როდესაც არ იყო კავშირი

თავისუფლების აღკვეთის დასაშვებ საფუძველსა და დაკავების ადგილსა და პირობებს შორის; და როდესაც არ იყო პროპორციული კავშირი დაკავების საფუძველსა და სადავო დაკავებას შორის (ძირითადი პრინციპების დეტალური განმარტებისთვის იხ., *James, Wells and Lee v. the United Kingdom*, 2012, §§ 191-95; *Saadi v. the United Kingdom* [GC], 2008, §§ 68-74).

42. ვადაგადაცილებული ან ხარვეზიანი დაკავების შესახებ ბრძანების შეცვლის სისწრაფე ეროვნული სასამართლოების მხრიდან შემდეგი მნიშვნელოვანი ელემენტია იმის შეფასებისას, თვითნებურია თუ არა პირის დაკავება (*Mooren v. Germany* [GC], 2009, § 80). შესაბამისად, ევროპული სასამართლო, მე-5 მუხლის (გ) ქვეპუნქტის კონტექსტში მიიჩნევს, რომ თუ მომჩივნის დაკავების ხანგრძლივობა არ აღემატება ერთ თვეს, დაკავების შესახებ თავდაპირველი ბრძანების ვადის ამოწურვიდან ახალი დასაბუთებული ბრძანების (რომელიც გამოიცა სააპელაციო სასამართლოდან ქვედა ინსტანციის სასამართლოსთვის საქმის გადაცემის შემდეგ) გამოტანამდე, დაკავება არ ჩაითვლება უკანონოდ (*Minjat v. Switzerland*, 2003, §§ 46 და 48). მეორეს მხრივ, თუ სააპელაციო სასამართლოს მიერ ქვედა ინსტანციის სასამართლოსთვის საქმის გადაცემიდან გასულია ერთ წელზე მეტი, ხოლო მომჩივანი იმყოფებოდა გაურკვეველობაში წინასწარი პატიმრობის საფუძველებთან დაკავშირებით და ამასთან, ქვედა ინსტანციის სასამართლოსთვის არ იყო დადგენილი განხილვის კონკრეტული ვადა, მომჩივნის დაკავება უკანონოდ ჩაითვლება (*Khudoyorov v. Russia*, 2005, §§ 136-37).

G. სასამართლოს ბრძანება

43. დაკავების პერიოდი „კანონიერი“, თუკი იგი ეფუძნება სასამართლო ბრძანებას. ზემდგომი სასამართლოს მიერ მოგვიანებით უკანონოდ ცნობილი ბრძანების საფუძველზე პირის დაკავება შეიძლება მაინც ლეგიტიმურად ჩაითვალოს, ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად (*Bozano v. France*, 1986, § 55). დაკავება შეიძლება იყოს „კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისი“, მიუხედავად იმისა, რომ ეროვნულმა სასამართლოებმა აღიარეს ხარვეზები დაკავების პროცესში, თუმცა დაადგინეს, რომ დაკავება იყო კანონიერი (*Erkalo v. the Netherlands*, 1998, §§ 55-56). შესაბამისად, დაკავების შესახებ ბრძანებაში ხარვეზები აუცილებლად იმას არ ნიშნავს, რომ დაკავების მოცემული პერიოდი უკანონოა კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის მნიშვნელობის ფარგლებში (*Yefimenko v. Russia*, 2013, §§ 102-08; *Ječius v. Lithuania*, 2000, § 68; *Benham v. the United Kingdom*, 1996, §§ 42-47).

44. ევროპული სასამართლო ერთმანეთისგან განასხვავებს ეროვნული სასამართლოების იურისდიქციაში შემავალ და მის ფარგლეთ გარეთ არსებულ აქტებს (*ibid.*, §§ 43 et seq.). დაკავების შესახებ ბრძანებები ფაქტობრივად *ex facie* ბათილად იქნა ცნობილი იმ შემთხვევებში, როდესაც შესაბამის მხარეს სათანადოდ არ ცნობა საქმის განხილვის შესახებ (*Khudoyorov v. Russia*, 2005, § 129), ეროვნულმა სასამართლოებმა ვერ გამოიკვლიეს მომჩივნის გადახდისუნარიანობა, ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად (*Lloyd and Others v. the United Kingdom*, 2005, §§ 108 and 116) ან ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა სათანადოდ ვერ განიხილეს თავისუფლების აღკვეთის ალტერნატივები (*ibid.*, § 113). მეორე მხრივ, იქ სადაც არ არსებობდა მტკიცებულება, რომ ეროვნული სასამართლოების ქცევა წარმოადგენდა „უხეშ ან აშკარა დარღვევას“, ევროპული სასამართლომ დაადგინა, რომ დაკავება კანონიერი იყო (*ibid.*, § 114).

H. გადაწყვეტილებების დასაბუთება და თვითნებობის აკრძალვა

45. დაკავების შესახებ ბრძანებებში დასაბუთების არარსებობა ან ნაკლებობა არის ერთ-ერთი ელემენტი, რომელსაც სასამართლო ითვალისწინებს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებული პატიმრობის კანონიერების შეფასებისას (*S., V. and A. v. Denmark* [GC], 2018, § 92). ამრიგად, სასამართლო ორგანოების პატიმრობის შესახებ გადაწყვეტილებებში საფუძვლის არარსებობა ხანგრძლივი დროით, შესაძლოა, არ შეესაბამებოდეს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტით დადგენილი თვითნებობის აკრძალვის პრინციპს (*Stašaitis v. Lithuania*, 2002, §§ 66-67). მსგავსად აღნიშნულისა, გადაწყვეტილება, რომელიც ძალზე ლაკონურია და არ შეიცავს მითითებას რაიმე სამართლებრივ დებულებაზე, რომელიც შეიძლება საფუძვლად დაედოს დაკავებას, ვერ უზრუნველყოფს თვითნებობისგან საკმარის დაცვას (*Khudoyorov v. Russia*, 2005, § 157).

46. ამასთან, სასამართლომ შეიძლება მომჩივნის დაკავება ეროვნულ კანონმდებლობასთან თავსებადად მიიჩნიოს, დაკავების შესახებ ბრძანებაში საფუძვლების არ არსებობის პირობებშიც, თუ ეროვნული სასამართლოები დარწმუნდნენ, რომ არსებობდა მომჩივნის წინასწარი დაკავების საფუძველი (*Minjat v. Switzerland*, 2003, § 43). გარდა ამისა, როდესაც ეროვნულმა სასამართლოებმა გააუქმეს დაკავების შესახებ ბრძანება არასაკმარისი დასაბუთების გამო, თუმცა მიიჩნიეს, რომ არსებობდა მომჩივნის დაკავების გარკვეული საფუძვლები, დაკავებულის განთავისუფლების შესახებ ბრძანებაზე უარი და საქმის ქვედა ინსტანციის სასამართლოებში გადაგზავნა პატიმრობის კანონიერების დასადგენად არ წარმოადგენს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის დარღვევას (*ibid.*, § 47).

47. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი ირღვევა, როდესაც არ არსებობს წინასწარი პატიმრობის შეფარდების მიზეზები და არ არის განსაზღვრული პატიმრობის ხანგრძლივობა. თუმცა, ეროვნული სასამართლოებს არ ეკისრებათ ვალდებულება, განსაზღვრონ წინასწარი პატიმრობის ხანგრძლივობა თავიანთ გადაწყვეტილებებში, მიუხედავად იმისა, თუ როგორც არის ეს საკითხი მოწესრიგებული ეროვნულ კანონმდებლობაში (*Merabishvili v. Georgia* [GC], 2017, § 199; *Oravec v. Croatia*, 2017, § 55). ვადების არ(არსებობის) საკითხი არის ერთ-ერთი ფაქტორი, რომელსაც ევროპული სასამართლო ითვალისწინებს იმის შეფასებისას, იყო თუ არა ეროვნული კანონმდებლობა განჭვრეტადი და უზრუნველყოფდა თუ არა გარანტიებს უკანონო პატიმრობის წინააღმდეგ (*J.N. v. the United Kingdom*, 2016, § 90; *Meloni v. Switzerland*, 2008, § 53.)

48. ამას გარდა, ხელისუფლებამ უნდა განიხილოს თავისუფლების უფლებაში ნაკლებად ჩამრევი ღონისძიებები, ვიდრე დაკავება (*Ambruszkiewicz v. Poland*, 2006, § 32).

I. ზოგიერთი მისაღები პროცედურული ხარვეზი

49. შემდეგი პროცედურული ხარვეზები არ ხდის მომჩივნის დაკავებას უკანონოს:

- ბრალდებულისათვის დაკავების შესახებ ბრძანების ოფიციალურად შეუტყობინებლობა არ წარმოადგენს „უხემ ან აშკარა დარღვევას“ პრეცედენტული სამართლით დადგენილ იმ გამონაკლის შემთხვევაში, როდესაც ხელისუფლების ორგანოებს გულწრფელად სჯერათ, რომ მომჩივანს ეცნობა ბრძანების შესახებ

(*Marturana v. Italy*, 2008, § 79; but see *Voskuil v. the Netherlands*, 2007, სადაც ევროპული სასამართლომ დაადგინა დარღვევა, იმის გამო, რომ პირს დაკავების ბრძანების თაობაზე არ ეცნობა კანონით დადგენილ ვადებში: სამი დღე ოცდაათხი საათის მაგივრად);

- დოკუმენტის შედგენისას დაშვებული უბრალო შეცდომა დაკავების ან დაპატიმრების შესახებ ბრძანებაში, რომელიც შემდგომში გამოასწორა სასამართლომ (*Nikolov v. Bulgaria*, 2003, § 63; *Douiyeb v. the Netherlands* [GC], 1999, § 52);
- მომჩივნის დაკავების სამართლებრივი საფუძვლის შეცვლა, სასამართლოების მიერ საკუთარი დასკვნების მხარდასაჭერად მოყვანილი ფაქტების გათვალისწინებით (*Gaidjurgis v. Lithuania* (dec.), 2001). თუ არ იქნება წარმოდგენილი ამგვარი ცვლილების ადეკვატური საფუძვლები, ევროპული სასამართლომ შეიძლება დაადგინოს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის დარღვევა (*Calmanovici v. Romania*, 2008, § 65).

J. განთავისუფლების შესახებ ბრძანების აღსრულების შეფერხება

50. წარმოდგენილია, რომ კანონის უზენაესობაზე დაფუძნებულ სახელმწიფოში პირი კვლავ რჩებოდეს თავისუფლებადკვეთილად, როდესაც არსებობს სასამართლო გადაწყვეტილება მისი გათავისუფლების შესახებ (*Assanidze v. Georgia* [GC], 2004, § 173). თუმცა, სასამართლო ეთანხმება, რომ დაკავებულის გათავისუფლების შესახებ გადაწყვეტილების აღსრულებისას გარკვეული შეფერხებები გასაგები და ხშირად გარდაუვალია. მიუხედავად ამისა, ეროვნული ხელისუფლება უნდა შეეცადოს, რომ აღნიშნული მინიმუმამდე დაიყვანოს (*Giulia Manzoni v. Italy*, 1997, § 25).

გათავისუფლებასთან დაკავშირებული ადმინისტრაციული ფორმალობები ვერ გაამართლებს რამდენიმე საათზე მეტ ხანს დაგვიანებას (*Ruslan Yakovenko v. Ukraine*, 2015, § 68, სადაც სახეზე იყო ორი დღით დაგვიანება, და *Quinn v. France*, 1995, §§ 39-43, რომელიც ეხება „დაუყოვნებლივ“ განთავისუფლების შესახებ გადაწყვეტილების აღსრულებას თერთმეტი საათის დაგვიანებით).

უკანონო პატიმრობა, როდესაც პატიმრობის საფუძველი აღარ არსებობს, სხვადასხვა სახელმწიფოებს შორის დოკუმენტების გადაცემასთან დაკავშირებული ადმინისტრაციული ხარვეზების გამო არღვევს მე-5 მუხლს, მაშინაც კი, თუ მისი ხანგრძლივობა არის მოკლე (*Kerem Çiftçi v. Turkey*, 2021, §§ 32-34, სადაც მომჩივანი საათნახევრის მანძილზე იყო თვენახევრის მანძილზე, ერთი თვით ადრე გაუქმებული დაპატიმრების ორდერის საფუძველზე).

III. თავისუფლების კანონიერი აღკვეთა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისად

A. პატიმრობა მსჯავრდების შემდეგ

კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ა) ქვეპუნქტი

“1. ... არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, თუ არა კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისად და გარდა შემდეგი შემთხვევებისა:

ა) კანონიერი დაპატიმრება უფლებამოსილი სასამართლოს მიერ მსჯავრდებული პირისა;“

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

თავისუფლების აღკვეთა (5-1) – კანონით დადგენილი პროცედურა (5-1) – კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება (5-1) მსჯავრდება (5-1-ა) – მსჯავრდების შემდეგ (5-1-ა) – კომპეტენტური სასამართლო (5-1-ა)

1. მსჯავრდების არსებობა

51. 5 § 1 (ა) მუხლი გამოიყენება სასამართლოს მიერ გამოტანილი „გამამტყუნებელი განაჩენის“ მიმართ, რომელიც იწვევს თავისუფლების აღკვეთას და ამ კუთხით, არ აქვს მნიშვნელობა იმ დანაშაულის სამართლებრივ ხასიათს, რომლის საფუძველზეც პირი დამნაშავედ იქნა ცნობილი, კერძოდ, ეს დანაშაული ეროვნულ დონეზე სისხლის სამართლის დანაშაულად კვალიფიცირდება თუ ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევად (*Engel and Others v. the Netherlands*, 1976, § 68; *Galstyan v. Armenia*, 2007, § 46).

52. ეს ტერმინი აღნიშნავს, როგორც ბრალის დადგენას, ასევე სასჯელის ან სხვა ღონისძიების დაკისრებას, რაც მოიცავს თავისუფლების აღკვეთას (*Del Río Prada v. Spain* [GC], 2013, § 125; *James, Wells and Lee v. the United Kingdom*, 2012, § 189; *M. v. Germany*, 2009, § 87; *Van Droogenbroeck v. Belgium*, 1982, § 35; *B. v. Austria*, 1990, § 38).

53. შესაბამისი სასჯელის დაკისრების საკითხები, არსებითად, არ ექცევა კონვენციის ფარგლებში. ევროპული სასამართლოს როლი არ არის, გადაწყვიტოს კონკრეტული დანაშაულის შესაბამისი პატიმრობის ვადა. თუმცა, სასჯელის აღსრულებასთან ან მის კორექტირებასთან დაკავშირებულმა ზომებმა შეიძლება გავლენა მოახდინონ მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტით დაცული თავისუფლების უფლებაზე, რადგან თავისუფლების აღკვეთის ფაქტობრივი ხანგრძლივობა დამოკიდებულია მათ გამოყენებაზე (*Aleksandr Aleksandrov v. Russia*, 2018, § 22; *Khamtokhu and Aksenchik v. Russia* [GC], 2017, §§ 55-56).

54. დებულება ხელს არ უშლის ხელშემკვრელ სახელმწიფოებს, მათი ტერიტორიების გარეთ აღასრულონ კომპეტენტური სასამართლოების მიერ გამოტანილი დაკავების შესახებ ბრძანებები (*X. v. Germany*, კომისიის 1963 წლის 14 დეკემბრის გადაწყვეტილება).

ხელშემკვრელი სახელმწიფოები ვალდებულნი არ არიან, გადაამოწმონ, იყო თუ არა სხვა სახელმწიფოს სამართალწარმოება (რის საფუძველზეც დადგა მსჯავრდება) მე-6 მუხლის მოთხოვნების შესაბამისი (*Drozd and Janousek v. France and Spain*, 1992, § 110), თუმცა, მსჯავრდება არ შეიძლება იყოს სამართლიანობის უხეში დარღვევის შედეგი (*Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia* [GC], 2004, § 461). თუ მსჯავრდება არის იმ სამართალწარმოების შედეგი, რომელიც „აშკარად ეწინააღმდეგება მე-6 მუხლით გათვალისწინებულ დებულებებს ან მასში შემავალ პრინციპებს“, მის შედეგად დამდგარი თავისუფლების აღკვეთა არ იქნება გამართლებული მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ა) ქვეპუნქტის შესაბამისად (*Willcox and Hurford v. the United Kingdom* (dec.), § 95. იხ., აგრეთვე *Stoichkov v. Bulgaria*, §§ 56-58, და *Vorontsov and Others v. Ukraine*, §§ 42-49, რომელიც ეხება ეროვნულ სამართალწარმოებაში პრინციპების გამოყენებას).

2. კომპეტენტური სასამართლო

55. ტერმინი „სასამართლო“ აღნიშნავს ორგანოებს, რომლებმაც აკავშირებთ არა მხოლოდ საერთო ფუნდამენტური მახასიათებლები, რომელთა შორისაც უმთავრესია აღმასრულებელი ხელისუფლებისა და საქმის მხარეების დამოუკიდებლობა, არამედ ასევე, სასამართლო სამართალწარმოების გარანტიები (*Weeks v. the United Kingdom*, 1987, § 61; *De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium*, 1971, § 78). ამასთან, სამართალწარმოების ფორმები აუცილებელი არ არის, რომ იყოს იდენტური თითოეულ საქმეზე, როდესაც სასამართლოს ჩარევას საჭირო. იმისათვის, რომ დადგინდეს უზრუნველყოფს თუ არა სამართალწარმოება ადეკვატურ გარანტიებს, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული იმ გარემოებების განსაკუთრებული ხასიათი, რომლებშიც მიმდინარეობს ასეთი სამართალწარმოება (*ibid.*).

56. გარდა ამისა, შესაბამის ორგანოს უნდა ჰქონდეს არა მხოლოდ საკონსულტაციო ფუნქციები, არამედ, ასევე, უნდა გააჩნდეს კომპეტენცია, გადაწყვიტოს დაკავების კანონიერება და გასცეს განთავისუფლების ბრძანება თუ ეს დაკავება უკანონოა (*X v. the United Kingdom*, 1981, § 61; *Weeks v. the United Kingdom*, 1987, § 61).

57. სასამართლო არ არის „კომპეტენტური“, თუ მისი შემადგენლობა არ არის „კანონით დადგენილი“ (*Yefimenko v. Russia*, 2013, §§ 109-111).

3. დაპატიმრება უნდა მოხდეს მსჯავრდების „შემდეგ“

58. ტერმინი „შემდეგ“ არ ნიშნავს მხოლოდ იმას, რომ დაპატიმრება დროში უნდა მოჰყვეს დამნაშავედ ცნობას, არამედ, დაპატიმრება უნდა გამომდინარეობდეს, მოჰყვებოდეს და დამოკიდებული იყოს მსჯავრდებაზე ან ადგილი უნდა ჰქონდეს მსჯავრდების შედეგად. მოკლედ რომ ვთქვათ, უნდა არსებობდეს საკმარისი მიზეზ-შედეგობრივი კავშირი მსჯავრდებასა და თავისუფლების აღკვეთას შორის (*James, Wells and Lee v. the United Kingdom*, 2012, § 189; *Monnell and Morris v. the United Kingdom*, 1987, § 40; *Del Río Prada v. Spain* [GC], 2013, § 124).

59. ამასთან, დროთა განმავლობაში, მიზეზ-შედეგობრივი კავშირი ძალას კარგავს და საბოლოოდ შეიძლება გაწყდეს, თუკი ისეთი პოზიცია იქნა მიღებული, რომელშიც გადაწყვეტილება გათავისუფლებისა და ხელახალი დაკავების შესახებ (მათ შორის წინასწარი

პატიმრობის გახანგრძლივება) ემყარებოდა იმ საფუძვლებს, რომლებიც არ უკავშირდებოდა საკანონმდებლო ორგანოს ან სასამართლოს მიზნებს ან ამ მიზნებთან დაკავშირებით არაგონივრულ შეფასებას. ასეთ გარემოებებში, დაკავება, რომელიც თავიდანვე იყო კანონიერი, გარდაიქმნება თვითნებურ თავისუფლების აღკვეთად და შესაბამისად, შეუთავსებელია მე-5 მუხლთან (*ibid.*, § 124; და *H.W. v. Germany*, 2013, § 102; *M. v. Germany*, 2009, § 88, განგრძობითი წინასწარი პატიმრობის შესახებ; *W.A. v. Switzerland*, 2021, §§ 39-45, სადაც მომჩივნის წინასწარი პატიმრობის შესახებ ბრძანება, რომელიც მიღებული იქნა საქმის ხელახლა გახსნის ფარგლებში, შეუთავსებელი იყო მისი თავდაპირველი მსჯავრდების მიზნებთან).

60. ევროპული სასამართლომ დაადგინა, რომ სხვადასხვა ფორმის პრევენციული თავისუფლების აღკვეთა, სასჯელის სახით მისჯილი თავისუფლების აღკვეთის მიღმა, წარმოადგენდა მომჩივნის დაკავებას „კომპეტენტური სასამართლოს მიერ დამნაშავედ ცნობის შემდეგ“. ასეთ გარემოებებში სადავო დაკავება არ იყო სასჯელის ნაწილი, არამედ გამომდინარეობდა „თავისუფლების აღკვეთასთან დაკავშირებული სხვა ღონისძიებიდან“ (იხ. *Ruslan Yakovenko v. Ukraine*, შეიცავს სხვა მითითებებსაც).

61. გადაწყვეტილება დაკავებული პირის არ განთავისუფლების შესახებ, შეიძლება შეუსაბამო იყოს მსჯავრდებულის დაპატიმრების შესახებ გადაწყვეტილების მიზნებთან, თუ პირი დაკავებულია იმ რისკის მოტივით, რომ მან შესაძლოა კვლავ ჩაიდინოს დანაშაული, თუმცა, ამავე დროს, ის მოკლებულია აუცილებელ საშუალებებს, როგორცაა შესაფერისი თარეპია, რათა დაანახოს, რომ იგი აღარ არის საშიში (*Klinkenbuß v. Germany*, 2016, § 47).

62. საზოგადოების დასაცავად პირის პატიმრობის გახანგრძლივების გადაწყვეტილების გონივრულობა კითხვის ნიშნის ქვეშ დგება, როდესაც ეროვნულ სასამართლოებს გადაწყვეტილების გამოტანისას არ ჰქონდათ საკმარისი საფუძვლები იმის დასამტკიცებლად, რომ პირი კვლავ საშიში იყო საზოგადოებისათვის, განსაკუთრებით, იმის გამო, რომ სასამართლოებმა ვერ უზრუნველყვეს ექსპერტიზის სავალდებულო და საკმარისად ახალი დასკვნის მიღება. კითხვას, იყო თუ არა სამედიცინო ექსპერტიზა საკმარისად ახალი, ევროპული სასამართლო, როგორც წესი არ პასუხობს, თუმცა ეს დამოკიდებულია საქმის კონკრეტულ გარემოებებზე, კერძოდ, ჰქონდა თუ არა ადგილი პოტენციურად მნიშვნელოვან ცვლილებებს მომჩივნის საქმეზე ბოლო ექსპერტიზის შემდეგ (*D.J. v. Germany*, 2017, §§ 59-61). უფრო მეტიც, როდესაც დამნაშავე დაკავებულია ერთსა და იმავე დაწესებულებაში დიდი ხნის განმავლობაში და მისი თერაპიული მკურნალობა ჩიხში შევიდა, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია გარე ექსპერტთან კონსულტაციები საჭირო მკურნალობის დასაწყებად ახალი წინადადების მიღების მიზნით (*Tim Henrik Bruun Hansen v. Denmark*, 2019, §§ 77-78).

63. ბრალდებული დაკავებულად ითვლება „კომპეტენტური სასამართლოს მიერ დამნაშავედ ცნობის შემდეგ“ მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ა) მნიშვნელობის ფარგლებში, მას შემდეგ, რაც განაჩენს გამოიტანს პირველი ინსტანციის სასამართლო, მაშინაც კი, როდესაც ის ჯერ კიდევ არ არის აღსრულებადი და ექვემდებარება გასაჩივრებას (*Ruslan Yakovenko v. Ukraine*, 2015, § 46). ტერმინი „დამნაშავედ ცნობის შემდეგ“ არ შეიძლება განიმარტოს ისე, რომ იგი შემოიფარგლება საბოლოო მსჯავრდებით, რადგან ეს გამორიცხავს იმ მსჯავრდებულთა დაპატიმრებას, რომლებიც სასამართლოს წინაშე გამოცხადდნენ დაპატიმრებამდე.

ყურადღება უნდა მიექცეს იმას, რომ პირის ბრალეულობა, რომელიც დაკავებულია გასაჩივრების ან განხილვის პროცესში, დადგენილია მე-6 მუხლის მოთხოვნების შესაბამისად ჩატარებული სასამართლო სამართალწარმოების დროს (*Wemhoff v. Germany*, 1968, § 9).

64. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ა) ქვეპუნქტი გამოიყენება იმ შემთხვევებში, როდესაც შეურაცხადი პირები მსჯავრდების შემდეგ გადაყვანილნი იყვნენ ფსიქიატრიულ დაწესებულებებში (*Klinkenbuß v. Germany*, 2016, § 49; *Radu v. Germany*, 2013, § 97; *X v. the United Kingdom*, 1981, § 39). თუმცა, იგი არ გავრცელდება ამ საქმეებზე, გამამართლებელი განაჩენის შემდეგ (*Luberti v. Italy*, 1984, § 25).

4. სააპელაციო სამართალწარმოების გავლენა

65. დაკავება, არსებითად, კანონიერი იქნება, თუ იგი განხორციელდა სასამართლოს ბრძანების შესაბამისად. შემდგომი დასკვნა იმის შესახებ, რომ სასამართლომ შეცდომა დაუშვა დაკავების ბრძანების მიღებისას, არ იქონიებს რეტროსპექტულ გავლენას ამ ორ მოვლენას შორის პატიმრობის პერიოდზე. სტრასბურგის ორგანოებმა უარი განაცხადეს სისხლის სამართლის დანაშაულში მსჯავრდებული პირების საჩივრების დაკმაყოფილებაზე, რომლებიც დავობდნენ, რომ ეროვნული სააპელაციო სასამართლოს დასკვნით, მათი განაჩენი ან სასჯელი ეფუძნებოდა არასწორ ფაქტებსა თუ კანონებს (*Benham v. the United Kingdom*, 1996, § 42). თუმცა, დაპატიმრება, რომელიც მოსდევს მსჯავრდებას, უკანონოა, როდესაც მას ეროვნულ კანონმდებლობაში საფუძველი არ აქვს ან თვითნებურია (*Tsirlis and Kouloumpas v. Greece*, 1997, § 62).

B. დაკავება სასამართლოს ბრძანების ან სამართლებრივი ვალდებულების შეუსრულებლობის გამო

კონვენციის 5 § 1 (ბ) მუხლი

„1. ... არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, თუ არა კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისად და გარდა შემდეგი შემთხვევებისა:

...

„ბ) კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება კანონის შესაბამისად გაცემული სასამართლოს ბრძანების შეუსრულებლობისათვის, ანდა კანონით გათვალისწინებული ნებისმიერი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად;“

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

თავისუფლების აღკვეთა (5-1) – კანონით დადგენილი პროცედურა (5-1) – კანონიერი დაპატიმრება ან დაკავება (5-1)

სასამართლოს კანონიერი ბრძანება (5-1- ბ) – სასამართლოს ბრძანების შეუსრულებლობა (5-1- ბ) – კანონით განსაზღვრული ვალდებულების უსაფრთხო შესრულება (5-1-ბ)

1. სასამართლო ბრძანების შეუსრულებლობა

66. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ბ) ქვეპუნქტის პირველი ნაწილი გულისხმობს, რომ დაკავებულ ან დაპატიმრებულ პირს ჰქონდა სასამართლო ბრძანების შესრულების შესაძლებლობა და არ შეასრულა იგი (*Beiere v. Latvia*, 2011, § 49).

67. პირებს არ შეიძლება დაეკისროთ პასუხისმგებლობა სასამართლოს ბრძანებების შეუსრულებლობისათვის, თუ ისინი არასდროს ყოფილან ინფორმირებულნი მათ შესახებ (*ibid.*, § 50).

68. კომპეტენტური სასამართლოს მიერ ბრძანების მიღებამდე პირის უარს, გარკვეული ზომების გატარებას ან გარკვეული პროცედურის შესრულებაზე, არ აქვს პრეზუმციული მნიშვნელობა გადაწყვეტილებებში, რომელიც ეხება აღნიშნული სასამართლოს ბრძანების შესრულებას (*Petukhova v. Russia*, 2013, § 59).

69. ეროვნულმა ხელისუფლებამ უნდა დაიცვას სამართლიანი ბალანსი დემოკრატიულ საზოგადოებაში სასამართლოს კანონიერი ბრძანების შესრულების უზრუნველყოფის და თავისუფლების უფლების მნიშვნელობას შორის. გასათვალისწინებელი ფაქტორები მოიცავს ბრძანების მიზანს, ბრძანების შესრულების შესაძლებლობას და დაკავების ხანგრძლივობას. პროპორციულობის საკითხი განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს მოვლენათა საერთო სქემაში (*Gatt v. Malta*, 2010, § 40).

70. კონვენციის ორგანოებმა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ბ) ქვეპუნქტის პირველი ნაწილი გამოიყენეს ისეთ საქმეებზე, რომლებიც ეხებოდა, მაგალითად, სასამართლოს მიერ დაკისრებული ჯარიმის გადაუხდელობას (*Velinov v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, 2013; *Airey v. Ireland*, კომისიის 1977 წლის 7 ივლისის გადაწყვეტილება), ფსიქიკურ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული სამედიცინო შემოწმების ჩატარებაზე უარს (*X. v. Germany*, კომისიის 1975 წლის 10 დეკემბრის გადაწყვეტილება), ან სასამართლოს ბრძანებას სისხლის ანალიზის გაკეთების შესახებ (*X. v. Austria*, კომისიის 13 დეკემბრის 1979 წლის გადაწყვეტილება), საცხოვრებელი შეზღუდვების დაცვის შეუსრულებლობას (*Freda v. Italy*, კომისიის 1980 წლის 7 ოქტომბრის გადაწყვეტილება), შვილების მშობლებისათვის გადაცემის შესახებ გადაწყვეტილების შეუსრულებლობას (*Paradis v. Germany* (dec.), 2007), სავალდებულო ბრძანებების შეუსრულებლობა (*Steel and Others v. the United Kingdom*, 1998), გირაოს პირობების დარღვევას (*Gatt v. Malta*, 2010) და ფსიქიატიულ საავადმყოფოში თავისუფლების აღკვეთას (*Trutko v. Russia*, 2016 და *Beiere v. Latvia*, 2011., სადაც ეროვნული სამართალწარმოება არ უზრუნველყოფდა საკმარის გარანტიებს თვითნებობის წინააღმდეგ).

2. კანონით დადგენილი ვალდებულების შესრულება

71. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ბ) ქვეპუნქტის მეორე ნაწილი დაკავების შესაძლებლობას მხოლოდ „კანონით გათვალისწინებული ნებისმიერი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად“ იძლევა. შესაბამისად, პირს არ უნდა ჰქონდეს შესრულებული დაკისრებული ვალდებულება და დაკავება და დაპატიმრება მიზნად უნდა ისახავდეს აღნიშნული ვალდებულების შესრულების უზრუნველყოფას და არ უნდა იყოს სადამსჯელო ხასიათის. როგორც კი შესრულდება შესაბამისი ვალდებულება, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის

(ბ) ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დაკავების საფუძველი არსებობას წყვეტს (*Vasileva v. Denmark*, 2003, § 36; *S., V. and A. v. Denmark* [GC], 2018, §§ 80-81).

72. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ბ) ქვეპუნქტი მიუთითებს ეროვნულ კანონმდებლობაზე ვალდებულების შინაარსთან და, ასევე, ასევე იმ პროცედურასთან დაკავშირებით, რომელიც დაცული უნდა იქნეს ამგვარი ვალდებულების დაკისრებისა და შესრულებისათვის (*Rozhkov v. Russia (no. 2)*, 2017, § 89).

73. ვალდებულება უნდა იყოს განსაზღვრული და კონკრეტული ხასიათის (*Ciulla v. Italy*, § 36). ფართო ინტერპრეტაცია გამოიწვევს კანონის უზენაესობის ცნებასთან შეუთავსებელ შედეგებს (*S., V. and A. v. Denmark* [GC], 2018, § 83; *Engel and Others v. the Netherlands*, 1976, § 69; *Iliya Stefanov v. Bulgaria*, 2008, § 72).

74. ვალდებულება იმისა, რომ პირმა არ ჩაიდინოს დანაშაული, „განსაზღვრულა და კონკრეტულა“ ვალდებულებად მიიჩნევა, თუ დანაშაულის ჩადენის ადგილი და დრო და მისი პოტენციური მსხვერპლი საკმარისად არის განსაზღვრული. რაიმეს გაკეთებისგან თავის შეკავების ვალდებულების კონტექსტში, რაც განსხვავდება კონკრეტული ქმედების განხორციელების მოვალეობისგან, იმ დასკვნის გამოტანამდე, რომ პირმა არ შეასრულა მოცემული ვალდებულება, აუცილებელია, რომ დაინტერესებულ პირს ეცნობოს კონკრეტული ქმედების განხორციელების აკრძალვის შესახებ და მან გამოხატოს, რომ არ სურს ამ აკრძალვის შესრულება (*Kurt v. Austria* [GC], 2021, § 185; *Ostendorf v. Germany*, 2013, §§ 93-94).

ვალდებულება, რომ უახლეს მომავალში პირმა არ ჩაიდინოს სისხლის სამართლის დანაშაული, ვერ ჩაითვლება საკმარისად განსაზღვრულად და კონკრეტულად, მანამ სანამ, არ იქნება დადგენილი კონკრეტული ზომები, რომლებიც არ იქნა დაცული (*S., V. and A. v. Denmark* [GC], 2018, § 83).

75. კონვენციის თვალსაზრისით დაპატიმრება მისაღება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ „კანონით განსაზღვრული ვალდებულება“ ვერ შესრულდება ნაკლებად მძიმე საშუალებებით (*Khodorkovskiy v. Russia*, 2011, § 136). პროპორციულობის პრინციპი დამატებით, გვკარნახობს, რომ ბალანსი დაცული უნდა იქნას დემოკრატიულ საზოგადოებაში მოცემული ვალდებულების დაუყოვნებლივ შესრულების უზრუნველყოფის მნიშვნელობასა და თავისუფლების უფლების მნიშვნელობას შორის (*Saadi v. the United Kingdom* [GC], 2008, § 70).

76. შეფასების დროს, ევროპული სასამართლო რელევანტურად მიიჩნევს შემდეგ საკითხებს: შესაბამისი კანონმდებლობიდან მომდინარე ვალდებულების ბუნება, მათ შორის, მისი საფუძველი და მიზანი; ვინ არის დაკავებული პირი და რა კონკრეტულმა გარემოებებმა გამოიწვია დაკავება; აგრეთვე დაკავების ხანგრძლივობა (*S., V. and A. v. Denmark* [GC], 2018, § 75; *Vasileva v. Denmark*, 2003, § 38; *Epplé v. Germany*, 2005, § 37).

77. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ბ) ქვეპუნქტის მეორე ნაწილის ჭრილში განხილული სიტუაცია მოიცავს, მაგალითად, ვალდებულებას, რომ ქვეყანაში შესვლისას პირმა გაიაროს უსაფრთხოების შემოწმება (*McVeigh and Others v. the United Kingdom*, კომისიის 1981 წლის 18 მარტის ანგარიში), გაამჟღავნოს ვინაობა (*Vasileva v. Denmark*, 2003; *Novotka v. Slovakia* (dec.)),

2003; *Sarigiannis v. Italy*, 2011), ჩაიტაროს ფსიქიატრიული გამოკვლევა (*Nowicka v. Poland*, 2002), დატოვოს განსაზღვრული ტერიტორია (*Eppele v. Germany*, 2005), გამოცხადდეს პოლიციის განყოფილებაში დასაკითხად (*Iliya Stefanov v. Bulgaria*, 2008; *Osyenko v. Ukraine*, 2010 and *Khodorkovskiy v. Russia*, 2011), დაიცვას მშვიდობა და არ ჩაიდინოს სისხლის სამართლის დანაშაული (*Ostendorf v. Germany*, 2013), გაამჟღავნოს საგადასახადო დავალიანების უზრუნველყოფის მიზნით დაყადაღებული ქონების ადგილსამყოფელი (*Göthlin v. Sweden*, 2014).

C. წინასწარი პატიმრობა

კონვენციის 5 § 1 (გ) მუხლი

„1. ... არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, თუ არა კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისად და გარდა შემდეგი შემთხვევებისა:

...

(გ) პირის კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება, უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე მის წარსადგენად, როდესაც არსებობს ამ პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის საფუძვლიანი ეჭვი, ან საფუძვლიანად არის მიჩნეული პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის თუ მისი ჩადენის შემდეგ მიმალვის აღკვეთის აუცილებლობა.“

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

თავისუფლების აღკვეთა (5-1) – კანონით დადგენილი პროცედურა (5-1) – კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება (5-1)

უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე წარდგენა (5-1-გ) – სისხლის სამართლის დანაშაული (5-1-გ) – საფუძვლიანი ეჭვი (5- 1-გ) – საფუძვლიანად არის მიჩნეული პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის აუცილებლობა (5-1-გ) – საფუძვლიანად არის მიჩნეული მიმალვის აღკვეთის აუცილებლობა (5- 1-გ)

1. დაკავების ან დაპატიმრების მიზანი

78. „უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე პირის წარდგენა“ აკმაყოფილებს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტით განსაზღვრულ დაპატიმრების ან დაკავების სამივე ალტერნატიულ საფუძველს (*Lawless v. Ireland (no. 3)*, 1961, §§ 13-14; *Ireland v. the United Kingdom*, 1978, § 196).

79. პირი შეიძლება დაკავებული იყოს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტის პირველი ნაწილის საფუძველზე, მხოლოდ სისხლის სამართლის საქმის წარმოების კონტექსტში, იმ მიზნით, რომ იგი წარდგენილ იქნეს უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე, დანაშაულის ჩადენის ეჭვის საფუძველზე (*Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2)* [GC], 2020, § 314; *Şahin Alpay v. Turkey*, 2018, § 103; *Ječius v. Lithuania*, 2000, § 50; *Schwabe and M.G. v. Germany*, 2011, § 72).

80. წინასწარი პატიმრობა შეიძლება წარმოადგენდეს აღკვეთ ღონისძიებას იმდენად, რამდენადაც იგი დასაბუთებულია არსებული დანაშაულთან დაკავშირებით გონივრული ექვის საფუძველზე, რომელთან დაკავშირებითც მიმდინარეობს სისხლის სამართლის საქმისწარმოება (*Kurt v. Austria* [GC], 2021, § 187).

81. ამ დებულების მეორე ალტერნატივა („როდესაც საფუძველიანად არის მიჩნეული პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის აუცილებლობა“) არ იძლევა ზოგადი პრევენციის პოლიტიკის განხორციელების შესაძლებლობას პირის ან პირთა კატეგორიის წინააღმდეგ, რომლებიც ხელისუფლების მიერ აღიქმებიან საშიშად ან უკანონო ქმედებების ჩადენისაკენ მიდრეკილების მქონედ. დაკავების ეს საფუძველი ხელშემკვრელ სახელმწიფოებს აძლევს მხოლოდ განსაზღვრული და კონკრეტული დანაშაულის აღკვეთის საშუალებას, კერძოდ, როდესაც ცნობილია დანაშაულის ჩადენის დრო, ადგილი და მსხვერპლ(ებ)ი. იმისათვის, რომ პატიმრობა გამართლებული იყოს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტის მეორე ნაწილის საფუძველზე, ხელისუფლებამ დამაჯერებლად უნდა აჩვენოს, რომ პირი, დიდი ალბათობით, ჩაიდენდა კონკრეტულ დანაშაულს, ხოლო მისმა დაპატიმრებამ აღკვეთა ამ დანაშაულის ჩადენა (*Kurt v. Austria* [GC], 2021, § 186; *S., V. and A. v. Denmark* [GC], 2018, § 89 და 91).

82. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტის მეორე ნაწილი წარმოადგენს პატიმრობის მკაფიო საფუძველს, რომელიც არ არის დამოკიდებული „დანაშაულის ჩადენის გონივრული ექვის“ არსებობის საფუძველზე. შესაბამისად, ის ეხება პრევენციულ წინასწარ პატიმრობას, სისხლისსამართლებრივი სამართალწარმოების ფარგლებს გარეთ (*S., V. and A. v. Denmark* [GC], 2018, §§ 114-116, დაკავება სპორტული ღონისძიების მაყურებელთა ძალადობის აღსაკვეთად).

83. ექვმიტანილის სასამართლოს წინაშე წარდგენის მიზნის არსებობა ამ მიზნის მიღწევისაგან დამოუკიდებლად უნდა იქნეს განხილული. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტით გათვალისწინებული სტანდარტი არ გულისხმობს, რომ პოლიციას დაკავების დროს ან მომჩივნის პატიმრობაში ყოფნისას აქვს საკმარისი მტკიცებულება ბრალდების წარსადგენად (*Petkov and Profirov v. Bulgaria*, 2014, § 52; *Erdagöz v. Turkey*, 1997, § 51). მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტის შესაბამისად დაკავების დროს დაკითხვის მიზანს წარმოადგენს, სისხლის სამართლის გამოძიების გაგრძელება, დაპატიმრების საფუძველის დადასტურების ან გაქარწყლების გზით (*Mehmet Hasan Altan v. Turkey*, 2018, § 125; *Brogan and Others v. the United Kingdom*, 1988, §§ 52-54; *Labita v. Italy* [GC], 2000, § 155; *O'Hara v. the United Kingdom*, 2001, § 36).

84. დაკავებულის სასამართლოში წარდგენასთან დაკავშირებით, „მიზნის“ მოთხოვნა გამოყენებული უნდა იქნას მოქნილობის გარკვეული დოზით, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტის მოქმედების სფეროში შემავალი დაკავების მიმართ, რათა ზედმეტად არ გახანგრძლივდეს მოკლევადიანი წინასწარი პატიმრობა. როდესაც პირი გათავისუფლდება წინასწარი პატიმრობიდან მოკლე პერიოდის შემდეგ, რისკის გადალახვის გამო ან იმის გამო, რომ მოკლე ვადა ამოიწურა, მიზნის მოთხოვნა არ უნდა წარმოადგენდეს დაბრკოლებას პრევენციული პატიმრობისათვის (*S., V. and A. v. Denmark* [GC], 2018, §§ 118-126).

85. როდესაც სისხლის სამართლის საქმისწარმოება შეჩერებული იყო განუსაზღვრელი ვადით, Covid-19 პანდემიის დროს, მომჩივნის დაკავების საფუძველები, სადავო პერიოდის

განმავლობაში, კვლავ წარმოადგენდა უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე წარდგენის მიზეზს (*Fenech v. Malta* (dec.), 2021, §§ 83-88).

86. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტის თანახმად, დაკავება უნდა იყოს დასახული მისაღწევი მიზნის პროპორციული (*Ladent v. Poland*, 2008, §§ 55-56). ეროვნულ ორგანოებს ევალუბათ დამაჯერებლად აჩვენონ, რომ დაკავება აუცილებელია. როდესაც ხელისუფლება ბრძანებს პირის დაკავებას პროცესის მიმდინარეობის პერიოდში, იმ საფუძველით, რომ იგი არ გამოცხადდა დაბარების მიუხედავად, იგი უნდა დარწმუნდეს, რომ პირს გადაეცა ადეკვატური შეტყობინება და მიეცა საკმარისი დრო იმისათვის, რომ მიელო შესაბამისი ზომები. ხელისუფლებამ, ასევე, უნდა გადადგას გონივრული ნაბიჯები იმის დასადგენად, მართლაც მიიძალა თუ არა პირი (*Vasiliciuc v. the Republic of Moldova*, 2017, § 40).

87. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტის მეორე ნაწილის აუცილებლობის ტესტი მოითხოვს დაკავებაზე ნაკლებად მკაცრი ზომების განხილვას და დადგენას, რომ ისინი არასაკმარისია ინდივიდუალური ან საზოგადოებრივი ინტერესების დასაცავად. სადავო დანაშაული უნდა იყოს სერიოზული ხასიათის და საფრთხეს უნდა უქმნიდეს სიცოცხლეს ან ითვალისწინებდეს მნიშვნელოვან მატერიალურ ზიანს. გარდა ამისა, დაკავება უნდა შეწყდეს რისკის დასრულებისთანავე, რაც მოითხოვს მონიტორინგს. დაკავების ხანგრძლივობაც მნიშვნელოვანი ფაქტორია (*S., V. and A. v. Denmark* [GC], 2018, § 161).

88. გამოთქმას „უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანო“ აქვს იგივე მნიშვნელობა, რაც „მოსამართლეს ან სასამართლო ხელისუფლების განსახორციელებლად კანონით უფლებამოსილ სხვა მოხელეს“ მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტში 3 (*Schiesser v. Switzerland*, 1979, § 29).

2. „გონივრული ეჭვის“ მნიშვნელობა

89. ეჭვის „გონივრულობა“ რომელსაც საფუძველად უნდა დაედოს დაპატიმრება, წარმოადგენს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტში მოცემული გარანტიის განუყოფელ ნაწილს *Selahattin Demirtaş v. Turkey* (no. 2) [GC], 2020, § 314; *Mehmet Hasan Altan v. Turkey*, 2018, § 124; *Fernandes Pedrosa v. Portugal*, 2018, § 87). არასაკმარისია მხოლოდ ის ფაქტი, რომ ეჭვი კეთილსინდისიერია (*Sabuncu and Others v. Turkey*, 2020, § 145).

90. „გონივრული ეჭვი“, რომ დანაშაული ჩადენილია, გულისხმობს ფაქტების ან ინფორმაციის არსებობას, რომლებიც დააკმაყოფილებს ობიექტურ დამკვირვებელს, რომ სადავო პირმა შესაძლოა ჩაიდინა დანაშაული (*Selahattin Demirtaş v. Turkey* (no. 2) [GC], 2020, § 314; *Ilgar Mammadov v. Azerbaijan*, 2014, § 88; *Erdagöz v. Turkey*, 1997, § 51; და *Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom*, 1990, § 32). შესაბამისად, საჩივრის დასაბუთებულობის გადამოწმების მიზნით, ხელისუფლების მხრიდან საქმის ძირითადი ფაქტობრივი გარემოებების გამოუძიებლობა, წარმოადგენს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტის დარღვევას (*Stepuleac v. Moldova*, 2007, § 73; *Elçi and Others v. Turkey*, 2003, § 674; *Moldoveanu v. the Republic of Moldova*, 2021, §§ 52-57, სადაც მომჩივანი დააკავეს და დააპატიმრეს თაღლითობის ბრალდებით, მას შემდეგ, რაც მან ვერ გადაიხადა ვალი).

91. ეჭვები გამართლებული უნდა იყოს გადამოწმებადი და ობიექტური მტკიცებულებით. ბუნდოვანი და ზოგადი მითითება ხელისუფლების გადაწყვეტილებებზე და დოკუმენტებზე

ან „საქმის მასალებზე“, კონკრეტიკის გარეშე, ვერ იქნება საკმარისი იმისათვის, რომ გაამართლოს ეჭვის „გონივრულობა“, კონკრეტული ჩვენების, ინფორმაციის ან საჩივრის არ არსებობის პირობებში (*Akgün v. Turkey*, 2021, §§ 156 და 175).

92. თუ რა არის გონივრული დამოკიდებულია საქმის ყველა გარემოებაზე, თუმცა ფაქტები რომლებიც ბადებენ ეჭვებს, აუცილებელი არ არის იყოს იმავე დონეზე, რაზეც აუცილებელი რომ იყოს მსჯავრდების გასამართლებლად ან თუნდაც ბრალის წარსადგენად საჭირო ფაქტები (*Merabishvili v. Georgia* [GC], 2017, § 184).

93. ტერმინი „გონივრულობა“ ასევე ნიშნავს ზღვარს, რომელსაც ეჭვი უნდა აღწევდეს, რათა ბრალდებების ალბათობა დამაკმაყოფილებელი იყო ობიექტური დამკვირვებლებისათვის (*Kavala v. Turkey*, 2019, § 128).

94. როგორც წესი, „ეჭვის გონივრულობასთან“ დაკავშირებული პრობლემები წარმოიქმნება ფაქტების დონეზე. შემდეგ ჩნდება კითხვა, იყო თუ არა დაპატიმრება ან დაკავება საკმარისად ობიექტური ელემენტებით დასაბუთებული იმისათვის, რომ გაამართლებულიყო „გონივრული ეჭვი“ იმის შესახებ, რომ ეს ფაქტები მართლაც მოხდა. გარდა მისი ფაქტობრივი მხარისა, „გონივრული ეჭვის“ არსებობა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტის მნიშვნელობის ფარგლებში, მოითხოვს შემდეგს: გონივრულობის ფარგლებში, უნდა ითვლებოდეს, რომ მითითებული ფაქტები ხვდება კანონის იმ ერთ-ერთი სექციის ქვეშ, რომელიც ეხება დანაშაულებრივ ქცევას. შესაბამისად, აშკარად არ შეიძლება არსებობდეს „გონივრული ეჭვი“, თუ დაკავებული პირის მიმართ განხორციელებული ქმედებები ან ფაქტები არ წარმოადგენდა დანაშაულს იმ დროს, როდესაც ისინი მოხდა (*Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2)* [GC], 2020, § 317; *Sabuncu and Others v. Turkey*, 2020, §§ 146-147).

95. გარდა ამისა, არ უნდა აღმოჩნდეს, რომ თავად სავარაუდო დანაშაულები დაკავშირებული იყო მომჩივნის კონვენციით გათვალისწინებული უფლებების განხორციელებასთან (*Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2)* [GC], 2020, § 318; *Sabuncu and Others v. Turkey*, 2020, § 148; *Ragip Zarakolu v. Turkey*, 2020, § 41).

96. იმის შეფასებისას, დაკმაყოფილებულია თუ არა პირის დაპატიმრებისათვის საჭირო გონივრული ეჭვის მინიმალური სტანდარტი, ევროპული სასამართლომ გაითვალისწინა კონკრეტული საქმის ფაქტობრივი გარემოებების ზოგადი კონტექსტი, მათ შორის მომჩივნის სტატუსი, მოვლენების თანმიმდევრობა, ჩატარებული გამოძიებების წესი და ხელისუფლების ქმედებები (*Ibrahimov and Mammadov v. Azerbaijan*, 2020, §§ 113-131).

მინიმალური სტანდარტი არ იქნა დაცული, როდესაც მომჩივნის დაკავება და პატიმრობა მასობრივი არეულობის დანაშაულის ჩადენის ეჭვის გამო იყო თვითნებური იყო და წარმოადგენდა ხელისუფლების იმ სტრატეგიის ნაწილს, რომლის მიზანიც იყო მშვიდობიანი პროტესტისათვის ხელის შეშლა და ამისი დასრულება (*Shmorgunov and Others v. Ukraine*, 2021, §§ 464-477).

97. დაპატიმრებისას და დაკავებისას უნდა არსებობდეს გონივრული ეჭვი, ხოლო ხანგრძლივი პატიმრობის შემთხვევაში ასევე ნაჩვენები უნდა იყოს, რომ ეჭვი არსებობდა და

დარჩა „გონივრულად“ მთელი პატიმრობის განმავლობაში (*Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2)* [GC], 2020, § 320; *Ilgar Mammadov v. Azerbaijan*, 2014, § 90).

98. ტერორიზმის კონტექსტში, მიუხედავად იმისა, რომ ხელშემკვრელ სახელმწიფოებს არ შეიძლება მოეთხოვოთ ინფორმაციის კონფიდენციალური წყაროების გამჟღავნების გზით, ექვმიტანილი ტერორისტის დაპატიმრების ექვის საფუძვლიანობის დადგენა, ევროპული სასამართლომ დაადგინა, რომ ტერორისტულ დანაშაულთან გამკლავების აუცილებლობა ვერ გაამართლებს „გონივრულობის“ ცნების გაფართოვებას იმ დონემდე, რომ დაირღვეს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტით დადგენილი გარანტიები (*O’Hara v. the United Kingdom*, 2001, § 35; *Baş v. Turkey*, 2020, § 184).

98. მტკიცებულებების შეგროვებამ კონკრეტულ ბრალდებასთან დაკავშირებით, შეიძლება ზოგჯერ გააძლიეროს ექვი, რომელიც მომჩივანს უკავშირებს ტერორიზმთან დაკავშირებული დანაშაულის ჩადენას. თუმცა, ის არ შეიძლება იყოს პატიმრობის გაამართლებელი ექვის ერთადერთი საფუძველი. ნებისმიერ შემთხვევაში, ასეთი მტკიცებულებების შემდგომი შეგროვება არ ათავისუფლებს ეროვნულ ხელისუფლებას ვალდებულებისაგან, უზრუნველყოს საკმარისი ფაქტობრივი საფუძველი, რომელიც გაამართლებს პირის თავდაპირველ დაკავებას (*Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2)* [GC], 2020, § 321). საქმის კონტექსტი გათვალისწინებული უნდა იქნას მე-5 მუხლის განმარტებისა და გამოყენების დროს, თუმცა, ხელისუფლებას არ აქვს *carte blanche*, რათა გასცეს პირის დაპატიმრების ბრძანება საგანგებო მდგომარეობის დროს, გადამოწმებადი მტკიცებულების ან ინფორმაციის გარეშე ან საკმარისი ფაქტობრივი საფუძვლის გარეშე, რომელიც აკმაყოფილებს 5 § 1 (გ) მუხლის მოთხოვნას (*Akgün v. Turkey*, 2021, § 184).

100. ანონიმური ინფორმატორის ირიბი ჩვენება, რომელიც არ იყო გამყარებული სხვა მტკიცებულებით, არასაკმარისი იყო იმის დასადგენად, რომ მომჩივანი მონაწილეობდა მაფიასთან დაკავშირებულ საქმიანობაში (*Labita v. Italy* [GC], 2000, §§ 156 et seq.). მეორეს მხრივ, რამდენიმე წლით დათარიღებული და მოგვიანებით ექვმიტანილთა მიერ უარყოფილი მამხილებელი ჩვენებები არ აქარწყლებდა მომჩივნის მიმართ გონივრული ექვის არსებობას. უფრო მეტიც, მას არ ჰქონდა გავლენა დაკავების შესახებ ბრძანების კანონიერებაზე (*Talat Tepe v. Turkey*, 2004, § 61). სტრასბურგის სასამართლომ აღიარა, რომ ანონიმური მოწმის კონკრეტული და დეტალური განცხადებები შეიძლება იყოს საკმარისი ფაქტობრივი საფუძველი ორგანიზებული დანაშაულის კონტექსტში გონივრული ექვის არსებობისათვის (*Yaygin v. Turkey* (dec.), 2021, §§ 37-46).

3. ტერმინი „დანაშაული“

101. ტერმინს „დანაშაული“ აქვს ავტონომიური მნიშვნელობა, რომელიც მე-6 მუხლით გათვალისწინებული „სისხლის სამართლის დანაშაულის“ მნიშვნელობის იდენტურია. ეროვნული კანონმდებლობის მიხედვით დანაშაულის კლასიფიკაცია არის ერთ-ერთი გასათვალისწინებელი ფაქტორი, თუმცა, ასევე აქტუალურია სამართალწარმოების ხასიათი და სასჯელის სიმძიმე (*Benham v. the United Kingdom*, 1996, § 56; *S., V. and A. v. Denmark* [GC], 2018, § 90).

D. არასრულწლოვნის დაკავება

კონვენციის 5 § 1 (დ) მუხლი

“1. ... არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, თუ არა კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისად და გარდა შემდეგი შემთხვევებისა:

არასრულწლოვნის დაპატიმრება კანონიერი ბრძანების საფუძველზე მასზე აღმზრდელობითი ზედამხედველობისათვის ან უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე მის წარსადგენად.“

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

თავისუფლების აღკვეთა (5-1) – კანონით დადგენილი პროცედურა (5-1) – კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება (5-1)

არასრულწლოვნები (5-1-დ) – აღმზრდელობითი ზედამხედველობა (5-1-დ) – კომპეტენტური ორგანოს წინაშე წარდგენა (5-1-დ)

1. ზოგადი ნაწილი

102. არასრულწლოვანის ცნება მოიცავს 18 წლამდე პირებს (*Koniarska v. the United Kingdom* (dec.), 2000), ევროპული სტანდარტებისა და ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის CM (72) რეზოლუციის მიხედვით (*X. v. Switzerland*, კომისიის 1979 წლის 14 დეკემბრის გადაწყვეტილება).

102. (დ) ქვეპუნქტი არ არის მხოლოდ ის დებულება, რომელიც არასრულწლოვნის დაკავებას ნებადართულად მიიჩნევს. იგი მოიცავს კონკრეტული, მაგრამ არა ამომწურავი, გარემოებების მაგალითებს, როდესაც შესაძლებელია არასრულწლოვნების დაკავება, კერძოდ ა) მათი აღმზრდელობითი ზედამხედველობის ან ბ) უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე მათი წარდგენის მიზნით (*Mubilanzila Mayeka and Kaniki Mitunga v. Belgium*, 2006, § 100).

2. აღმზრდელობითი ზედამხედველობა

104. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (დ) ქვეპუნქტი უშვებს არასრულწლოვნის თავისუფლების აღკვეთას მისი ინტერესებიდან გამომდინარე, მიუხედავად იმისა, არის თუ არა იგი სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენაში ეჭვმიტანილი თუ უბრალოდ „რისკის ქვეშ“ მყოფი ბავშვი (*D.L. v. Bulgaria*, 2016, § 71).

105. არასრულწლოვანთა დაკავების კონტექსტში, სიტყვები „აღმზრდელობითი ზედამხედველობა“ მკაცრად არ უნდა გაიგოდეს საკლასო სწავლების ცნებებთან. ასეთი ზედამხედველობა უნდა მოიცავდეს, ხელისუფლების ორგანოს მიერ, მშობლის უფლებების განხორციელების მრავალ ასპექტს პირის სასარგებლოდ და მისი დაცვის მიზნით (*P. and S. v. Poland*, 2012, § 147; *Ichin and Others v. Ukraine*, 2010, § 39; *D.G. v. Ireland*, 2002, § 80).

ამავდროულად, „აღმზრდელობითი ზედამხედველობა“ უნდა მოიცავდეს სასკოლო სწავლების ძირითად ასპექტს ისე, რომ ნორმალური სასწავლო გეგმის შესაბამისად სწავლა იყოს სტანდარტული ყველა დაკავებული არასრულწლოვნისთვის, მაშინაც კი, როდესაც ისინი დროებითი დაკავების ცენტრში არიან მოთავსებულნი შეზღუდული დროით, იმისათვის, რომ თავიდან იქნეს აცილებული ხარვეზები მათ განათლებაში *Blokhin v. Russia* [GC], 2016, § 170).

106. „ქვევის კორექციის“ საფუძველზე ან არასრულწლოვნების შემდგომი დანაშაულებრივი ქმედებების პრევენციისათვის დაკავება, დაუშვებელია კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (დ) ქვეპუნქტით (*Blokhin v. Russia* [GC], 2016, § 171).

107. (დ) ქვეპუნქტი არ გამორიცხავს დროებითი მზრუნველობის ქვეშ მოთავსების ზომის გამოყენებას, როგორც წინასწარ რეჟიმს აღმზრდელობითი ზედამხედველობისათვის, ისე, რომ არ მოიცავდეს რაიმე აღმზრდელობით ზედამხედველობას. ასეთ გარემოებებში, თავისუფლების აღკვეთას სწრაფად უნდა მოჰყვეს ასეთი რეჟიმის ფაქტობრივი გამოყენება ისეთ გარემოში (ღია ან დახურული) რომელიც შექმნილია ამ მიზნით და აქვს საკმარისი რესურსები (*Bouamar v. Belgium*, 1988, § 50; *D.K. v. Bulgaria*, 2020, §§ 78-84, სადაც სასამართლომ დასაშვებად მიიჩნია მომჩივნის დაკავება ორი დღით ბავშვთა კრიზისულ ცენტრში, სანამ მოხდებოდა მისი გადაყვანა გამოსასწორებელ პანსიონში).

108. არასრულწლოვნის მოთავსება დახურულ დაწესებულებაში, ასევე, უნდა იყოს „აღმზრდელობითი ზედამხედველობის“ მიზნის პროპორციული. ეს უნდა იყოს უკიდურესი ზომა, მიღებული ბავშვის ინტერესებიდან გამომდინარე, ბავშვის განვითარების სერიოზული რისკების თავიდან აცილების მიზნით (*D.L. v. Bulgaria*, 2016, § 74).

109. თუ სახელმწიფო აირჩევს აღმზრდელობითი ზედამხედველობის იმ სისტემას, რომელიც მოიცავს თავისუფლების აღკვეთას, იგი ვალდებულია შექმნას შესაბამისი ინსტიტუციური დაწესებულებები, რომელიც აკმაყოფილებს ამ სისტემის უსაფრთხოებასთან და განათლებასთან დაკავშირებულ მოთხოვნებს, რათა შესრულდეს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (დ) ქვეპუნქტის მოთხოვნები (*A. and Others v. Bulgaria*, 2011, § 69; *D.G. v. Ireland*, 2002, § 79).

რაც შეეხება პედაგოგიური და საგანმანათლებლო სისტემის დანერგვას, სახელმწიფოს უნდა მიენიჭოს თავისუფალი შეფასების გარკვეული არეალი (*D.L. v. Bulgaria*, 2016, § 77).

109. ევროპული სასამართლო არ მიიჩნევს, რომ არასრულწლოვანთა მოთავსების ადგილი თავისთავად გულისხმობს „აღმზრდელობით ზედამხედველობას“, თუ აღმზრდელობითი აქტივობები არ არის გათვალისწინებული (*Ichin and Others v. Ukraine*, 2010, § 39).

3. უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანო

111. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (დ) ქვეპუნქტის მეორე ნაწილი არეგულირებს არასრულწლოვნის კანონიერ დაკავებას იმ მიზნით, რომ იგი წარადგინოს უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე. კონვენციის მოსამზადებელი მასალების (*travaux préparatoires*) თანახმად, ეს დებულება მიზნად ისახავდა, რომ მოეცვა სამოქალაქო ან ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებამდე დაწყებული არასრულწლოვნის დაკავება, ხოლო

სისხლის სამართლის საქმის წარმოებასთან დაკავშირებული დაკავება უნდა მოეცვა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტს.

112. თუმცა, დანაშაულში ბრალდებული არასრულწლოვნის დაკავება ფსიქიატრიული დასკვნის მომზადებისას, რომელიც აუცილებელია ფსიქიკურ მდგომარეობაზე გადაწყვეტილების მისაღებად ექცევა (დ) ქვეპუნქტში, როგორც არასრულწლოვნის დაკავება უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე წარდგენის მიზნით (*X. v. Switzerland*, კომისიის 1979 წლის 14 დეკემბრის გადაწყვეტილება).

E. დაკავება სამედიცინო ან სოციალური მიზნების გამო

კონვენციის 5 § 1 (ე) მუხლი

“1. ... არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, თუ არა კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისად და გარდა შემდეგი შემთხვევებისა:

...

(ე) პირის კანონიერი დაპატიმრება გადამდებ დაავადებათა გავრცელების თავიდან ასაცილებლად, ან ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირის, ალკოჰოლიკის, ნარკომანისა და მაწანწალის კანონიერი დაპატიმრება.“

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

პირის თავისუფლება (5-1) – პირის უსაფრთხოება (5-1) – თავისუფლების აღკვეთა (5-1) – კანონით დადგენილი პროცედურა (5-1) – კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება (5-1)

გადამდებ დაავადებათა გავრცელების თავიდან აცილება (5-1- ე) – ფსიქიკური აშლილობის მქონე (5-1-ე) – ალკოჰოლიკები (5-1-ე) – ნარკომანები (5-1-ე) – მაწანწალები (5-1-ე)

1. ზოგადი ნაწილი

113. კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ე) ქვეპუნქტი ეხება პირთა რამდენიმე კატეგორიას, კერძოდ, პირებს, რომლებიც ავრცელებენ გადამდებ დაავადებებს, ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირებს, ალკოჰოლიკებს, ნარკომანებს და მაწანწალებს. ყველა ამ პირს შორის არსებობს კავშირი იმ კუთხით, რომ მათ შეიძლება ჩამოერთვათ თავისუფლება სამედიცინო დახმარების გაწევის მიზნით ან სოციალური პოლიტიკით ნაკარნახევი მოსაზრებების ან სამედიცინო და სოციალური მიზეზების გამო (*Enhorn v. Sweden*, 2005, § 43).

114. მიზეზი, რის გამოც კონვენცია ამ პირების თავისუფლების აღკვეთას უშვებს, არის არა მხოლოდ ის, რომ მათ შეიძლება საფრთხე შეუქმნან საზოგადოების უსაფრთხოებას, არამედ მათმა საკუთარმა ინტერესებმაც შეიძლება აუცილებელი გახადოს მათი დაკავება (*ibid.*; *Guzzardi v. Italy*, 1980, § 98 *in fine*).

2. ინფექციური დაავადებების გავრცელების პრევენცია

114. არსებითი კრიტერიუმები „ინფექციური დაავადების გავრცელების პრევენციის მიზნით“ პირის დაკავების „კანონიერების“ შეფასებისას არის:

- საშიშია თუ არა გამადები დაავადების გავრცელება საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ან უსაფრთხოებისათვის; და
- არის თუ არა ინფიცირებული პირის დაკავება უკანასკნელი საშუალება დაავადების გავრცელების თავიდან ასაცილებლად, რადგან ნაკლებად მკაცრი ზომები იქნა გატარებული და არასაკმარისი აღმოჩნდა საზოგადოებრივი ინტერესების დასაცავად.

როდესაც ეს კრიტერიუმები აღარ სრულდება, თავისუფლების აღკვეთის საფუძველი წყდება (*Enhorn v. Sweden*, 2005, § 44).

3. ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირების დაპატიმრება

116. ტერმინი „ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირი“ არ იძლევა ზუსტ განსაზღვრებას, რადგან ფსიქიატრია განვითარებადი სფეროა, როგორც სამედიცინო, ასევე სოციალური დამოკიდებულებების თვალსაზრისით. ამასთან, არ შეიძლება პირის დაკავების ნებართვის გაცემა მხოლოდ იმიტომ, რომ მისი შეხედულებები ან ქცევა არ შეესაბამება დადგენილ ნორმებს (*Rakevich v. Russia*, 2003, § 26).

ტერმინს უნდა მიენიჭოს ავტონომიური მნიშვნელობა ისე, რომ ევროპული სასამართლო არ იყოს შეზღუდული ეროვნულ სამართლებრივ ბრძანებებში ერთი და იგივე ან მსგავსი ტერმინების ინტერპრეტაციით (*Petschulies v. Germany*, 2016, §§ 74-77). აუცილებელი არ არის, რომ დანაშაულის ჩადენისას პირი იმყოფებოდეს ისეთ მდგომარეობაში, რომელიც გამორიცხავს ან შეამცირებს მის სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას ეროვნული სისხლის სამართლის კანონმდებლობის შესაბამისად (*Ilmseher v. Germany* [GC], 2018, § 149).

117. პირს არ შეიძლება ჩამოერთვას თავისუფლება „ფსიქიკური აშლილობის“ გამო, თუ არ დაკმაყოფილდება შემდეგი სამი მინიმალური პირობა (*Ilmseher v. Germany* [GC], 2018, § 127; *Stanev v. Bulgaria* [GC], 2012, § 145; *D.D. v. Lithuania*, 2012, § 156; *Kallweit v. Germany*, 2011, § 45; *Shtukaturov v. Russia*, 2008, § 114; *Varbanov v. Bulgaria*, 2000, § 45; და *Winterwerp v. the Netherlands*, 1979, § 39):

- დაუყოვნებლივი დაკავების მოთხოვნამდე, ობიექტური სამედიცინო ექსპერტიზის საშუალებით დადასტურებული უნდა იყოს, რომ პირი არის ფსიქიკური აშლილობის მქონე;
- პირის ფსიქიკური აშლილობა იმგვარი ხასიათის უნდა იყოს, რომ საჭიროებდეს იძულებით პატიმრობას. უნდა დასტურდებოდეს, რომ თავისუფლების აღკვეთა აუცილებელი იყო მოცემულ გარემოებებში;
- ფსიქიკური აშლილობა, დამოწმებული ობიექტური სამედიცინო მტკიცებულებებით, უნდა შენარჩუნდეს დაკავების მთელი პერიოდის მანძილზე.

118. კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ე) ქვეპუნქტი არ განსაზღვრავს შესაძლო ქმედებებს, რომლებიც დასჯადია სისხლის სამართლის კანონის შესაბამისად, რისთვისაც შეიძლება პირი დააკავონ, როგორც „ფსიქიკური აშლილობის მქონე“. ეს დებულება ასევე არ ადგენს მანამდე ჩადენილ დანაშაულს, როგორც დაკავების წინაპირობას (*Denis and Irvine v. Belgium* [GC], 2021, § 168).

119. ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირის თავისუფლების აღკვეთა არ შეიძლება ჩაითვალოს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ე) ქვეპუნქტის შესაბამისად, თუკი თავისუფლების აღკვეთის ბრძანება გაცემულია სამედიცინო ექსპერტიზის დასკვნის გარეშე (*Ruiz Rivera v. Switzerland*, 2014, § 59; *S.R. v. the Netherlands* (dec.), 2012, § 31).

თუ სხვა შესაძლებლობა არ არსებობს, მაგალითად პირის უარის გამო, გამოცხადდეს გამოკვლევაზე, მინიმუმ საქმის მასალებზე დაფუძნებული სამედიცინო ექსპერტის დასკვნა მაინც უნდა იქნეს მოთხოვნილი პირის ფსიქიკური ჯანმრთელობის შესახებ, წინააღმდეგ შემთხვევაში დამარწმუნებლად ვერ იქნება ნაჩვენები, რომ პირი არის ფსიქიკური აშლილობის მქონე (*D.C. v. Belgium*, 2021, §§ 87, 98-101; *Constancia v. the Netherlands* (dec.), 2015, § 26, სადაც ევროპულმა სასამართლომ დაუშვა, რომ მომჩივნის ფსიქიკური ჯანმრთელობის შესახებ სამედიცინო შემოწმება ჩაენაცვლებინა სხვა არსებული ინფორმაციით).

120. რაც შეეხება ზემოაღნიშნულ მეორე მდგომარეობას, ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირის დაკავება შეიძლება აუცილებელი იყოს არამხოლოდ მაშინ, როდესაც პირს სჭირდება თერაპია, მედიკამენტური მკურნალობა ან სხვა კლინიკური მკურნალობა მისი მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად ან შესამსუბუქებლად, არამედ, ასევე როდესაც პირს სჭირდება კონტროლი და ზედამხედველობა, რათა თავიდან იქნას აცილებული საკუთარი თავისთვის ან სხვა პირებისთვის დაზიანების მიყენება (*Ilmseher v. Germany* [GC], 2018, § 133; *Hutchison Reid v. the United Kingdom*, 2003, § 52).

მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ე) ქვეპუნქტით ნებადართულია ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირის დაკავება მაშინაც კი, როდესაც არ არის გათვალისწინებული სამედიცინო მკურნალობა, მაგრამ ასეთი მკურნალობა სათანადოდ უნდა იყოს დასაბუთებული პირის ჯანმრთელობის მდგომარეობის სერიოზულობით და პირის ან სხვათა დაცვის აუცილებლობით (*N. v. Romania*, 2017, § 151).

121. ფსიქიკური მდგომარეობა უნდა იყო გარკვეული სიმძიმის, რათა ჩაითვალოს „ნამდვილ“ ფსიქიკურ აშლილობად (*Glien v. Germany*, 2013, § 85). მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ე) ქვეპუნქტის მიზნებისთვის, იმისათვის, რომ პირი ჩაითვალოს „ნამდვილი“ ფსიქიკური აშლილობის მქონედ, მისი მდგომარეობა უნდა იყოს იმდენად სერიოზული, რომ ფსიქიკური ჯანმრთელობის მქონე პაციენტებისთვის შესაბამის დაწესებულებაში მკურნალობას საჭიროებდეს (*Ilmseher v. Germany* [GC], 2018, § 129; *Petschulies v. Germany*, 2016, § 76).

122. იმ გადაწყვეტილების მიღებისას - უნდა დააკავონ თუ არა პირი, როგორც „ფსიქიკური აშლილობის მქონე“ ეროვნულ ორგანოებს უნდა ჰქონდეთ გარკვეული დისკრეციული უფლებამოსილება, ვინაიდან, პირველ რიგში, ეროვნულმა ხელისუფლებამ უნდა შეაფასოს კონკრეტულ საქმეში, მათ წინაშე წარმოდგენილი მტკიცებულებები (*Ilmseher v. Germany* [GC], 2018, § 128; *Plesó v. Hungary*, 2012, § 61; *H.L. v. the United Kingdom*, 2004, § 98).

კომპეტენტურმა ეროვნულმა ორგანომ მის წინაშე არსებული ექსპერტის რჩევა მკაცრად უნდა გამოიკვლიოს და მიიღოს გადაწყვეტილება იმის შესახებ, იყო თუ არა პირი ფსიქიკური აშლილობის მქონე (*Ilseher v. Germany* [GC], 2018, § 132).

123. შესაბამისი დრო, რომელშიც პირი უნდა დადგინდეს, როგორც ფსიქიკური აშლილობის მქონე, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ე) ქვეპუნქტის თანახმად, არის ამ პირის მდგომარეობის შედეგად თავისუფლების აღკვეთის ღონისძიების მიღების თარიღი (*Ilseher v. Germany* [GC], 2018, § 134; *O.H. v. Germany*, 2011, § 78). თუმცა, დაკავების ორდერის მიღების შემდეგ დაკავებულის ფსიქიკური მდგომარეობის კუთხით ცვლილებები, ასეთის არსებობის შემთხვევაში, უნდა იქნეს გათვალისწინებული (*Ilseher v. Germany* [GC], 2018, § 134). შესაბამისად, სამედიცინო ექსპერტების დასკვნები რომლებსაც ეყრდნობა ხელისუფლება, უნდა იყოს საკმარისად ახალი (*Kadusic v. Switzerland*, 2018, §§ 44 და 55).

124. ფსიქიკური აშლილობის არსებობის შეფასებისას, კონვენცია არ მოითხოვს ხელისუფლებისგან, გაითვალისწინოს პირის მიერ ჩადენილი ქმედებების ხასიათი, რამაც გამოიწვია მისი სავალდებულო პატიმრობა (*Denis and Irvine v. Belgium* [GC], 2021, § 169).

124. როდესაც სამედიცინო მტკიცებულება მიუთითებს პირის გამოჯანმრთელებაზე, ხელისუფლებას შეიძლება გარკვეული დრო დასჭირდეს იმის განსახილველად, შეწყვიტოს თუ არა მომჩივნის პატიმრობა (*Luberti v. Italy*, 1984, § 28). თუმცა, თავისუფლების აღკვეთის გაგრძელება წმინდა ადმინისტრაციული მიზეზების გამო არ არის გამართლებული (*R.L. and M.-J.D. v. France*, 2004, § 129).

126. ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირის დაკავება უნდა განხორციელდეს საავადმყოფოში, კლინიკაში ან სხვა შესაბამის დაწესებულებაში, რომელიც უფლებამოსილია ასეთი პირების დასაკავებლად (*L.B. v. Belgium*, 2012, § 93; *Ashingdane v. the United Kingdom*, 1985, § 44; *O.H. v. Germany*, 2011, § 79).

შესაბამის დაწესებულებაში ხელმისაწვდომი სივრცეების არ არსებობა ვერ გამართლებს ჩვეულებრივ ციხეში იმ პირის ხანგრძლივ დაკავებას, რომელიც ფსიქიატრიული აშლილობით იტანჯება (*Sy v. Italy* (dec.), 2022, § 135).

127. ამის საპირისპიროდ, პირის მოთავსება ისეთ დაწესებულებაში, რომელიც არ არის სპეციალურად შექმნილი ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირების დაკავებისათვის დაშვებულია მისი სხვა დაწესებულებაში გადაყვანამდე, იმ პირობით, რომ ლოდინის პერიოდი არ იქნება ზედმეტად ხანგრძლივი (*Pankiewicz v. Poland*, 2008, §§ 44-45; *Morsink v. the Netherlands*, 2004, §§ 67-69; *Brand v. the Netherlands*, 2004, §§ 64-66).

128. თავისუფლების აღკვეთის კანონიერებასა და მისი აღსრულების პირობებს შორის არსებითი კავშირის გათვალისწინებით, ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირის დაკავება პირველადი დაკავების შესახებ ბრძანების საფუძველზე შეიძლება კანონიერი გახდეს მას შემდეგ, რას ამ პირს გადაიყვანენ ფსიქიკური მდგომარეობისათვის შეუფერებელი დაწესებულებიდან სხვა შესაბამის დაწესებულებაში (*Ilseher v. Germany* [GC], 2018, §§ 140-141).

129. შესაბამისი თერაპიის ადმინისტრირება არის მოთხოვნა, რომელსაც ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთის „კანონიერების“ უფრო ფართო კონცეფცია. ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირების ნებისმიერ დაკავებას უნდა ჰქონდეს თერაპიული მიზანი, რომელიც მიზნად ისახავს მათი ფსიქიკური ჯანმრთელობის მდგომარეობის მკურნალობას ან შემსუბუქებას, მათ შორის, საჭიროების შემთხვევაში, მათი საშიშროების შემცირებას ან კონტროლს (*Rooman v. Belgium* [GC], 2019, § 208).

130. შესაბამისად, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ე) ქვეპუნქტს გააჩნია ორმაგი ფუნქცია: ერთის მხრივ, დაცვის სოციალური ფუნქცია, ხოლო მეორეს მხრივ, თერაპიული ფუნქცია, რომელიც დაკავშირებულია ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირის ინდივიდუალურ ინტერესებთან, მიიღოს შესაბამისი და ინდივიდუალური ფორმის თერაპია მკურნალობის ფარგლებში. სათანადო და ინდივიდუალური მკურნალობა არის „შესაბამისი დაწესებულების“ ცნების არსებითი ნაწილი (*Rooman v. Belgium* [GC], 2019, § 210).

131. კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ე) ქვეპუნქტი ასევე იძლევა პროცედურულ გარანტიებს, რომლებიც დაკავშირებულია სასამართლო გადაწყვეტილებებთან, რომლებიც უზრუნველყოფენ პირის იძულებით ჰოსპიტალიზაციას (*M.S. v. Croatia* (no. 2), § 114). „კანონიერების“ ცნება მოითხოვს სამართლიან და სათანადო პროცედურას, რომელიც დაინტერესებულ პირს საკმარის დაცვას სთავაზობს თავისუფლების თვითნებური აღკვეთისგან (*V.K. v. Russia*, 2017, § 33; *X. v. Finland*, მომჩივნის იძულებითი პატიმრობის გაგრძელებასთან დაკავშირებით შესაბამისი გარანტიების არარსებობის შესახებ).

132. ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში პირის იძულებითი მოთავსების პროცესმა უნდა უზრუნველყოს ქმედითი გარანტიები თვითნებობის წინააღმდეგ, ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირთა დაუცველობის გათვალისწინებით და მათი უფლებების შეზღუდვის დასაბუთებისათვის ძალზედ მნიშვნელოვანი მიზეზების გასამართლებლად (*M.S. v. Croatia* (no. 2), 2015, § 147).

133. მნიშვნელოვანია, რომ პირისთვის ხელმისაწვდომი იყოს სასამართლო და ჰქონდეს შესაძლებლობა, რომ მოუსმინონ პირადად ან საჭიროების შემთხვევაში, წარმომადგენლობის რაიმე ფორმით. ეს გულისხმობს, რომ ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში მოთავსებულმა პირმა, თუ არ არსებობს განსაკუთრებული გარემოებები, უნდა მიიღოს სამართლებრივი დახმარება მისი პატიმრობის გაგრძელებასთან, შეჩერებასთან ან შეწყვეტასთან დაკავშირებულ სამართალწარმოებაში (*ibid.*, §§ 152 და 153; *N. v. Romania*, 2017, § 196).

134. მხოლოდ ადვოკატის დანიშვნა, ადვოკატის მიერ სამართალწარმოების პროცესში იურიდიული დახმარების გაწევის გარეშე, ვერ დააკმაყოფილებს საჭირო „იურიდიული დახმარების“ მოთხოვნებს იმ პირებისთვის, რომლებიც მიჩნეულნი არიან „ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირებად“. შშმ პირთა ეფექტური სამართლებრივი წარმომადგენლობა მოითხოვს უფლებამოსილი ეროვნული სასამართლოების მხრიდან მათი კანონიერი წარმომადგენლების ზედამხედველობის გაძლიერებას (*M.S. v. Croatia* (no. 2), 2015, § 154; ასევე, იხ. *V.K. v. Russia*, 2017, რომელიც ეხება სასამართლოს მიერ დანიშნული ადვოკატის მიერ ეფექტური იურიდიული დახმარების გაწევის მოვალეობის შეუსრულებლობას და ეროვნული სასამართლოების მიერ ამ ხარვეზის ცალსახა უგულებელყოფას).

4. ალკოჰოლიკების და ნარკომანების დაკავება

134. კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ე) ქვეპუნქტი არ უნდა იქნეს განმარტებული ისე, რომ ითვალისწინებდეს მხოლოდ „ალკოჰოლიკების“ დაკავებას, „ალკოჰოლიზმის კლინიკურ მდგომარეობაში მყოფი პირების შეზღუდული გაგებით, რადგან ამ დებულების ტექსტში არაფერი აფერხებს სახელმწიფოს, გამოიყენოს ეს ზომა პირის მიმართ, რათა შეამციროს ზიანი, რომელსაც იგი აყენებს საკუთარ თავს და საზოგადოებას ან თავიდან აიცილოს დაღვების შემდგომი საშიში ქცევა (*Kharin v. Russia*, 2011, § 34).

135. ამრიგად, პირები, რომლებსაც არ აქვთ დასმული „ალკოჰოლიზმის“ სამედიცინო დიაგნოზი, მაგრამ ალკოჰოლის ზემოქმედების ქვეშ ყოფნის დროს მათი ქცევა საფრთხეს უქმნის საზოგადოებრივ წესრიგს ან საკუთარ თავს, დასაშვებია, დააპატიმრონ საზოგადოების ან მათივე ინტერესების დასაცავად, როგორცაა ჯანმრთელობა ან პირადი უსაფრთხოება (*Hilda Hafsteinsdóttir v. Iceland*, 2004, § 42). თუმცა, ეს არ ნიშნავს იმას, რომ მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ე) ქვეპუნქტი იძლევა პირის დაკავებას ნებართვას მხოლოდ ალკოჰოლის მიღების გამო (*Petschulies v. Germany*, 2016, § 65; *Witold Litwa v. Poland*, 2000, §§ 61-62).

5. მაწანწალები

136. „მაწანწალების“ შესახებ სასამართლო პრაქტიკა მწირია. დებულების გამოყენების სფერო მოიცავს პირებს, რომლებსაც არ აქვთ მუდმივი საცხოვრებელი ადგილი, არ აქვთ საარსებო საშუალება და არ აქვთ რეგულარული საქმიანობა ან პროფესია. ეს სამი პირობა, შთაგონებული ბელგიის სისხლის სამართლის კოდექსით, არის კუმულატიური: ისინი უნდა შესრულდეს ერთდროულად ერთსა და იმავე პირთან მიმართებით (*De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium*, § 68).

F. უცხოელის დაკავება

კონვენციის 5 § 1 (ვ) მუხლი

“1. ... არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, თუ არა კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისად და გარდა შემდეგი შემთხვევებისა:

...

(ვ) პირის კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება, ქვეყანაში მისი უნებართვოდ შესვლის აღსაკვეთად, აგრეთვე იმისა, ვის მიმართაც ხორციელდება ღონისძიებანი მისი გაძევების (დეპორტაცია) ან გადაცემისათვის (ექსტრადიცია).“

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

თავისუფლების აღკვეთა (5-1) – კანონით დადგენილი პროცედურა (5-1) – კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება (5-1)

ქვეყანაში უნებართვოდ შესვლის აღკვეთა (5-1-ვ) – გაძევება (5-1-ვ) – ექსტრადიცია (5-1-ვ)

1. დაკავება ქვეყანაში უნებართვოდ შესვლის თავიდან აცილების მიზნით

138. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ვ) ქვეპუნქტი სახელმწიფოებს საშუალებას აძლევს, გააკონტროლონ უცხოელთა თავისუფლება იმიგრაციის კონტექსტში (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], 2016, § 89). მიუხედავად იმისა, რომ ამ დებულების პირველი ნაწილი ითვალისწინებს თავშესაფრის მაძიებლის ან სხვა იმიგრანტის დაკავებას მანამ, სანამ სახელმწიფო მას მიანიჭებს ქვეყანაში შესვლის ნებართვას, ასეთი დაკავება უნდა შეესაბამებოდეს მე-5 მუხლის საერთო მიზანს, რომელიც არის თავისუფლების უფლების დაცვა და იმის უზრუნველყოფა, რომ არავის უნდა ჩამოერთვას თავისუფლება უკანონოდ (*Saadi v. the United Kingdom* [GC], 2008, §§ 64-66).

139. კითხვა, თუ როდის წყვეტს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ვ) ქვეპუნქტი მოქმედებას, რადგან პირს მიენიჭა ოფიციალური ნებართვა შესვლის ან დარჩენის შესახებ, დიდწილად დამოკიდებულია ეროვნულ კანონმდებლობაზე (*Suso Musa v. Malta*, 2013, § 97).

140. პრინციპი, რომ დაკავება არ უნდა იყოს უკანონო, ერთნაირად ვრცელდება როგორც მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ვ) ქვეპუნქტის პირველ, ისე მეორე ნაწილზე (*Saadi v. the United Kingdom* [GC], 2008, § 73).

141. „თვითნებობისგან თავისუფლება“ მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ვ) ქვეპუნქტის პირველი ნაწილის კონტექსტში ნიშნავს იმას, რომ ასეთი დაკავება უნდა განხორციელდეს კეთილსინდისიერად; ის მჭიდროდ უნდა იყოს დაკავშირებული პირის ქვეყანაში უნებართვო შემოსვლის აღკვეთის მიზანთან; დაკავების ადგილი და პირობები უნდა იყოს შესაბამისი, იმის გათვალისწინებით, რომ ღონისძიება გამოიყენება არა მათ მიმართ, ვინც ჩაიდინა სისხლის სამართლის დანაშაული, არამედ იმ უცხოელების მიმართ, რომლებიც ხშირად სიკვდილის შიშით ტოვებენ საკუთარ ქვეყანას; ხოლო დაკავების ხანგრძლივობა არ უნდა აღემატებოდეს იმ მიზანს, რომელიც გონივრულობის ფარგლებში საჭიროა დასახული მიზნის მისაღწევად (*ibid.*, § 74).

142. ევროპული სასამართლომ გამოთქვა ექვები ხელისუფლების პრაქტიკის მიმართ, რომელიც გულისხმობს თავშესაფრის მაძიებელთა ავტომატურად დაკავებას, მათი განსაკუთრებული საჭიროებების ინდივიდუალური შეფასების გარეშე (*Thimothawes v. Belgium*, 2017, § 73; *Mahamed Jama v. Malta*, 2015, § 146).

143. დაკავების შესახებ ბრძანების შესრულების პროცედურის განხილვისას, ევროპის სასამართლო ითვალისწინებს იმიგრანტობის მსურველთა განსაკუთრებულ მდგომარეობას (*Kanagaratnam v. Belgium*, 2011, § 80, სადაც მომჩივანი და მისი სამი შვილი დაკავებულნი იყვნენ ზრდასრულთა დაწესებულებაში; *Rahimi v. Greece*, 2011, § 108, რომელიც ეხება თანხლების გარეშე მყოფი არასრულწლოვნის ავტომატურად დაკავებას).

144. სახელმწიფო საზღვრებზე თავშესაფრის მაძიებელთა მასიური ჩამოსვლის შემთხვევაში, მე-5 მუხლით გათვალისწინებული კანონიერების მოთხოვნა, შეიძლება, ზოგადად დაკმაყოფილებულად ჩაითვალოს ეროვნული სამართლებრივი რეჟიმით, რომელიც

ითვალისწინებს, მაგალითად, მხოლოდ იმ ორგანოს დასახელებას, რომელიც უფლებამოსილია გამოსცეს ბრძანება სატრანზიტო ზონაში თავისუფლების აღკვეთის შესახებ, ბრძანების ფორმას, მის შესაძლო საფუძვლებს და შეზღუდვებს, დაკავების მაქსიმალურ ხანგრძლივობასა და, როგორც ამას ადგენს მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი, გასაჩივრების შესაძლებლობას. აღნიშნული ექვემდებარება თვითნებობის აკრძალვას (*Z.A. and Others v. Russia* [GC], 2019, § 162).

145. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ვ) ქვეპუნქტი არ აფერხებს სახელმწიფოებს, მიიღონ შიდასახელმწიფოებრივი სამართლის დებულებები, რომლებიც აყალიბებენ დაკავების შესახებ ბრძანების საფუძვლებს, თავშესაფრის მაძიებელთა მასიური შემოდინების პრაქტიკული რეალობის გათვალისწინებით. კერძოდ, 1 პუნქტის (ვ) ქვეპუნქტი არ კრძალავს თავისუფლების აღკვეთას ტრანზიტულ ზონაში შეზღუდული ვადით, იმ მოტივით, რომ ეს დაკავება ზოგადად აუცილებელია მანამ, სანამ თავშესაფრის მაძიებლები ელოდებიან თავიანთი მოთხოვნის განხილვას ან, უფრო მეტიც, იმ საფუძველით, რომ საჭიროა თავშესაფრის მოთხოვნის შესახებ განცხადების დასაშვებობის სწრაფად შემოწმება და ამ მიზნით, სატრანზიტო ზონაში შექმნილია შესაბამისი სტრუქტურა და ადაპტირებული პროცედურები (*ibid.*, § 163).

2. დაკავება დეპორტაციის ან ექსტრადიციის მიზნით

146. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ვ) ქვეპუნქტი არ მოითხოვს, რომ პატიმრობა გონივრულად ჩაითვალოს საჭიროდ, მაგალითად, პირის მიერ დანაშაულის ჩადენის ან გაქცევის ორევენციისთვის. ამ მხრივ, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ვ) ქვეპუნქტი ითვალისწინებს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტისაგან განსხვავებულ დაცვის დონეს: (ვ) ქვეპუნქტის თანახმად, მხოლოდ ის არის საჭირო, რომ „მოქმედება ხორციელდებოდეს დეპორტაციის ან ექსტრადიციის მიზნით“. შესაბამისად, მისი გამოყენების მიზნებისთვის არ აქვს არსებითი მნიშვნელობა, თუ რამდენად გამართლებულია გამძევების საფუძველ ეროვნული ან კონვენციური კანონით (*Chahal v. the United Kingdom*, 1996, § 112; *Čonka v. Belgium*, 2002, § 38; *Nasrulloev v. Russia*, 2007, § 69; *Soldatenko v. Ukraine*, 2008, § 109).

დაკავების აუცილებლობის ტესტს, შესაძლოა, ასევე ადგენდეს ეროვნული კანონმდებლობა (*Muzamba Oyaw v. Belgium* (dec.), 2017, § 36; *J.R. and Others v. Greece*, 2018, § 111).

147. მიუხედავად ამისა, ევროპული სასამართლო ითვალისწინებს დაკავებული პირების კონკრეტულ გარემოებას და განსაკუთრებულ მოწყვლადობას (როგორცაა, ჯანმრთელობა ან ასაკი), რამაც შესაძლოა შეუსაბამო გახადოს მათი პატიმრობა (*Thimothawes v. Belgium*, 2017, §§ 73, 79-80)

როდესაც საქმე ეხება ბავშვს, ევროპული სასამართლო მიიჩნევს, რომ გამონაკლისის სახით, თავისუფლების აღკვეთა აუცილებელი უნდა იყოს დასახული მიზნის მისაღწევად, კერძოდ ოჯახის გამძევების უზრუნველსაყოფად (*A.B. and Others v. France*, 2016, § 120). დაკავების ცენტრში ბავშვის მშობელთან ერთად ყოფნა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ვ) ქვეპუნქტთან შესაბამისობაშია მხოლოდ მაშინ, თუ ეროვნულ ხელისუფლებას შეუძლია დაადასტუროს, რომ აღნიშნული უკიდურესი ზომა მიღებული იქნას მას შემდეგ, რაც დადგინდა, რომ შეუძლებელია თავისუფლების ნაკლებად შემზღუდავი, სხვა ზომის გამოყენება (*ibid.*, § 123).

148. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ვ) ქვეპუნქტის მეორე ნაწილის მიზნებისთვის, დაკავება კომპეტენტური ორგანოების მიერ გამოძიების კონტექსტში შეიძლება გამართლებული იყოს მაშინაც კი, როდესაც ოფიციალური ბრძანება ან მოთხოვნა ექსტრადიციის შესახებ არ არის გამოცემული, თუ ასეთი გამოძიება შეიძლება ჩაითვალოს „ქმედებად“, რომელიც განხორციელდა ამ დებულების მნიშვნელობით (*X. v. Switzerland*, კომისიის 1980 წლის 9 დეკემბრის გადაწყვეტილება).

149. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ვ) ქვეპუნქტის მეორე ნაწილის შესაბამისად, თავისუფლების აღკვეთა გამართლებული იქნება მხოლოდ მაშინ, სანამ დეპორტაციის ან ექსტრადიციის პროცესი მიმდინარეობს. თუ ასეთი საქმე არ იწარმოება სათანადო გულისხმიერებით, დაკავება არ იქნება დასაშვები მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ვ) ქვეპუნქტის თანახმად (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], 2016, § 90; *A. and Others v. the United Kingdom* [GC], 2009, § 164; *Amie and Others v. Bulgaria*, 2013, § 72; *Shiksaitov v. Slovakia*, 2020, § 56, შეიცავს იმ საქმეების მაგალითებს, სადაც დაირღვა აღნიშნული დებულება; *Sy v. Italy* (dec.), 2022, § 79, შეეხება დააკვებას ევროპის დაპატიმრების ბრძანების აღსრულების მიზნით).

150. იმისათვის, რომ მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ვ) ქვეპუნქტის შესაბამისად დაკავება არ იქნეს მიჩნეული თვითნებურად, იგი კეთილსინდისიერად უნდა იქნას განხორციელებული; ის მჭიდროდ უნდა იყოს დაკავშირებული დაკავების საფუძველთან, რომელსაც ეყრდნობა მთავრობა; დაკავების ადგილი და პირობები უნდა იყოს შესაბამისი, ხოლო დაკავების ხანგრძლივობა არ უნდა აღემატებოდეს იმ დროს, რაც დასახული მიზნისთვის არის საჭირო, გონივრულობის ფარგლებში (*A. and Others v. the United Kingdom*, 2009, § 164; *Yoh-Ekale Mwanje v. Belgium*, 2011, §§ 117-19, შეიცავს დამატებით მითითებებს).

151. გამეცების მიზნით დაკავება არ უნდა იყოს სადამსჯელო ხასიათის და უნდა ახლდეს შესაბამისი გარანტიები (*Azimov v. Russia*, 2013, § 172).

151. ეროვნული ხელისუფლება ვალდებულია განიხილოს, არის თუ არა გამეცება რეალური პერსპექტივა და არის თუ არა დაკავება გამეცების მიზნით, თავიდანვე და შემდეგაც, გამართლებული (*Al Husin v. Bosnia and Herzegovina (no. 2)*, 2019, § 98). უნდა არსებობდეს პროცედურული გარანტიები, რომლებიც აღმოფხვრის გამეცების მიზნით დაკავებისას თვითნებობის საფრთხეს (*Kim v. Russia*, 2014, § 53).

153. იმის შეფასებისას, უზრუნველყოფს თუ არა ეროვნული კანონმდებლობა შესაბამის პროცედურულ გარანტიებს თვითნებობის წინააღმდეგ, ევროპული სასამართლომ შესაძლოა, გაითვალისწინოს დაკავების ვადების არსებობა ან არარსებობა, ისევე, როგორც სასამართლოში გასაჩივრების ხელმისაწვდომობა. ამასთან, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ვ) ქვეპუნქტი სახელმწიფოებს არ აკისრებს მოთხოვნას, დააწესონ მაქსიმალური ვადა დეპორტაციის მიზნით დაკავებისას ან ავტომატური სასამართლო კონტროლი იმიგრაციასთან დაკავშირებულ დაკავებაზე. სასამართლო პრაქტიკა აჩვენებს, რომ ეროვნული კანონმდებლობით დადგენილ ვადებთან შესაბამისობა ან ავტომატური სასამართლო კონტროლის არსებობა, თავისთავად არ იძლევა გარანტიას, რომ საიმიგრაციო დაკავების სისტემა იქნება კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ვ) ქვეპუნქტის მოთხოვნათა შესაბამისი (*J.N. v. the United Kingdom*, 2016, §§ 83-96).

ამავდროულად, ფიქსირებული ვადების არსებობის შემთხვევაში, ამ ვადების დაუცველობა, შესაძლოა, რელევანტური იყოს „კანონიერების“ საკითხთან დაკავშირებით, რადგან დაკავება, რომელიც აჭარბებს შიდასახელმწიფოებრივი კანონმდებლობით დაშვებულ ვადას, სავარაუდოდ ვერ იქნება მიჩნეული „კანონის შესაბამისად“ (*Komissarov v. the Czech Republic*, 2022, § 50-52).

154. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ვ) ქვეპუნქტი ან სხვა ქვეპუნქტები არ იძლევა ბალანსის დაცვის შესაძლებლობას პირის თავისუფლების უფლებას და სახელმწიფოს ინტერესს შორის, დაიცვას თავისი მოსახლეობა ტერორისტული საფრთხისაგან (*A. and Others v. the United Kingdom* [GC], 2009, § 171).

155. კონვენცია არ შეიცავს დებულებებს იმ გარემოებების შესახებ, სადაც შესაძლებელია ექსტრადიციის დაშვება ან იმ პროცედურის შესახებ, რომელიც უნდა განხორციელდეს ექსტრადიციის შესახებ მოთხოვნის დაკმაყოფილებამდე. იმ პირობით, რომ ეს არის დაინტერესებულ სახელმწიფოებს შორის თანამშრომლობის შედეგი, ხოლო ძებნილის დაკავების შესახებ ბრძანების სამართლებრივი საფუძველია მისი წარმოშობის სახელმწიფოს მიერ გაცემული ბრძანება დაპატიმრების შესახებ, არატიპური ექსტრადიციაც კი, როგორც ასეთი, ვერ ჩაითვლება კონვენციის საწინააღმდეგოდ (*Öcalan v. Turkey* [GC], 2005, § 86; *Adamov v. Switzerland*, 2011, § 57).

156. როდესაც ექსტრადიციის შესახებ ბრძანება ეხება პირს, რომელსაც ემუქრება სისხლისსამართლებრივი ბრალის წაყენება სახელმწიფოში, რომელიც ექსტრადიციას ითხოვს, სახელმწიფო, რომელსაც წარედგინა ექსტრადიციის მოთხოვნა, ვალდებულია იმოქმედოს უფრო გულმოდგინედ, ვიდრე ისეთი ექსტრადიციის შემთხვევაში, რომლის მიზანიც არის სასჯელის აღსრულება, რათა უზრუნველყოს პირის უფლებების დაცვა (*Gallardo Sanchez v. Italy*, 2015, § 42).

157. რაც შეეხება სახელმწიფოებს შორის ექსტრადიციის ღონისძიებებს, როდესაც ერთი კონვენციის ხელშემკვერილი მხარეა, ხოლო მეორე არ არის, ექსტრადიციის ხელშეკრულებით დადგენილი წესები ან თუ ასეთი ხელშეკრულება არ არსებობს, დაინტერესებულ სახელმწიფოებს შორის თანამშრომლობა, ასევე შესაბამისი ფაქტორებია იმის დასადგენად, იყო თუ არა დაკავება, რომელსაც მოჰყვა ევროპულ სასამართლოში საჩივრის წარდგენა, კანონიერი. ის ფაქტი, რომ ლტოლვილის გადაცემა მოხდა სახელმწიფოებს შორის თანამშრომლობის საფუძველზე, როგორც ასეთი, არ ხდის დაკავებას უკანონოს და შესაბამისად, არ წარმოშობს რაიმე პრობლემას მე-5 მუხლის ჭრილში (*Öcalan v. Turkey* [GC], 2005, § 87).

158. ევროპული სასამართლოს მითითების შემდეგ, რომ სასურველი იქნებოდა პირის კონკრეტულ ქვეყანაში არდაბრუნება, ხელშემკვერილი სახელმწიფოს მიერ დროებითი ღონისძიების განხორციელება, თავისთავად, არ ახდენს რაიმე გავლენას იმაზე, იყო თუ არა თავისუფლების აღკვეთა, რომელსაც შესაძლოა დაექვემდებაროს ეს პირი, კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისი (*Gebremedhin [Gaberamadhien] v. France*, 2007, § 74). დაკავება უნდა იყოს კანონიერი და არა თვითნებური (*Azimov v. Russia*, 2013, § 169).

ის ფაქტი, რომ ასეთი ღონისძიების გამოყენება ხელს უშლის პირის დეპორტაციას არ ხდის მის დაკავებას უკანონოს, იმ პირობით, რომ ჯერ კიდევ მიმდინარეა გამეფების პროცესი და პირის ხანგრძლივი დაკავება არ არის დაუსაბუთებელი (*S.P. v. Belgium* (dec.), 2011; *Yoh-Ekale Mwanje v. Belgium*, 2011, § 120).¹

¹ იმიგრაციის კონტექსტში, პატიმრობის ხანგრძლივობის შესახებ დამატებითი დეტალებისთვის, იხ. *Guide on case-law of the Convention – Immigration*.

IV. გარანტიები თავისუფლებააღკვეთილი პირებისათვის

A. ინფორმაცია დაკავების მიზეზების შესახებ (მუხლი 5 § 2)

კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტი

„დაკავებულ პირს მისთვის გასაგებ ენაზე დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს მისი დაკავების მიზეზები და მისთვის წაყენებული ყველა ბრალდება.“

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

დაუყოვნებლივ ეცნობოს (5-2) - მისთვის გასაგებ ენაზე (5-2) - დაკავების მიზეზები - (5-2) - წაყენებული ყველა ბრალდება (5-2)

1. მოქმედების სფერო

159. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტში მოცემული სიტყვები უნდა განიმარტოს ავტონომიურად, კერძოდ, მე-5 მუხლის მიზნებისა და ამოცანის შესაბამისად, რაც არის პირთა დაცვა თავისუფლების თვითნებური აღკვეთისგან. ტერმინი „დაკავება“ სცილდება სისხლის სამართლის ღონისძიებების ფარგლებს და სიტყვები „ყველა ბრალდება“ მიუთითებს არა გამოყენებადობის პირობაზე, არამედ, საბოლოო შედეგზე, რომელიც მხედველობაში იქნება მიღებული. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი ერთმანეთისგან არ განასხვავებს თავისუფლებააღკვეთილ პირებს იმის მიხედვით თუ რის საფუძველზე აღკვეთათ მათ თავისუფლება - დაკავების თუ დაპატიმრების. შესაბამისად, არ არსებობს საფუძველები, რითაც ეს უკანასკნელი გამოირიცხება კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტის მოქმედების ფარგლებიდან (*Van der Leer v. the Netherlands*, 1990, §§ 27-28), რომელიც ვრცელდება პატიმრობაზე ექსტრადიციის (*Shamayev and Others v. Georgia and Russia*, 2005, §§ 414-15) და სამედიცინო მკურნალობის მიზნებისთვის (*Van der Leer v. the Netherlands*, 1990, §§ 27-28; *X v. the United Kingdom*, 1981, § 66); აღნიშნული მუხლი, ასევე, ვრცელდება შემთხვევებზე, როდესაც პირები დაბრუნდნენ თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებაში, პირობით განთავისუფლების შემდეგ (*X. v. Belgium*, კომისიის 1973 წლის 2 აპრილის გადაწყვეტილება).

2. მიზანი

160. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტი შეიცავს გარანტიას, რომ ნებისმიერმა დაკავებულმა პირმა უნდა იცოდეს, თუ რატომ შეეზღუდა თავისუფლება და ეს გარანტია არის კონვენციის მე-5 მუხლით უზრუნველყოფილი დაცვის სქემის განუყოფელი ნაწილი (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], 2016, § 115). როდესაც პირს ეცნობება მისი დაკავებისა თუ დაპატიმრების მიზეზები, მას შეუძლია, თუ საჭიროდ

მიიჩნევს, მიმართოს სასამართლოს, რათა გაასაჩივროს დაკავების კანონიერება მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის შესაბამისად (*Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom*, 1990, § 40; *Čonka v. Belgium*, 2002, § 50).

161. პირი, რომელსაც უფლება აქვს მიმართოს სასამართლოს, რათა მან დაუყოვნებლივ განიხილოს მისი დაპატიმრების საკითხი, ამ უფლებას ეფექტურად ვერ გამოიყენებს, თუ მას დროულად და ადეკვატურად არ ეცნობება მიზეზები, თუ რატომ აღეკვეთა თავისუფლება (*Van der Leer v. the Netherlands*, 1990, § 28; *Shamayev and Others v. Georgia and Russia*, 2005, § 413; *Grubnyk v. Ukraine*, 2020, §§ 97 და 99).

3. პირი, რომელსაც უნდა ეცნობოს დაკავების მიზეზები

162. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტის ფორმულირებიდან ნათელია, რომ სახელმწიფოებს ეკისრებათ ვალდებულება, პირს ან მის წარმომადგენელს მიაწოდონ კონკრეტული ინფორმაცია (*Saadi v. the United Kingdom*, 2006, § 53, დადასტურდა დიდი პალატის მიერ, 2008 წელს). თუ მომჩივანს არ შეუძლია ინფორმაციის მიღება, შესაბამისი დეტალები უნდა ეცნობოს იმ პირებს, რომლებიც მის ინტერესებს წარმომადგენენ, როგორებიცაა ადვოკატი ან მეურვე (*X. v. the United Kingdom*, კომისიის 1980 წლის 16 ივლისის გადაწყვეტილება, § 106; *Z.H. v. Hungary*, 2012, §§ 42-43).

4. დაკავების მიზეზები უნდა ეცნობოს „დაუყოვნებლივ“

163. ინფორმაციის დაუყოვნებლივ მიწოდება უნდა შეფასდეს თითოეულ საქმეზე, მისი კონკრეტული მახასიათებლების გათვალისწინებით. ამავდროულად, არ არის აუცილებელი, რომ მიზეზები დაკავების მომენტშივე თავიდან ბოლომდე განმარტოს ოფიცერმა, რომელიც ახორციელებს დაკავებას (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], 2016, § 115; *Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom*, 1990, § 40; *Murray v. the United Kingdom* [GC], 1994, § 72).

164. მიზეზების დაუყოვნებლივ განმარტების მოთხოვნა დაკმაყოფილდება, თუ პირს დაკავების საფუძვლები ეცნობება დაკავებიდან რამდენიმე საათის განმავლობაში (*Kerr v. the United Kingdom* (dec.), 1999; *Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom*, 1990, § 42).

5. მიზეზების განმარტების ფორმა

165. დაკავების მიზეზები არ არის საჭირო, რომ მიეთითოს დაკავების თაობაზე გადაწყვეტილების ტექსტში და არ არის საჭირო, რომ ეს მიზეზები იყოს წერილობითი ან რაიმე განსაკუთრებული ფორმით (*X. v. Germany*, კომისიის გადაწყვეტილება, 1978 წლის 13 დეკემბერი; *Kane v. Cyprus* (dec.), 2011).

თუმცა, თუ შშმ პირის მდგომარეობა არ იქნა სათანადოდ გათვალისწინებული ამ პროცესში, ვერ ჩაითვლება, რომ მას მიეწოდა საჭირო ინფორმაცია, რომელიც მას

მისცემს შესაძლებლობას, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით უზრუნველყოფილი უფლება გამოიყენოს ეფექტურად და ჭკვიანურად, რათა გაასაჩივროს დაპატიმრების კანონიერება, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ მის ნაცვლად მიზეზები განემარტა მის ადვოკატს ან სხვა უფლებამოსილ პირს (*Z.H. v. Hungary*, 2012, § 41).

166. დაკავების მიზეზები შესაძლოა პირს განემარტოს ან ნათელი გახდეს დაკავების შემდგომ დაკითხვის პროცესში (*Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom*, 1990, § 41; *Murray v. the United Kingdom* [GC], 1994, § 77; *Kerr v. the United Kingdom* (dec.), 1999; *Grubnyk v. Ukraine*, 2020, §§ 95 და 98).

167. დაკავებული პირები ვერ იდავებენ, რომ მათ ვერ გაიგეს დაკავების მიზეზები იმ შემთხვევაში, თუ მათი დაკავება მოხდა სისხლის სამართლებრივი ან განზრახ ქმედების ჩადენიდან დაუყოვნებლივ (*Dikme v. Turkey*, 2000, § 54), ან იმ შემთხვევაში, თუ მათ ჰქონდათ ინფორმაცია იმ სავარაუდო დანაშაულების შესახებ, რომელსაც წინა დაკავების ბმანებები ან ექსტრადიციის შესახებ მოთხოვნები შეიცავდა (*Öcalan v. Turkey* (dec), 2000).

6. მიზეზების მოცულობა

168. მიწოდებული ინფორმაციის შინაარსი იყო თუ არა საკმარისი, უნდა შეფასდეს თითოეულ საქმეზე კონკრეტული მახასიათებლების გათვალისწინებით (*Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom*, 1990, § 40). მიუხედავად ამისა, მხოლოდ დაკავების სამართლებრივ საფუძველზე მითითება არ არის საკმარისი მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტის მიზნებისთვის (*ibid.*, § 41; *Murray v. the United Kingdom* [GC], 1994, § 76; *Kortesis v. Greece*, 2012, §§ 61-62).

169. დაკავებულ პირებს მარტივი, მათთვის გასაგები არატექნიკური ენით, უნდა განემარტოთ დაკავების ფაქტობრივი და სამართლებრივი საფუძვლები, რათა მათ შეძლონ, თუ საჭიროდ ჩათვლიან, მიმართონ სასამართლოს და გაასაჩივრონ დაკავების კანონიერება მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის შესაბამისად (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], 2016, § 115; *J.R. and Others v. Greece*, 2018, §§ 123-124; *Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom*, 1990, § 40; *Murray v. the United Kingdom* [GC], 1994, § 72).

ამავდროულად, კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტი არ მოითხოვს, რომ ინფორმაცია შეიცავდეს დაკავებული პირის წინააღმდეგ არსებული ბრალდების სრულ სიას (*Bordovskiy v. Russia*, 2005, § 56; *Nowak v. Ukraine*, 2011, § 63; *Gasiņš v. Latvia*, 2011, § 53).

170. როდესაც პირებს აკავებენ ექსტრადიციის მიზნებისთვის, მათთვის მიწოდებული ინფორმაცია შეიძლება კიდევ უფრო ნაკლებად სრულყოფილი იყოს (*Suso Musa v. Malta*, 2013, §§ 113 და 116; *Kaboulov v. Ukraine*, 2009, § 144; *Bordovskiy v. Russia*, 2005, § 56), ვინაიდან ამ მიზნით დაკავება არ მოითხოვს გადაწყვეტილების მიღებას ბრალთან მიმართებით ((*Bejaoui v. Greece*, კომისიის 1995 წლის 6 აპრილის გადაწყვეტილება).

თუმცა, აღნიშნულ პირებს უნდა მიეწოდოთ საკმარისი ინფორმაცია, რათა შეძლონ სასამართლოსათვის მიმართვა, დაკავების კანონიერების განხილვის მოთხოვნით. ეს უფლება უზრუნველყოფილია მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით (*Shamayev and Others v. Georgia and Russia*, 2005, § 427).

7. პირისთვის გასაგები ენა

171. როდესაც დაკავების შესახებ ბრძანება შედგენილია დაკავებულისთვის გაუგებარი ენით, კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტი შესრულდება, როდესაც მომჩივანს შემდგომი დაკითხვის დროს მისთვის გასაგებ ენაზე ეცნობება დაკავების მიზეზები (*Delcourt v. Belgium*, კომისიის 1967 წლის 7 თებერვლის გადაწყვეტილება, მითითებულია კომისიის 1968 წლის 1 ოქტომბრის ანგარიშში).

171. ამავდროულად, როდესაც ამ მიზნისთვის გამოიყენება თარჯიმანი, ხელისუფლების წარმომადგენლის მოვალეობაა, რომ ის, რისი თარგმნაც სურს, ჩამოაყალიბოს ზედმიწევნით ზუსტად (*Shamayev and Others v. Georgia and Russia*, 2005, § 425).

B. უფლება დაუყოვნებლივ წარედგინოს მოსამართლეს (მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი)

კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი

„3. ამ მუხლის 1-ლი (გ) პუნქტით გათვალისწინებულ დებულებათა შესაბამისად დაკავებული თუ დაპატიმრებული პირი დაუყოვნებლივ წარედგინება მოსამართლეს ან სასამართლო ხელისუფლების განსახორციელებლად კანონით უფლებამოსილ სხვა მოხელეს ... „

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

მოსამართლე ან სასამართლო ხელისუფლების განსახორციელებლად კანონით უფლებამოსილი სხვა მოხელე (5-3) - დაუყოვნებლივ წარედგინება მოსამართლეს ან სხვა მოხელეს (5-3)

1. დებულების მიზანი

173. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენაში ეჭვმიტანილ დაკავებულ ან დაპატიმრებულ პირებს იცავს თვითნებური ან გაუმართლებელი თავისუფლების აღკვეთისგან (*Aquilina v. Malta* [GC], 1999, § 47; *Stephens v. Malta (no. 2)*, 2009, § 52).

174. მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული გარანტიის არსებითი მახასიათებელია სასამართლო კონტროლი ადმინისტრაციული ხელისუფლების მიერ პირის თავისუფლების უფლებაში ჩარევაზე (*Brogan and Others v. the United Kingdom*, 1988, § 58; *Pantea v. Romania*, 2003, § 236; *Assenov and Others v. Bulgaria*, 1998, § 146). სასამართლო კონტროლი აღიარებულია „დემოკრატიული საზოგადოების ერთ-ერთ ფუნდამენტურ პრინციპად, რომელიც ცალსახად მოხსენიებულია კონვენციის პრეამბულაში“ და „რომელიც წარმოადგენს მთლიანი კონვენციის შთაგონების წყაროს“ (*Brogan and Others v. the United Kingdom*, 1988, § 58).

175. სასამართლო კონტროლის მიზანია, უზრუნველყოს ეფექტიანი დაცვა არასათანადო მოპყრობის რისკის წინააღმდეგ, რომელიც ყველაზე დიდია დაკავების ადრეულ ეტაპზე და აგრეთვე, დაიცვას პირები სამართალდამცავი ორგანოს ან ხელისუფლების სხვა ორგანოს წარმომადგენლების მიერ უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებისაგან, რომელიც მათ ენიჭებათ ვიწროდ განსაზღვრული მიზნებისთვის და გამოიყენება მკაცრად დადგენილი პროცედურების შესაბამისად (*Ladent v. Poland*, 2008, § 72).

2. სწრაფი და ავტომატური სასამართლო კონტროლი

176. მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის პირველი ნაწილი მიზნად ისახავს ადმინისტრაციული ან საპოლიციო პატიმრობის სწრაფი და ავტომატური სასამართლო კონტროლის უზრუნველყოფას, 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტის შესაბამისად (*De Jong, Baljet and Van den Brink v. the Netherlands*, 1984, § 51; *Aquilina v. Malta* [GC], 1999, §§ 48-49).

177. დაკავებული პირის პირველი წარდგენა სასამართლოს წინაშე, უპირველეს ყოვლისა, უნდა იყოს სწრაფი, რათა შესაძლებელი იყოს არასათანადო მოპყრობის გამოვლენა და აგრეთვე, მინიმუმამდე იქნეს დაყვანილი პირის თავისუფლებაში გაუმართლებელი ჩარევა. ამ მოთხოვნით დაწესებული ვადის მკაცრი შეზღუდვა მცირე სივრცეს ტოვებს ინტერპრეტაციისთვის. წინააღმდეგ შემთხვევაში, პირის საზიანოდ მნიშვნელოვნად შესუსტდება პროცედურული გარანტია და იარსებებს ამ დებულებით დაცული უფლების არსის ხელყოფის რისკი (*McKay v. the United Kingdom* [GC], 2006, § 33).

178. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი არ ითვალისწინებს გამონაკლისს იმ მოთხოვნიდან, რომ პირი დაკავების ან დაპატიმრების შემდეგ დაუყოვნებლივ უნდა წარედგინოს მოსამართლეს ან სასამართლო ხელისუფლების განსახორციელებლად კანონით უფლებამოსილ სხვა მოხელეს, თუნდაც იმის საფუძველზე, რომ სასამართლო პროცესში მანამდე იყო ჩართული (*Bergmann v. Estonia*, 2008, § 45).

179. ნებისმიერი პერიოდი, რომელიც ოთხ დღეს აღემატება, არის *prima facie* გადაჭარბებული (*Oral and Atabay v. Turkey*, 2009, § 43; *McKay v. the United Kingdom* [GC], 2006,

§ 47; *Năstase-Silivestru v. Romania*, 2007, § 32). უფრო ხანმოკლე პერიოდში შეიძლება გამოიწვიოს პირის „დაუყოვნებლივ“ წარდგენის მოთხოვნის დარღვევა, თუ არ არსებობდა რაიმე განსაკუთრებული სირთულე ან გამონაკლისი გარემოება, რამაც ხელისუფლებას ხელი შეუშალა მოსამართლის წინაშე პირის უფრო ადრე წარდგენაში (*Gutsanovi v. Bulgaria*, 2013, §§ 154-59; *Ipek and Others v. Turkey*, 2009, §§ 36-37; *Kandzhov v. Bulgaria*, 2008, § 66).

დაუყოვნებლივ პირის წარდგენის მოთხოვნა კიდევ უფრო მკაცრია იმ შემთხვევაში, როდესაც პოლიციის განყოფილებაში მოთავსება გრძელდება იმ პერიოდიდან, როდესაც პირს რეალურად აღეკვეთა თავისუფლება (*Vassis and Others v. France*, 2013, § 60, რომელიც ეხება ღია ზღვაში ეკიპაჟის დაკავებას).

180. როდესაც პირი დაკავებულია მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტის მეორე ნაწილის საფუძველზე, სისხლისსამართლებრივი პროცესის კონტექსტს მიღმა, პრევენციული მიზნებისთვის პირის დაკავებასა და სასამართლოს წინაშე მის დაუყოვნებლივ წარდგენას შორის პერიოდი უფრო ხანმოკლე უნდა იყოს, ვიდრე წინასწარი პატიმრობის შემთხვევაში. როგორც წესი, პრევენციული დაკავების კონტექსტში საქმე ეხება არა დღეებს, არამედ საათებს, დაუყოვნებელი სასამართლო კონტროლის განხორციელებამდე (*S., V. and A. v. Denmark* [GC], 2018, §§ 133-134).

181. ის ფაქტი, რომ დაკავებული პირისთვის ხელმისაწვდომი იყო სასამართლო ორგანო, არ არის საკმარისი მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის პირველი ნაწილის მოთხოვნების შესასრულებლად (*De Jong, Baljet and Van den Brink v. the Netherlands*, 1984, § 51; *Pantea v. Romania*, 2003, § 231).

182. დაკავების სასამართლო კონტროლი უნდა იყოს ავტომატური და არ უნდა იყოს დამოკიდებული დაკავებული პირის მიერ მიმართვაზე (*McKay v. the United Kingdom* [GC], 2006, § 34; *Varga v. Romania*, 2008, § 52; *Viorel Burzo v. Romania*, 2009, § 107). მსგავსი მოთხოვნა არა მხოლოდ შეცვლის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული გარანტიის ხასიათს, რომელიც განსხვავდება მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით დადგენილი გარანტიისაგან (კერძოდ, ეს უკანასკნელი უზრუნველყოფს სასამართლოსადმი მიმართვის უფლებას, პირის დაკავების კანონიერების განხილვის მიზნით), არამედ, მან შესაძლოა, ასევე, ძირი გამოუთხაროს მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის აღნიშნული გარანტიის მიზანს, რაც არის პირის დაცვა თვითნებური დაკავებისგან, თავისუფლების აღკვეთის დამოუკიდებელი სასამართლოს განხილვისთვის დაქვემდებარების გზით (*Aquilina v. Malta* [GC], 1999, § 49; *Niedbala v. Poland*, 2000, § 50).

183. სასამართლო განხილვის ავტომატური ბუნება აუცილებელია ამ პუნქტის მიზნის შესასრულებლად, ვინაიდან არასათანადო მოპყრობას დაქვემდებარებულ პირს შეიძლება არ შეეძლოს მიმართოს მოსამართლეს, მისი დაკავების კანონიერების განხილვის თხოვნით. იგივე შეიძლება ითქვას დაკავებული პირების სხვა მოწყვლად

კატეგორიებზე, როგორებიც არიან ფსიქიკური პრობლემების მქონე პირები ან დაკავებულები, რომლებმაც არ იციან სამართალწარმოების ენა (*McKay v. the United Kingdom* [GC], 2006, § 34; *Ladent v. Poland*, 2008, § 74).

3. სათანადო სასამართლო მოხელე

184. ფრაზა „მოსამართლე ან სასამართლო ხელისუფლების განსახორციელებლად კანონით უფლებამოსილი სხვა მოხელე“ არის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტში მოცემული „უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს“ სინონიმი (*Schiesser v. Switzerland*, 1979, § 29).

185. „სასამართლო ხელისუფლების“ განხორციელება არ შემოიფარგლება მხოლოდ სასამართლო დავების განხილვით. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი მოიცავს როგორც მოსამართლეებს, ასევე პროკურატურის მოხელეებს (*ibid.*, § 28).

186. მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტში მითითებული „მოხელე“ დაკავებულ პირს უნდა სთავაზობდეს გარანტიებს, რომლებიც შეესაბამება მისთვის კანონით მინიჭებულ „სასამართლო“ უფლებამოსილებას (*ibid.*, § 30).

187. „კანონში“ მითითებული ფორმალური, თვალსაჩინო მოთხოვნები, სტანდარტული პრაქტიკისგან განსხვავებით, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ სასამართლო ორგანოს განსაზღვრისათვის, რომელიც უფლებამოსილია გადაწყვეტილება მიიღოს პირის თავისუფლებასთან დაკავშირებით (*Hood v. the United Kingdom* [GC], 1999, § 60; *De Jong, Baljet and Van den Brink v. the Netherlands*, 1984, § 48).

187. „მოხელე“ არ არის „მოსამართლის“ იდენტური, თუმცა, ამის მიუხედავად, მას უნდა ჰქონდეს მოსამართლის გარკვეული მახასიათებლები, ე.ი. ის უნდა აკმაყოფილებდეს გარკვეულ პირობებს, რომელთაგანაც თითოეული წარმოადგენს გარანტიას დაკავებულის პირისთვის (*Schiesser v. Switzerland*, 1979, § 31).

4. დამოუკიდებლობა

189. პირველი ასეთი პირობა არის დამოუკიდებლობა აღმასრულებელი ხელისუფლებისა და მხარეებისგან. ეს არ ნიშნავს, რომ „მოხელე“ არ შეიძლება გარკვეულწილად ექვემდებარებოდეს სხვა მოსამართლეებს ან მოხელეებს. მთავარია, რომ იგი თავადაც სარგებლობდეს ანალოგიური დამოუკიდებლობით (*ibid.*).

190. სასამართლო მოხელემ, რომელიც კომპეტენტურია დაკავების საკითხის გადაწყვეტაში, შესაძლოა, აგრეთვე განახორციელოს სხვა მოვალეობები. თუმცა, არსებობს რისკი, რომ მისმა მიუკერძოებლობამ შესაძლოა, წარმოშვას ლეგიტიმური ეჭვები იმ პირებს შორის, რომლებიც ექვემდებარებიან მის გადაწყვეტილებებს, თუკი

მას ექნება უფლება, ჩაერთოს შემდგომ სამართალწარმოებაში პროკურატურის წარმომადგენლის სახით (*Huber v. Switzerland*, 1990, § 43; *Brincat v. Italy*, 1992, § 20).

191. ამ მხრივ, დაკავების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას ობიექტურობის შთაბეჭდილებას არსებითი მნიშვნელობა აქვს: თუ გამოჩნდება, რომ „სასამართლო ხელისუფლების განსახორციელებლად კანონით უფლებამოსილი „სხვა მოხელე“ შეიძლება მოგვიანებით ჩაერთოს სისხლისსამართლებრივ წარმოებაში სახელმწიფო ბრალმძებლის მხარეს, მისი დამოუკიდებლობა და მიუკერძოებლობა შეიძლება ეჭვის ქვეშ დადგეს (*ibid.*, § 21; *Hood v. the United Kingdom*, 1999, § 57; *Nikolova v. Bulgaria* [GC], 1999, § 49; *Pantea v. Romania*, 2003, § 236).

5. პროცედურული მოთხოვნა

192. პროცედურული მოთხოვნა „მოხელეს“ ავალდებულებს, გადაწყვეტილების მიღებამდე პირადად მოუსმინოს მის წინაშე წარდგენილ პირს (*Schiesser v. Switzerland*, 1979, § 31; *De Jong, Baljet and Van den Brink v. the Netherlands*, 1984, § 51; *Nikolova v. Bulgaria* [GC], 1999, § 49; *Aquilina v. Malta* [GC], 1999, § 50).

193. ადვოკატის დასწრება საქმის განხილვაზე არ არის სავალდებულო (*Schiesser v. Switzerland*, 1979, § 36). თუმცა, სასამართლო პროცესზე ადვოკატის არ ყოფნამ შეიძლება უარყოფითი გავლენა იქონიოს მომჩივნის მიერ საკუთარი პოზიციის წარდგენის შესაძლებლობაზე (*Lebedev v. Russia*, 2007, §§ 83-91).

6. მატერიალურ-სამართლებრივი მოთხოვნა

ა. დაკავების არსებითი მხარის განხილვა

193. მატერიალურ-სამართლებრივი მოთხოვნა „მოხელეს“ აკისრებს ვალდებულებას განიხილოს დაკავების სასარგებლოდ ან მის წინააღმდეგ არსებული გარემოებები და სამართლებრივ კრიტერიუმებზე მითითებით, გადაწყვიტოს არსებობს თუ არა დაკავების გამამართლებელი მიზეზები (*Schiesser v. Switzerland*, 1979, § 31; *Pantea v. Romania*, 2003, § 231). სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი მოხელეს თხოვს, რომ განიხილოს დაკავების არსებითი მხარე (*Aquilina v. Malta* [GC], 1999, § 47; *Krejčíř v. the Czech Republic*, 2009, § 89).

195. დაკავებისა და პატიმრობის თავდაპირველი, ავტომატური განხილვა უნდა იძლეოდეს კანონიერების საკითხის განხილვის და იმის დადგენის შესაძლებლობას, არსებობს თუ არა გონივრული ეჭვი, რომ დაკავებულმა პირმა ჩაიდინა დანაშაული; სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ხომ არ ექცევა დაკავება მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტით დასაშვებ გამონაკლისის ფარგლებში (*McKay v. the United Kingdom* [GC], 2006, § 40; *Oral and Atabay v. Turkey*, 2009, § 41).

196. ის საკითხები, რომლებიც სასამართლო მოხელემ უნდა გამოიკვილოს უფრო მეტია, ვიდრე კანონიერების შესწავლა. მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით მოთხოვნილი განხილვა, მიზნად ისახავს რა იმის დადგენას, გამართლებულია თუ არა პირისთვის თავისუფლების აღკვეთა, საკმარისად ფართო უნდა იყოს, რათა მოიცვას დაკავების საწინააღმდეგო ან გამამყარებელი სხვადასხვა გარემოებები (*Aquilina v. Malta* [GC], 1999, § 52).

197. მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტთან მიმართებით კანონიერების შემოწმების ფარგლები, შესაძლოა, უფრო შეზღუდული იყოს საქმის კონკრეტულ გარემოებებში, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტთან შედარებით (*Stephens v. Malta (no. 2)*, 2009, § 58).

ბ. გათავისუფლების უფლებამოსილება

198. თუ არ არსებობს დაკავების გამამართლებელი მიზეზები, „მოხელეს“ უნდა ჰქონდეს დაკავებულის გათავისუფლების ბრძანების გაცემის უფლებამოსილება (*Assenov and Others v. Bulgaria*, 1998, § 146; *Nikolova v. Bulgaria* [GC], 1999, § 49; *Niedbala v. Poland*, 2000, § 49; *McKay v. the United Kingdom* [GC], 2006, § 40).

199. გათავისუფლების გაჭიანურების შესამცირებლად სასურველია, რომ მოხელეს, რომელიც ახორციელებს დაკავების კანონიერებისა და პატიმრობის საფუძვლის პირველ ავტომატურ შესწავლას, ჰქონდეს პირის გირაოს საფუძველზე გათავისუფლების კომპეტენცია. თუმცა, ეს არ არის კონვენციის მოთხოვნა და არსებითად, არ არსებობს რაიმე მიზეზი, რომელიც გამორიცხავს აღნიშნული საკითხის ორი სასამართლო მოხელეს მიერ განხილვას, საჭირო დროში. ნებისმიერ შემთხვევაში, ვინაიდან ეს წარმოადგენს განმარტების საგანს, არ შეიძლება მოთხოვნილ იქნეს, რომ გირაოს განხილვა მოხდეს უფრო სწრაფად, ვიდრე ეს გათვალისწინებულია პირველი ავტომატური განხილვის დროს, რაც სასამართლომ დაადგინა, რომ უნდა იყოს მაქსიმუმ ოთხი დღე (*ibid.*, § 47; see also *Magee and Others v. the United Kingdom*, 2015, სადაც მომჩივნის დაკავების ადრეულ ეტაპზე პირობით გათავისუფლების შესაძლებლობის არ არსებობამ არ წარმოშვა განსახილველი საკითხი კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის საფუძველზე).

ც. გონივრულ ვადაში სასამართლო განხილვისა და საქმის განხილვის განმავლობაში გათავისუფლების უფლება (მუხლი 5 § 3)

კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი

„3. 3. ამ მუხლის 1-ლი (ც) პუნქტით გათვალისწინებულ დებულებათა შესაბამისად დაკავებული თუ დაპატიმრებული პირი ... აღჭურვილია უფლებით, მისი საქმე განიხილოს სასამართლომ გონივრულ ვადაში ან გათავისუფლდეს საქმის განხილვის

განმავლობაში. ასეთი გათავისუფლება შეიძლება პირობადებული იყოს სასამართლოში მისი გამოცხადების რაიმე გარანტიით.“

HUDOC საკვანძო სიტყვები

საქმის განხილვა გონივრულ ვადაში (5-3) - გათავისუფლება საქმის განხილვის განმავლობაში (5-3) - წინასწარი პატიმრობის ხანგრძლივობა (5-3) - წინასწარი პატიმრობის მიზანშეწონილობა (5-3) - პირობით გათავისუფლება (5-3) - სასამართლოში გამოცხადების გარანტიები (5-3)

1. გასათვალისწინებელი პერიოდი

200. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის საფუძველზე სასამართლო პროცესის დაწყებამდე პატიმრობის ხანგრძლივობის განსაზღვრისას, განსახილველი პერიოდი იწყება ბრალდებულის დაპატიმრების დღიდან და სრულდება იმ დღეს, როდესაც ბრალი განისაზღვრება, თუნდაც მხოლოდ პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ (იხ., მაგ., *Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2)* [GC], 2020, § 290; *Štvrtecký v. Slovakia*, 2018, § 55; *Solmaz v. Turkey*, 2007, §§ 23-24; *Kalashnikov v. Russia*, 2002, § 110; *Wemhoff v. Germany*, 1968, § 9).

201. მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტსა და ამავე მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტს შორის არსებითი კავშირის გათვალისწინებით, პირველი ინსტანციის მიერ მსჯავრდებული პირი ვერ მიიჩნევა დაკავებულად „უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე მის წარსადგენად, როდესაც არსებობს ამ პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის საფუძვლიანი ეჭვი“, როგორც ეს მითითებულია ამ უკანასკნელ დებულებაში, არამედ იგი არის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ა) ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ მდგომარეობაში. კერძოდ, ეს მუხლი ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას „უფლებამოსილი სასამართლოს მიერ მსჯავრდებული პირისთვის“ (*Belevitskiy v. Russia*, 2007, § 99; *Piotr Baranowski v. Poland*, 2007, § 45; *Górski v. Poland*, 2005, § 41).

2. ზოგადი პრინციპები

202. მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის მეორე ნაწილი სასამართლო ხელისუფლებას არ აძლევს შესაძლებლობას, გააკეთოს არჩევანი ბრალდებულის გონივრულ ვადაში სასამართლოს წინაშე წარდგენასა ან საქმის განხილვის განმავლობაში მის დროებით გათავისუფლებას შორის. პირი მსჯავრის დადებამდე უნდა ჩაითვალოს უდანაშაულოდ და მოცემული დებულების მიზანია, პირის დროებითი გათავისუფლების მოთხოვნა მას შემდეგ, რაც პატიმრობა აღარ მიიჩნევა გონივრულად.

203. საკითხი, რამდენად გონივრულია პირის მიერ წინასწარ პატიმრობაში გატარებული დრო, არ შეიძლება შეფასდეს აბსტრაქტულად. გონივრულია თუ არა

ბრალდებულის პატიმრობაში დატოვება უნდა შეფასდეს თითოეული საქმის ფაქტობრივი გარემოებების საფუძველზე და მისი კონკრეტული მახასიათებლების გათვალისწინებით. შესაბამისად, პატიმრობის გაგრძელება შეიძლება გამართლებული იყოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ რამე კონკრეტული მიუთითებს ჭეშმარიტი საჯარო ინტერესის არსებობაზე, რომელიც, უდანაშაულობის პრეზუმფციის მიუხედავად, გადაწონის კონვენციის მე-5 მუხლით დადგენილ პირის ინდივიდუალური თავისუფლების პატივისცემას.

204. პირველ რიგში, ეროვნული სასამართლო ორგანოების პასუხისმგებლობაა, უზრუნველყონ, რომ კონკრეტულ საქმეში ბრალდებული პირის წინასწარი პატიმრობა არ აღემატებოდეს გონივრულ ვადას. ამ მიზნით, უდანაშაულობის პრეზუმფციის ჯეროვნად გათვალისწინებით, მათ უნდა შეისწავლონ ყველა გარემოება, რომელიც მხარს უჭერს ან ეწინააღმდეგება ზემოხსენებულ საჯარო ინტერესის არსებობას, რომელიც ამართლებს მე-5 მუხლით დადგენილი წესიდან გადახვევას, ხოლო აღნიშნული მიზეზები ეროვნულმა სასამართლოებმა საკუთარ გადაწყვეტილებებში უნდა მიუთითონ. ევროპული სასამართლო ძირითადად ეროვნული სასამართლოების მიერ საკუთარ გადაწყვეტილებებში მოცემულ საფუძვლებსა და მომჩივნის მიერ წარმოდგენილ ფაქტებზე დაყრდნობით იღებს გადაწყვეტილებას იმასთან დაკავშირებით, დაირღვა თუ არა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი (*Buzadji v. the Republic of Moldova* [GC], 2016, §§ 89-91; *McKay v. the United Kingdom* [GC], 2006, §§ 41-43).

205. გონივრული ეჭვის არსებობა არის *sine qua non* პატიმრობის გაგრძელების პირობა. თუმცა, როდესაც ეროვნული სასამართლოები, დაკავებიდან „დაუყოვნებლივ“, პირველად განიხილავენ პირის წინასწარ პატიმრობაში მოთავსების საკითხს, ხსენებული ეჭვი აღარ არის საკმარისი და ხელისუფლების ორგანოებმა პატიმრობის გასამართლებლად უნდა წარმოადგინონ სხვა რელევანტური და საკმარისი საფუძვლები (*Merabishvili v. Georgia* [GC], 2017, § 222, and *Buzadji v. the Republic of Moldova* [GC], 2016, § 102). როდესაც ეს საფუძვლები ამართლებს თავისუფლების აღკვეთას, ევროპული სასამართლო ასევე უნდა დარწმუნდეს, რომ ეროვნულმა ხელისუფლებამ საქმის წარმოებისას გამოავლინა „განსაკუთრებული გულმოდგინება“ (*Buzadji v. the Republic of Moldova* [GC], 2016, § 87; *Idalov v. Russia* [GC], 2012, § 140).

206. გათავისუფლების მომხრე ან მოწინააღმდეგე არგუმენტები არ უნდა იყოს „ზოგადი და აბსტრაქტული“ (*Boicenco v. Moldova*, 2006, § 142; *Khudoyorov v. Russia*, 2005, § 173), არამედ უნდა შეიცავდეს მითითებას კონკრეტულ ფაქტებსა და კონკრეტულ გარემოებებზე, რომლებიც ამართლებს პირის დაკავებას (*Aleksanyan v. Russia*, 2008, § 179; *Rubtsov and Balayan v. Russia*, 2018, §§ 30-32).

207. დაკავების კვაში-ავტომატური გახანგრძლივება ეწინააღმდეგება მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით განსაზღვრულ გარანტიებს (*Tase v. Romania*, 2008, § 40).

208. ხელისუფლების ორგანოებს ეკისრებათ ვალდებულება, დაადგინონ იმ საფუძვლების არსებობა, რომელიც ამართლებს წინასწარი პატიმრობის გაგრძელებას (*Merabishvili v. Georgia* [GC], 2017, § 234). ამ საკითხებში მტკიცების ტვირთი არ უნდა შეიცვალოს და დაკავებულს არ უნდა დაეკისროს ვალდებულება, აჩვენოს მისი გათავისუფლების გამამართლებელი საფუძვლები (*Bykov v. Russia* [GC], 2009, § 64).

209. როდესაც პირის დაპატიმრების გამამართლებელი საფუძვლები შეიძლება არსებობდა, თუმცა არ იყო აღნიშნული ეროვნული სასამართლოების გადაწყვეტილებებში, ევროპული სასამართლოს ამოცანა არ არის მათი დადგენა და ეროვნული სასამართლოების ადგილის დაკავება, რომელმაც მიიღო გადაწყვეტილება მომჩივნის პატიმრობასთან დაკავშირებით (*ibid.*, § 66; *Giorgi Nikolaishvili v. Georgia*, 2009, § 77). მართლმსაჯულების განხორციელება საჯარო განხილვას შეიძლება დაექვემდებაროს მხოლოდ დასაბუთებული გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ (*Tase v. Romania*, 2008, § 41).

3. პატიმრობის ნებისმიერი პერიოდის გამართლება

210. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი ვერ განიმარტება იმგვარად, რომ ის იგი იძლევა უპირობო წინასწარი პატიმრობის უფლებამოსილებას, თუ პატიმრობის ხანგრძლივობა არ აჭარბებს გარკვეულ მინიმალურ პერიოდს. ხელისუფლების ორგანოებმა დამაჯერებლად უნდა აჩვენონ, რომ გამართლებულია პატიმრობის ნებისმიერი პერიოდი, რაც არ უნდა ხანმოკლე იყოს ის (*Idalov v. Russia* [GC], 2012, § 140; *Tase v. Romania*, 2008, § 40; *Castravet v. Moldova*, 2007, § 33; *Belchev v. Bulgaria*, 2004, § 82).

4. პატიმრობის გაგრძელების საფუძვლები

211. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულმა სამართალმა შეიმუშავა ოთხი ძირითადი მიზეზი, რის გამოც შეიძლება უარი ეთქვას გირაოს: ა) რისკი იმისა, რომ ბრალდებული არ გამოცხადდება სასამართლო პროცესზე; ბ) რისკი იმისა, რომ ბრალდებული გათავისუფლების შემთხვევაში ხელს შეუშლიდა მართლმსაჯულების განხორციელებას, ან გ) ჩაიდენდა შემდგომ დანაშაულს, ან დ) დაარღვევდა საზოგადოებრივ წესრიგს (*Buzadji v. the Republic of Moldova* [GC], 2016, § 88; *Tiron v. Romania*, 2009, § 37; *Smirnova v. Russia*, 2003, § 59; *Piruzyan v. Armenia*, 2012, § 94). ეს რისკები სათანადოდ უნდა იყოს დასაბუთებული და ამასთან დაკავშირებით ხელისუფლების მიერ წარმოდგენილი დასაბუთება არ უნდა იყოს აბსტრაქტული, ზოგადი ან სტერეოტიპული stereotyped (*Merabishvili v. Georgia* [GC], 2017, § 222). თუმცა, არაფერი აფერხებს ეროვნულ სასამართლო ხელისუფლებას, დაამტკიცოს ან მიუთითონ კონკრეტული პუნქტები, რომლებიც მოხსენიებულია ხელისუფლების მიერ წინასწარი პატიმრობის დაწესების მოთხოვნით (*ibid.*, § 227).

ა. მიმალვის საფრთხე

212. მიმალვის საფრთხე არ შეიძლება შეფასდეს მხოლოდ სასჯელის სიმძიმის გათვალისწინებით. ის უნდა შეფასდეს რიგ სხვა შესაბამის ფაქტორებზე მითითებით, რომლებიც დაადასტურებს მიმალვის საფრთხის არსებობას ან იმდენად უმნიშვნელოდ წარმოაჩენს მას, რომ ვერ გაამართლებს წინასწარ პატიმრობას (*Panchenko v. Russia*, 2005, § 106).

213. მიმალვის საფრთხე უნდა შეფასდეს იმ ფაქტორების გათვალისწინებით, რომლებიც უკავშირდება პირის ხასიათს, მის მორალს, სახლს, პროფესიას, ქონებას, ოჯახურ კავშირებს და იმ ქვეყანასთან ყველა სახის კავშირს, რომელშიც მის წინააღმდეგ სისხლისსამართლებრივი დევნა მიმდინარეობს (*Becciev v. Moldova*, 2005, § 58).

214. მუდმივი საცხოვრებლის არარსებობა არ წარმოქმნის ქვეყნიდან გაქცევის საფრთხეს (*Sulaoja v. Estonia*, 2005, § 64).

215. მიმალვის საფრთხე აუცილებლად მცირდება პატიმრობაში გატარებული დროის გასვლასთან ერთად (*Neumeister v. Austria*, 1968, § 10).

216. როდესაც პატიმრობის ერთადერთი დარჩენილი გამამართლებელი მიზეზი ბრალდებულის მიმალვის და შესაბამისად სასამართლო პროცესზე გამოუცხადებლობის შიშია, ის უნდა გათავისუფლდეს სასამართლო პროცესამდე თუ შესაძლებელია გარანტიის მოპოვება, რომელიც უზრუნველყოფს სასამართლო პროცესზე მის მისვლას (*Merabishvili v. Georgia* [GC], 2017, § 223).

217. მიუხედავად იმისა, რომ სასჯელის სიმძიმე რელევანტური ელემენტია მიმალვის საფრთხის შეფასების დროს, ბრალდების სიმძიმე თავისთავად ვერ გაამართლებს წინასწარი პატიმრობის ხანგრძლივ პერიოდს (*Idalov v. Russia* [GC], 2012, § 145; *Garycki v. Poland*, 2007, § 47; *Chraidi v. Germany*, 2006, § 40; *Ilijkov v. Bulgaria*, 2001, §§ 80-81).

218. ზოგადად, გამოთქმა „მტკიცებულების მდგომარეობა“ შეიძლება იყოს რელევანტური ფაქტორი დანაშაულის სერიოზული ნიშნების არსებობისთვის, თუმცა, მხოლოდ ის ვერ გაამართლებს ხანგრძლივ პატიმრობას (*Dereci v. Turkey*, 2005, § 38).

ბ. მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ხელის შეშლა

218. იმ საფრთხეზე მითითება, რომ ბრალდებული ხელს შეუშლის საქმის სათანადო წარმოებას, ვერ იქნება *in abstracto*, მას უნდა ამყარებდეს ფაქტობრივი მტკიცებულება (*Becciev v. Moldova*, 2005, § 59).

220. მოწმეებზე ზემოქმედების რისკი შეიძლება მიღებულ იქნეს სამართალწარმოების საწყის ეტაპზე (*Jarzyński v. Poland*, 2005, § 43). თუმცა, ის ვერ დაეფუძნება მხოლოდ მკაცრ სასჯელს, არამედ ასევე დაკავშირებული უნდა იყოს კონკრეტულ ფაქტებთან (*Merabishvili v. Georgia* [GC], 2017, § 224).

221. თუმცა, გრძელვადიან პერსპექტივაში, გამოძიების მოთხოვნები საკმარისი არ არის ექვმიტანილის პატიმრობის გასამართლებლად: მოვლენათა ნორმალურად განვითარების შემთხვევაში, დროის გასვლასთან ერთად, სავარაუდო რისკები მცირდება, ვინაიდან ჩატარებულია მოკვლევები, ჩამორთმეულია ჩვენებები და განხორციელებულია შემოწმებები (*Clooth v. Belgium*, 1991, § 44).

222. იმ საქმეებში, რომლებიც ეხება ორგანიზებულ დანაშაულებრივ საქმიანობას ან დაჯგუფებებს, რისკი იმისა, რომ დაკავებული გათავისუფლების შემთხვევაში ზეწოლას მოახდენს მოწმეებზე ან სხვა ბრალდებულებზე ან სხვაგვარად შეუშლის ხელს მართლმსაჯულების განხორციელებას, ხშირად განსაკუთრებით მაღალია (*Štvrtecký v. Slovakia*, 2018, § 61; *Podeschi v. San Marino*, 2017, § 149; *Staykov v. Bulgaria*, 2021, § 83).

გ. განმეორებითი დანაშაულის ჩადენა

223. ბრალდების სერიოზულობამ შეიძლება გამოიწვიოს ის, რომ სასამართლო ხელისუფლებამ ექვმიტანილი მოათავსოს და დატოვოს პატიმრობაში, რათა თავიდან იქნეს აცილებული ახალი დანაშაულის ჩადენა. თუმცა, აუცილებელია, რომ საფრთხე იყოს დამაჯერებელი, ხოლო გამოყენებული ღონისძიება კი შესაფერისი, საქმის გარემოებების და განსაკუთრებით, პირის პიროვნებისა და წარსულის გათვალისწინებით (*Clooth v. Belgium*, 1991, § 40).

224. წარსულში ნასამართლობა შესაძლებელია საფუძვლად დაედოს გონივრულ შიშს, რომ ბრალდებული ჩაიდენს ახალ დანაშაულს (*Selçuk v. Turkey*, 2006, § 34; *Matznetter v. Austria*, 1969, § 9).

225. სამსახურის ან ოჯახის არ ქონის გამო არ შეიძლება იმ დასკვნის გაკეთება, რომ პირი მიდრეკილია ახალი დანაშაულების ჩადენისაკენ (*Sulaoja v. Estonia*, 2005, § 64).

დ. საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვა

226. მიღებულია, რომ გარკვეულმა დანაშაულებმა, მათი განსაკუთრებული სიმძიმისა და საზოგადოების რეაქციის გამო, შესაძლებელია გამოიწვიოს სოციალური არეულობა, რამაც შეიძლება გაამართლოს წინასწარი პატიმრობა, სულ მცირე მოკლე ვადით. შესაბამისად, გამონაკლის შემთხვევებში ეს ფაქტორი შეიძლება გათვალისწინებული იქნას კონვენციის მიზნებისთვის, იმდენად, რამდენადაც

ეროვნული სამართალი ცნობს დანაშაულის შედეგად საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევის ცნებას.

227. თუმცა, ეს საფუძველი რელევანტურად და საკმარისად ჩაითვლება მხოლოდ იმ პირობით, თუ იგი ეფუძნება ფაქტებს, რომლებსაც შეუძლიათ აჩვენონ, რომ ბრალდებულის გათავისუფლებას რეალურად შეეძლო საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევა. გარდა ამისა, პატიმრობის გაგრძელება ლეგიტიმური იქნება თუ საზოგადოებრივი წესრიგს კვლავ რეალურად ემუქრება საფრთხე; პატიმრობის გაგრძელება ვერ იქნება გამოყენებული საპატიმრო სასჯელის მოლოდინში (*Letellier v. France*, 1991, § 51; *I.A. v. France*, 1998, § 104; *Prencipe v. Monaco*, 2009, § 79; *Tiron v. Romania*, 2009, §§ 41-42).

228. საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვა განსაკუთრებით აქტუალურია იმ საქმეებში, რომლებიც მოიცავს ადამიანის ფუნდამენტური უფლებების მძიმე დარღვევის ბრალდებებს, როგორცაა კაცობრიობის წინააღმდეგ დანაშაული (*Milanković and Bošnjak v. Croatia*, 2016, § 154).

5. განსაკუთრებული გულმოდგინება

229. გამოძიების სირთულე და განსაკუთრებული მახასიათებლები გასათვალისწინებელი ფაქტორებია, რათა დადგინდეს, საქმის წარმოების დროს ხელისუფლებამ გამოიჩინა თუ არა „განსაკუთრებული გულმოდგინება“ (*Scott v. Spain*, 1996, § 74).

230. პატიმრობაში მყოფი ბრალდებულის უფლებამ, რომ მისი საქმე განხილულ იქნეს დაუყოვნებლივ, არასათანადოდ არ უნდა შეაფერხოს სასამართლო ხელისუფლების ძალისხმევა, რომ საკუთარი ამოცანები სათანადო გულისხმიერებით განახორციელოს (*Shabani v. Switzerland*, 2009, § 65; *Sadegül Özdemir v. Turkey*, 2005, § 44).

231. სისხლისსამართლებრივი პროცესის დროებითი შეჩერება, დაახლოებით სამი თვის ვადით, Covid-19 პანდემიასთან დაკავშირებული განსაკუთრებული გარემოებების გამო, არ არღვევდა განსაკუთრებული გულმოდგინების ვალდებულებას, ვინაიდან სამართალწარმოება აქტიურად მიმდინარეობდა საგანგებო ზომების გატარებამდე და შემდეგ პერიოდშიც (*Fenech v. Malta* (dec.), 2021, § 96).

6. ალტერნატიული ღონისძიებები

233. პირის დაკავების ან განთავისუფლების გადაწყვეტისას, ხელისუფლების ორგანოები ვალდებული არიან განიხილონ სასამართლო პროცესზე მისი გამოცხადების უზრუნველყოფი ალტერნატიული ღონისძიებები (*Idalov v. Russia* [GC], 2012, § 140). აღნიშნული დებულება ითვალისწინებს არა მხოლოდ „საქმის გონივრულ ვადაში განხილვის ან საქმის განხილვის განმავლობაში გათავისუფლების უფლებას“,

არამედ, აგრეთვე ადგენს, რომ „გათავისუფლება შესაძლოა დამოკიდებული იყოს სასამართლოში მისი გამოცხადების რაიმე გარანტიაზე“ (*Khudoyorov v. Russia*, 2005, § 183; *Lelièvre v. Belgium*, 2007, § 97; *Shabani v. Switzerland*, 2009, § 62).

7. გირაო

233. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული გარანტია მიზნად ისახავს არა მხოლოდ დანაკარგის ანაზღაურებას, არამედ, ბრალდებულის გამოცხადებას სასამართლო პროცესზე. შესაბამისად, გირაოს ოდენობა უნდა განისაზღვროს ძირითადად „ბრალდებულის ქონებაზე და იმ პირებთან ურთიერთობაზე მითითებით, რომლებიც აპირებენ უზრუნველყოფის გადახდას. სხვა სიტყვებით, რომ ვთქვათ, უნდა შეფასდეს შემდეგი: სასამართლო პროცესზე ბრალდებულის გამოუცხადებლობის შემთხვევაში, უზრუნველყოფის დაკარგვის შესაძლებლობა ან გარანტორების მიმართ შესაბამისი ნაბიჯების გადადგმა არის თუ არა საკმარისი შემაფერხებელი ფაქტორი, რათა პირმა უარი თქვას მიმალვის სურვილზე“ (*Gafà v. Malta*, 2018, § 70; *Mangouras v. Spain* [GC], 2010, § 78; *Neumeister v. Austria*, 1968, § 14).

234. გირაო შეიძლება მოთხოვნილ იქნეს, თუ არსებობს პატიმრობის გამამართლებელი მიზეზები (*Muşuc v. Moldova*, 2007, § 42; *Aleksandr Makarov v. Russia*, 2009, § 139). თუ გირაოს ან სხვა უზრუნველყოფის მეშვეობით შესაძლებელია მიმალვის საფრთხის აღკვეთა, ბრალდებული უნდა გათავისუფლდეს იმის გათვალისწინებით, რომ სადაც მოსალოდნელია უფრო მსუბუქი სასჯელი, ბრალდებულს უფრო ნაკლები მოტივი აქვს მიმალვისათვის (*Vrenčev v. Serbia*, 2008, § 76). ხელისუფლების ორგანოებმა ისეთივე სიფრთხილე უნდა გამოიჩინონ გირაოს თანხის განსაზღვრის დროს, როგორსაც იჩენენ ბრალდებულის პატიმრობის გაგრძელების აუცილებლობის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღებისას (*Piotr Osuch v. Poland*, 2009, § 39; *Bojilov v. Bulgaria*, 2004, § 60; *Skrobol v. Poland*, 2005, § 57).

235. უფრო მეტიც, გირაოს შეფარდების თაობაზე გადაწყვეტილებაში სათანადოდ უნდა იყოს დასაბუთებული გირაოსათვის განსაზღვრული თანხა (*Georgieva v. Bulgaria*, 2008, §§ 15 and 30-31) და გათვალისწინებული უნდა იქნეს ბრალდებულის შემოსავლები (*Gafà v. Malta*, 2018, § 70; *Hristova v. Bulgaria*, 2006, § 111) და გადახდისუნარიანობა (*Toshev v. Bulgaria*, 2006, §§ 69-73). გარკვეულ გარემოებებში შეიძლება არაგონივრული არ იყოს ბრალდებულის მიერ განცდილი დანაკარგის გათვალისწინება (*Mangouras v. Spain* [GC], 2010, §§ 81 და 92).

236. ის ფაქტი, რომ დაკავებული გირაოს შეფარდების შემდეგ პატიმრობაში რჩება, მიანიშნებს, რომ ეროვნულმა სასამართლოებმა სათანადო ყურადღება არ გამოიჩინეს შესაბამისი გირაოს განსაზღვრისას (*Gafà v. Malta*, 2018, § 73; *Kolakovic v. Malta*, 2015, § 72).

237. ხელისუფლების წარმომადგენლები ვალდებული არიან, საქმე აწარმოონ „განსაკუთრებული გულისხმიერებით“ მას შემდეგაც, რაც პირს ფორმალურად შეფარდებული აქვს გირაო, თუმცა ის კვლავ პატიმრობაში რჩება, ვინაიდან ვერ შეძლო გადახდის შესრულება (*Gafà v. Malta*, 2018, § 71; *Kolakovic v. Malta*, 2015, § 74).

238. კანონის საფუძველზე გირაოზე უარი, სასამართლო კონტროლის გარეშე, შეუთავსებელია მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის გარანტიებთან (*Piruzyan v. Armenia*, 2012, § 105; *S.B.C. v. the United Kingdom*, 2001, §§ 23-24). თუმცა, როდესაც ეროვნულმა სასამართლოებმა გასცეს სათანადოდ დასაბუთებული პატიმრობის ბრძანებები, მიუხედავად იმისა, რომ კანონი უზღუდავდა მათ გირაოს შეფარდების უფლებამოსილებას, ევროპული სასამართლომ არ დაადგინა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის დარღვევა (*Grubnyk v. Ukraine*, 2020, §§ 116-130).

8. არასრულწლოვანთა წინასწარი პატიმრობა

239. არასრულწლოვანთათვის პატიმრობის შეფარდება მხოლოდ უკიდურესი ღონისძიება უნდა იყოს. პატიმრობა უნდა იყოს მაქსიმალურად ხანმოკლე და თუ მკაცრად აუცილებელია მათი დაპატიმრება, არასრულწლოვნები ზრდასრულებისგან განცალკევებით უნდა მოთავსდნენ (*Nart v. Turkey*, 2008, § 31; *Güveç v. Turkey*, 2009, § 109).

D. თავისუფლებააღკვეთილი პირის უფლება, სასამართლომ დაუყოვნებლივ განიხილოს მისი დაპატიმრების კანონიერების საკითხი (მუხლი 5 § 4)

კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი

„4. ყველას, ვისაც დაკავებით ან დაპატიმრებით აღკვეთა თავისუფლება, აქვს უფლება, მიმართოს სასამართლოს, რომელიც დაუყოვნებლივ განიხილავს მისი დაპატიმრების საკითხს და ბრძანებს მის გათავისუფლებას, თუ ეს დაპატიმრება უკანონოა.“

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

პატიმრობის კანონიერების განხილვა (5-4) - სასამართლოსთვის მიმართვა (5-4) - დაუყოვნებლივ განხილვა (5-4) - განთავისუფლების ბრძანება (5-4)

1. დებულების მიზანი

240. მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი კონვენციის *habeas corpus* დებულებაა. ის უზრუნველყოფს თავისუფლებააღკვეთილ პირთა სასამართლოსადმი მიმართვის უფლებას, პატიმრობის კანონიერების განხილვის (გადასინჯვის) მიზნით (*Mooren v. Germany* [GC], 2009, § 106; *Rakevich v. Russia*, 2003, § 43).

კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 მუხლი ასევე უზრუნველყოფს დაკავებულ ან დაპატიმრებულ პირთა უფლებას, მათი დაპატიმრების საკითხი „დაუყოვნებლივ“ განიხილოს სასამართლომ და თუ ეს პატიმრობა უკანონოა, გასცეს მათი განთავისუფლების ბრძანება (*Ilmseher v. Germany* [GC], 2018, § 251; *Khlaifia and Others v. Italy* [GC], 2016, § 131).

241. ის ფაქტი, რომ ევროპული სასამართლომ არ დაადგინა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის გარანტიების დარღვევა არ გულისხმობს, რომ სასამართლო გათავისუფლდა მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მოთხოვნებთან შესაბამისობის განხილვის ვალდებულებისგან. ზემოხსენებული ორი დებულება ერთმანეთისგან დამოუკიდებელია და ერთის მოთხოვნების შესრულება აუცილებლად არ გულისხმობს მეორეს დაკმაყოფილებას (*Douiyeb v. the Netherlands* [GC], 1999, § 57; *Kolompar v. Belgium*, 1992, § 45).

242. იმ შემთხვევებში, როდესაც დაკავებულებს არ მიეწოდათ ინფორმაცია თავისუფლების აღკვეთის მიზეზების შესახებ, ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ პატიმრობის გასაჩივრების მათ უფლებას რეალური არსი წაერთვა (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], 2016, § 132).

2. დებულების გამოყენება

243. მე-5 მუხლის მე-4 მუხლი, როგორც წესი, გამოიყენება იმ სიტუაციებში, როდესაც პირი სასამართლოს მიმართავს პატიმრობაში ყოფნის დროს. თუმცა ეს დებულება შეიძლება გამოყენებული იქნას აგრეთვე იმ შემთხვევაში, როდესაც პირი აღარ იმყოფება პატიმრობაში, სააპელაციო სამართალწარმოების დროს და ამ სამართალწარმოების შედეგს არსებითი მნიშვნელობა აქვს მისი პატიმრობის კანონიერების განსაზღვრისთვის (*Oravec v. Croatia*, 2017, § 65).

მართალია, საქმის დაუყოვნებლივ განხილვის მოთხოვნის შესრულება, პირის გათავისუფლების შემდეგ, აღარ არის რელევანტური მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მიზნებისთვის, თუმცა, განხილვის ეფექტიანობის მოთხოვნა კვლავ რელევანტურია, ვინაიდან ყოფილ პატიმარს შესაძლოა ჰქონდეს მისი პატიმრობის კანონიერების დადგენის ლეგიტიმური ინტერესი, თუნდაც მას შემდეგ, რაც ის პატიმრობიდან გათავისუფლდა (*Kováčik v. Slovakia*, 2011, § 77; *Osmanović v. Croatia*, 2012, § 49). კერძოდ, კანონიერებასთან დაკავშირებით მიღებულმა გადაწყვეტილებამ შესაძლოა გავლენა იქონიოს „კომპენსაციის აღსრულებად უფლებაზე“ მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის მიხედვით (*S.T.S. v. the Netherlands*, 2011, § 61).

244. მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მიხედვით განსახილველი საკითხი არ წარმოიშობა, როდესაც სადავო დაკავება ხანმოკლეა და დაკავებული განთავისუფლდა დაუყოვნებლივ, სანამ მოხდებოდა მისი დაკავების კანონიერების სასამართლო განხილვა (*Slivenko v. Latvia* [GC], 2003, §§ 159-159, ეხებოდა ოცდაათ საათამდე დაკავების ვადას; *Rozhkov v. Russia (no. 2)*, 2017, § 65, რომელიც ეხება რამდენიმესაათიან დაკავებას).

თუმცა, როდესაც პატიმრობის კანონიერების გასაჩივრების მიზნით პირთათვის ხელმისაწვდომი არ იყო სასამართლო, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის საფუძველზე ევროპული სასამართლოში წარდგენილი საჩივარი დასაშვებად იქნა ცნობილი, მიუხედავად დაკავების ხანგრძლივობისა (*Moustahi v. France*, 2020, §§ 103-104, სადაც ევროპული სასამართლომ დაადგინა ზემოხსენებული დებულების დარღვევა რამდენიმე საათის განმავლობაში არასრულწლოვნების ადმინისტრაციულ დაკავებასთან მიმართებით).

კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი, ასევე, გამოიყენება მოკლე ვადიან დაკავებებთან მიმართებით, როდესაც ხელმისაწვდომი სასამართლო კონტროლი არასათანადოდ შეზღუდული იყო (იხ., *Petkov and Profirov v. Bulgaria*, 2014, §§ 67-70, რომელიც ეხება მომჩივანთა ოცდაოთხსაათიან დაკავებას; *A.M. v. France*, 2016, §§ 36-42, სადაც აღნიშნული დებულება გამოყენებულ იქნა სამნახევარი დღის განმავლობაში პირის ადმინისტრაციულ დაკავებასთან მიმართებით, სანამ მას ქვეყნიდან გააძევებდნენ).

245. როდესაც პირს თავისუფლება აღეკვეთება კომპეტენტური სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენის საფუძველზე, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით გათვალისწინებული სასამართლო ზედამხედველობა გათვალისწინებულია სამართალწარმოების დასრულებისას სასამართლოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებაში (*De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium*, 1971, § 76) და დამატებითი განხილვა საჭირო არ არის. თუმცა, როდესაც პირის თავისუფლების აღკვეთის გამამართლებელი საფუძვლები შეიძლება დროსთან ერთად შეიცვალოს, აუცილებელია იმ ორგანოსთვის მიმართვის შესაძლებლობა, რომელიც დააკმაყოფილებს მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მოთხოვნებს (*Kafkaris v. Cyprus* (dec.), 2011, § 58).

246. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი გამოყენებადია, როდესაც მსჯავრდების შემდეგ, წარმოიშობა ახალი საკითხები, რომლებიც გავლენას ახდენს პატიმრობის კანონიერებაზე (იხ., see *Etute v. Luxembourg*, 2018, § 25 და 33; *Ivan Todorov v. Bulgaria*, 2017, §§ 59- 61, რომელიც ეხება სისხლისსამართლებრივი დანაშაულისთვის ოცი წლის წინ დაკისრებული სასჯელის ხანდაზმულობას).

247. როდესაც კონვენციის ხელშემკვრელი სახელმწიფოები ითვალისწინებენ პროცედურას, რომელიც აღემატება კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მოთხოვნებს, დებულების გარანტიები დაცული უნდა იქნეს ამ პროცედურებშიც. შესაბამისად, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი გამოყენებადი იყო მსჯავრდების შემდგომ პერიოდშიც, ვინაიდან ეროვნული სამართლის თანახმად, პირი პატიმრობაში იმყოფება, სანამ მისი მსჯავრდება საბოლოო არ გახდება, მათ შორის სააპელაციო სამართალწარმოების დროსაც (*Stollenwerk v. Germany*, 2017, § 36).

248. მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი კონვენციის ხელშემკვრელ სახელმწიფოებს არ ავალდებულებს დააფუძნონ მეორე დონის იურისდიქცია პატიმრობის კანონიერების შესწავლასთან მიმართებით; თუმცა, თუ სახელმწიფოში ამგვარი სისტემა არსებობს, პატიმრებისთვის უზრუნველყოფილი უნდა იყოს იგივე გარანტიები, რაც მათთვის ხელმისაწვდომი იყო პირველი ინსტანციის დონეზე (*Ilmseher v. Germany* [GC], 2018, § 254; *Kučera v. Slovakia*, 2007, § 107; *Navarra v. France*, 1993, § 28; *Toth v. Austria*, 1991, § 84).

249. მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი ასევე შეიძლება გამოყენებადი იყოს საკონსტიტუციო სასამართლოების წინაშე სამართალწარმოების დროს (*Ilmseher v. Germany* [GC], 2018, § 254; *Mehmet Hasan Altan v. Turkey*, 2018, § 159).

3. სასამართლოს მიერ განხილვა

250. მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი დაკავებულ ან დაპატიმრებულ პირს აღჭურავს უფლებით, მიმართოს სასამართლოს და მოითხოვოს მისი თავისუფლების აღკვეთის „კანონიერების“ შემოწმება, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის მიზნებისთვის (*Khlaifia and*

Others v. Italy [GC], 2016, § 128; *Idalov v. Russia* [GC], 2012, § 161; *Reinprecht v. Austria*, 2005, § 31).

მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით გათვალისწინებულ „კანონიერებას“ მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „კანონიერების“ იდენტური მნიშვნელობა აქვს, ამდენად დაკავებულ ან დაპატიმრებულ პირს უფლება აქვს, მოითხოვოს „კანონიერების“ შემოწმება არა მხოლოდ ეროვნული კანონმდებლობის მოთხოვნების, არამედ კონვენციის, მასში მოცემული ზოგადი პრინციპებისა და მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტით დაშვებული შეზღუდვების მიზნების შუქზე ((*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], 2016, § 128; *Suso Musa v. Malta*, 2013, § 50; ასევე, იხ. *A.M. v. France*, 2016, § 40-41, რომელიც ეხება მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ფ“ ქვეპუნქტით დადგენილი სასამართლო კონტროლის ფარგლებს).

251. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით გათვალისწინებული „სასამართლო“, რომელიც ხელმისაწვდომი უნდა იყოს დაკავებული პირისთვის, აუცილებელი არ არის იყოს სასამართლო კლასიკური გაგებით, რომელიც ინტეგრირებულია ქვეყნის სტანდარტულ სასამართლო სისტემაში (*Weeks v. the United Kingdom*, 1987, § 61). თუმცა, ის უნდა იყოს „სასამართლოს ტიპის“ ორგანო, რომელიც ითვალისწინებს გარკვეულ პროცედურულ გარანტიებს. ამრიგად, „სასამართლო“ უნდა იყოს დამოუკიდებელი როგორც აღმასრულებელი ხელისუფლებისგან, ასევე საქმის მხარეებისგან (*Stephens v. Malta (no. 1)*, 2009, § 95; *Ali Osman Özmen v. Turkey*, 2016, § 87, *Baş v. Turkey*, 2020, §§ 266-267, სადაც ევროპული სასამართლომ დაადასტურა, რომ მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტში მითითებული „სასამართლო“ განმარტებული უნდა იქნეს, როგორც ორგანო, რომელიც სარგებლობს დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის იმავე თვისებებით, რომელიც დადგენილია „ტრიბუნალის“ შემთხვევაში, მე-6 მუხლში).

252. სასამართლო განხილვის ფორმები, რომლებიც აკმაყოფილებს მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მოთხოვნებს შეიძლება განსხვავდებოდეს და დამოუკიდებელი იქნება განსახილველი თავისუფლების აღკვეთის ტიპზე (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], 2016, § 129; *M.H. v. the United Kingdom*, 2013, § 75).

253. გამორიცხული არ არის, რომ სასამართლოს მიერ დაკავების კანონიერების ავტომატური პერიოდული განხილვის სისტემამ, შესაძლოა, უზრუნველყოს მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მოთხოვნებთან შესაბამისობა. თუმცა, თუ ავტომატური გადასინჯვა დანერგულია, პატიმრობის კანონიერების თაობაზე გადაწყვეტილებები მიღებული უნდა იქნეს „გონივრული ინტერვალებით“ (*Abdulkhanov v. Russia*, 2012, §§ 209 და 212-14, ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის შეჯამებისთვის, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ა), (გ) (ვ) და (გ) ქვეპუნქტის კონტექსტში დაკავებებთან მიმართებით).

კანონით დადგენილი ავტომატური განხილვების ვადის დარღვევა შესაძლოა არ წარმოადგენდეს მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის დარღვევას, თუ მომჩივნის პატიმრობის

კანონიერება დაუყოვნებლივ იქნა განხილული სასამართლოს მიერ (*Aboya Boa Jean v. Malta*, 2019, § 80).

254. როდესაც ეროვნული კანონმდებლობით არ არის გათვალისწინებული პატიმრობის კანონიერების ავტომატური სასამართლო გადასინჯვა, განთავისუფლების ახალი მოთხოვნის წარდგენაზე გარკვეული ვადით აკრძალვის დაწესება შესაძლებელია გამართლებული იყოს საქმეებში, სადაც პატიმრები ბოროტად იყენებენ პროცედურულ უფლებებს. მიუხედავად ამისა, ხელისუფლების ორგანოებს ეკისრებათ ვალდებულება, აჩვენონ, რომ მსგავსი ღონისძიება რელევანტურ და საკმარის მიზეზებზე დაყრდნობით აუცილებელია, რათა თავიდან იქნეს აცილებული თვითნებობასთან დაკავშირებული ეჭვები (*Dimo Dimov and Others v. Bulgaria*, §§ 84-90, სადაც ევროპული სასამართლომ დაადგინა, რომ განთავისუფლების მოთხოვნის წარდგენაზე დაწესებული ორთვიანი შეზღუდვა გაუმართლებელი იყო და ეწინააღმდეგებოდა მომჩივნის უფლებას, მოითხოვოს მისი პატიმრობის კანონიერების განხილვა პერიოდულად, მოკლე ინტერვალებით).

255. მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, პატიმარი უფლებამოსილია მიმართოს „სასამართლოს“, რომელსაც აქვს იურისდიქცია გადაწყვეტილება, დაუყოვნებლივ გადაწყვიტოს არის თუ არა მისი პატიმრობა „უკანონო“, ახალი ფაქტორების გათვალისწინებით, რომლებიც ცნობილი გახდა პირის თავისუფლების აღკვეთის თაობაზე გადაწყვეტილების თავდაპირველად მიღების შემდეგ (*Abdul Khanov v. Russia*, 2012, § 208; *Azimov v. Russia*, 2013, §§ 151-52).

256. თუ პირი დაპატიმრებულია კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტის საფუძველზე, „სასამართლო“ უფლებამოსილი უნდა იყოს, განიხილოს არსებობს თუ არა საკმარისი მტკიცებულება, რომელიც წარმოშობს გონივრულ ეჭვს პირის მიერ დანაშაულის ჩადენის შესახებ, ვინაიდან ამგვარი ეჭვის არსებობა არსებითია იმისათვის, რომ დაკავება კონვენციის მიხედვით „კანონიერად“ ჩაითვალოს (*Dimo Dimov and Others v. Bulgaria*, 2020, § 70; *Nikolova v. Bulgaria* [GC], 1999, § 58).

257. ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირი, რომელიც ხანგრძლივი ვადით იძულებით არის მოთავსებული ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში, უფლებამოსილია „გონივრული ინტერვალებით“ მიმართოს სასამართლოს დაკავების კანონიერების განსახილველად (*M.H. v. the United Kingdom*, 2013, § 77, გამოსაყენებელი პრინციპების შეჯამებისთვის იხ. გადაწყვეტილება). პერიოდული განხილვის სისტემა, სადაც ინიციატივა მხოლოდ ხელისუფლების ორგანოების ხელთაა, თავისთავად არ არის საკმარისი (*X. v. Finland*, 2012, § 170; *Raudevs v. Latvia*, 2013, § 82).

258. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ე) ქვეპუნქტის მიხედვით „კანონიერი პატიმრობის“ კრიტერიუმი გულისხმობს იმას, რომ ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემების მქონე პაციენტის განგრძობით დაკავებასთან მიმართებით მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით

უზრუნველყოფილი კანონიერების გადასინჯვა უნდა მოხდეს პაციენტის მიმდინარე ჯანმრთელობის მდგომარეობის გათვალისწინებით, რაც მოიცავს შეფასებას, თუ რამდენად საშიშია პირი, რაც დადასტურებული უნდა იყოს განახლებული სამედიცინო შეფასებებით და არა ძველ მოვლენებზე მითითებით, რომლებსაც ადგილი ჰქონდა თავდაპირველი დაკავების დროს (*Juncal v. the United Kingdom* (dec.), 2013, § 30; *Ruiz Rivera v. Switzerland*, 2014, § 60; *H.W. v. Germany*, 2013, § 107).

259. გამოსაცდელი ვადის დასრულების მოთხოვნა როგორც სავალდებულო პატიმრობისგან გათავისუფლების პირობა, არსებითად შეიძლება არღვევდეს მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტში გათვალისწინებულ უფლებას, მიიღოს სასამართლოს გადაწყვეტილება პატიმრობის შეწყვეტის შესახებ, თუ იგი არაკანონიერი აღმოჩნდება (*Denis and Irvine v. Belgium* [GC], 2021, § 194).

260. არ არის აუცილებელი, რომ მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ფ“ ქვეპუნქტის საფუძველზე დეპორტაციამდე ადმინისტრაციული პატიმრობის კანონიერების გასაჩივრებას ჰქონდეს სუსპენზიური ეფექტი დეპორტაციის ბრძანების აღსრულებაზე. ამგვარი მოთხოვნა, პარადოქსულად, გამოიწვევდა იმ მდგომარეობის გახანგრძლივებას, რომლის დასრულებასაც ცდილობდა პატიმარი, ადმინისტრაციული პატიმრობის გასაჩივრების გზით (*A.M. v. France*, 2016, § 38).

261. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი პატიმრობის თაობაზე საჩივრის განმხილველ სასამართლოს არ აკისრებს ვალდებულებას, შეისწავლოს აპელანტის საჩივარში წარმოდგენილი ყველა არგუმენტი. თუმცა, სასამართლო ყურადღების მიღმა ვერ დატოვებს ან უმნიშვნელოდ ვერ მიიჩნევს იმ კონკრეტულ ფაქტებს, რომლებსაც უთითებს დაკავებული და რომლებსაც შეუძლია ეჭვქვეშ დააყენოს პატიმრობის „კანონიერებისათვის“ აუცილებელი პირობები, კონვენციური გაგებით (*Ilijkov v. Bulgaria*, 2001, § 94).

თუ სასამართლო ვერ მიუთითებს ადეკვატურ მიზეზებს ან მიიღებს სტერეოტიპულ გადაწყვეტილებებს, რომლებიც საერთოდ არ შეიცავს მომჩივნის არგუმენტებზე პასუხს, ამან შეიძლება გამოიწვიოს კონვენციის დარღვევა იმ საფუძველით, რომ პირს ჩამოერთვა მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით გათვალისწინებული გარანტია (*G.B. and Others v. Turkey*, 2019, § 176).

262. სასამართლოს უნდა ჰქონდეს გათავისუფლების ბრძანების გაცემის უფლებამოსილება, თუ აღმოაჩენს, რომ პატიმრობა უკანონოა; მხოლოდ რეკომენდაციის უფლებამოსილება არასაკმარისია (*Benjamin and Wilson v. the United Kingdom*, 2022, §§ 33-34; *Khlaifia and Others v. Italy* [GC], 2016, § 128).

263. მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით გათვალისწინებული პროცედურა აუცილებლად არ განაპირობებს პირის გათავისუფლებას, არამედ მან შეიძლება, გამოიწვიოს პირის სხვა ფორმით დაკავება. როდესაც პირი დაკავებულია მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ა) და (ე)

ქვეპუნქტის საფუძველზე, მე-5 მუხლის მიზნისა და ამოცანის საწინააღმდეგო იქნებოდა მე-4 პუნქტის იმგვარი განმარტება, რომ ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში პირის მოთავსების კანონიერების განხილვა დაუშვებელია მხოლოდ იმის გამო, რომ დაპატიმრების თავდაპირველი ბრძანება გაცემულ იქნა სასამართლოს მიერ მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ა) ქვეპუნქტის მიხედვით. მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით გათვალისწინებული განხილვა თანაბრად მნიშვნელოვანია ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში მოთავსებული პირებისთვის, იმის მიუხედავად, იხდიდნენ თუ არა ისინი პარალელურად სასჯელს (*Kuttner v. Austria*, 2015, სადაც მომჩივნის მოთხოვნამ, პატიმრობა შეეცვალათ ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში მისი მოთავსებით, გამოიწვია მისი ჩვეულებრივ ციხეში გადაყვანა).

4. პროცედურული გარანტიები

264. მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად პროცედურული სამართლიანობის მოთხოვნა არ აწესებს ერთიან, უცვლელ სტანდარტს, რომელიც კონტექსტის, ფაქტებისა და გარემოებების მიუხედავად გამოიყენება. ყოველთვის არ არის საჭირო, რომ მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით გათვალისწინებულ პროცედურას თან ახლდეს იგივე გარანტიები, რომლებიც აუცილებელია მე-6 მუხლის მიხედვით სამოქალაქო ან სისხლისსამართლებრივი საქმის განხილვის დროს, თუმცა, განხილვას უნდა ჰქონდეს სასამართლო ხასიათი და ითვალისწინებდეს სადავო თავისუფლების აღკვეთის შესაბამის გარანტიებს (*A. and Others v. the United Kingdom* [GC], 2009, § 203; *Idalov v. Russia* [GC], 2012, § 161).

265. იმ პირის შემთხვევაში, რომლის დაკავებაც ექცევა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (გ) ქვეპუნქტის ფარგლებში, სასამართლო მოსმენა აუცილებელია (*Nikolova v. Bulgaria* [GC], 1999, § 58). შესაძლებლობა იმისა, რომ დაკავებულს მოუსმინონ უშუალოდ ან წარმომადგენლის მეშვეობით, წარმოადგენს ერთ-ერთ ფუნდამენტურ გარანტიას იმ პროცედურისა, რომელიც გამოიყენება თავისუფლების აღკვეთის საკითხთან მიმართებით. მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი არ მოითხოვს, რომ თავისუფლება აღკვეთილ პირს მოუსმინონ ყოველ ჯერზე, როდესაც ის წარადგენს საჩივარს პატიმრობის გახანგრძლივებასთან დაკავშირებით. თუმცა, მას უნდა შეეძლოს, რომ ისარგებლოს მოსმენის უფლებით, გონივრული პერიოდულობით (*Çatal v. Turkey*, 2012, § 33; *Altınok v. Turkey*, 2011, § 45).

266. ზეპირი მოსმენა ასევე საჭიროა შეჯიბრებითი სამართალწარმოების კონტექსტში, რომელიც მოიცავს იურიდიულ წარმომადგენლობას და მოწმეთა გამომახებისა და დაკითხვის შესაძლებლობას. აღნიშნულ სამართალწარმოებაში სასამართლომ უნდა განიხილოს დაკავებულის პიროვნება და მისი სიმწიფის დონე, რათა გადაწყვიტოს, რამდენად საშიშია ის საზოგადოებისათვის. თუმცა, ზეპირი მოსმენა არ არის აუცილებელი ყველა გარემოებაში, განსაკუთრებით სადაც ნაკლებად სავარაუდოა, რომ მას მოჰყვება დამატებითი განმარტება (*Derungs v. Switzerland*, 2016, §§ 72 და 75,

სადაც ფსიქიატრიული საფუძვლებით პრევენციულ პატიმრობაში მყოფმა პირმა არ წარმოადგინა რელევანტური მტკიცებულება ან ინფორმაცია მის პიროვნებასთან დაკავშირებით წინა მოსმენის შემდეგ, რომელიც იმგვარი იყო, რომ აუცილებელი გახდა ახალი მოსმენის ჩატარება).

267. ის, რომ მომჩივანს არ შეეძლო პირადად ან ტელე-ვიდეოკონფერენციის საშუალებით ჰქონოდა მოსმენის შესაძლებლობა საიმიგრაციო დაკავების კანონიერებასთან დაკავშირებით, Covid-19 პანდემიის შედეგად შექმნილი ინფრასტრუქტურული პრობლემების გამო, დადგინდა, რომ შეესაბამება მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტს, საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ზოგადი ინტერესისა და იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ მომჩივანს წარმოადგენდა მისი ადვოკატი (*Bah v. the Netherlands* (dec.), 2021, §§ 40-45).

268. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი, როგორც წესი, არ მოითხოვს, რომ სხდომა საჯარო იყოს. თუმცა, ევროპული სასამართლო არ გამორიცხავს შესაძლებლობას, რომ კონკრეტულ გარემოებებში საჭირო გახდეს საჯარო მოსმენის ჩატარება (*D.C. v. Belgium*, 2021, §§ 125-126).

269. სამართალწარმოება შეჯიბრებითი უნდა იყოს და მხარეებს შორის უზრუნველყოფდეს „მხარეთა თანასწორობის“ უფლებას (*Reinprecht v. Austria*, 2005, § 31; *A. and Others v. the United Kingdom* [GC], 2009, § 204). პატიმრობასთან დაკავშირებულ საქმეებში, იმის გამო, რომ გონივრული ეჭვის არსებობა ბრალდებულის მიერ დანაშაულის ჩადენასთან მიმართებით არის *sine qua non* პირობა ხანგრძლივი პატიმრობის კანონიერებისთვის, პატიმარს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა, ეფექტიანად გასაჩივროს მის მიმართ არსებული ბრალდებების საფუძვლები. ამან შესაძლოა საჭირო გახადოს სასამართლოს მიერ მოწმეთა დაკითხვა, რომელთა ჩვენებებს, როგორც სჩანს, გავლენა აქვს დაკავების გაგრძელების კანონიერებაზე (*Turcan v. Moldova*, 2007, §§ 67-70).

მხარეთა თანასწორობა არ არის უზრუნველყოფილი თუ მომჩივანს, ან მის წარმომადგენელს, უარი ეთქვა საგამომიებო მასალებში არსებულ დოკუმენტებზე წვდომაზე, რომლებიც არსებითია პატიმრობის კანონიერების ეფექტიანად გასაჩივრებისათვის (*Ragıp Zarakolu v. Turkey*, 2020, §§ 59-61; *Ovsjannikov v. Estonia*, 2014, § 72; *Fodale v. Italy*, 2006, § 41; and *Korneykova v. Ukraine*, 2012, § 68). დაკავებულის მიერ გამოძიების მასალებზე შეუზღუდავი წვდომის არქონის პირობებში, კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი დაცულად იქნა მიჩნეული, რადგან პატიმარს ჰქონდა საკმარისი ცოდნა იმ მტკიცებულებათა შინაარსის თაობაზე, რომელიც წარმოადგენდა მისი წინასწარი პატიმრობის საფუძველს და შესაბამისად, მას ჰქონდა პატიმრობის გასაჩივრების ეფექტიანი შესაძლებლობა (*Atilla Taş v. Turkey*, 2021, §§ 151-154, შეიცავს შემდგომ მითითებებს).

ასევე, შესაძლოა საჭირო იყოს, რომ პირს ჰქონდეს არამხოლოდ პირადად მოსმენის, არამედ, ადვოკატის ეფექტიანი დახმარებით სარგებლობის შესაძლებლობაც (*Cernák v. Slovakia*, 2013, § 78).

270. ვინაიდან საქმის წარმოება მოითხოვს განსაკუთრებულ დროულობას, მოსამართლეს შეუძლია გადაწყვიტოს, არ დაელოდოს როდის ისარგებლებს პატიმარი იურიდიული დახმარებით. ხელისუფლების ორგანოებს არ მოეთხოვებათ უზრუნველყონ მისთვის უფასო იურიდიული დახმარება პატიმრობის კანონიერების განხილვის კონტექსტში (*Karachentsev v. Russia*, 2018, § 52).

271. შეჯიბრებითობისა და მხარეთა თანასწორობის პრინციპი თანაბრად უნდა იქნეს დაცული როგორც სააპელაციო სასამართლოს წინაშე საქმის წარმოების დროს (*Çatal v. Turkey*, 2012, §§ 33-34 და ამ საქმეში მითითებული პრეცედენტები), ისე იმ პროცედურის ფარგლებში, რომელსაც ხელშემკვრელი მხარეები ხელმისაწვდომს გახდიან მსჯავრდებული პირებისათვის (*Stollenwerk v. Germany*, 2017, § 44).

272. შეჯიბრებითობის პრინციპი გულისხმობს იმას, რომ მხარეებს უფლება აქვთ ინფორმირებულნი იყვნენ და განიხილონ ნებისმიერი დოკუმენტი ან არგუმენტი, რომელიც სასამართლოს წარედგინა გადაწყვეტილების შედეგზე გავლენის მოხდენის მიზნით, მაშინაც კი თუკი აღნიშნული წარდგენილია დამოუკიდებელი იურიდიული მოხელის მიერ (*Venet v. Belgium*, 2019, §§ 42-43, სადაც მომჩივანმა ვერ უპასუხა ბელგიის საკასაციო სასამართლოს გენერალური ადვოკატის ზეპირ არგუმენტებს).

273. შეჯიბრებითობის უფლება მოითხოვს, რომ პატიმარს და მის ადვოკატს გონივრულ ვადაში ეცნობოს სხდომის შესახებ, ამის გარეშე ზემოხსენებულ უფლებას აზრი არ ექნებოდა (*ibid.*, § 45).

274. ტერორიზმი სპეციალურ კატეგორიაში ექცევა. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი არ გამორიცხავს დახურული სხდომის ჩატარებას, როდესაც სასამართლოს პატიმრის ან მისი ადვოკატის არყოფნისას წარედგინა კონფიდენციალური ინფორმაცია, რომელიც ამყარებს ხელისუფლების ორგანოების გამოძიების ხაზს. მთავარი არის ის, რომ ხელისუფლებამ გაამხილოს ადეკვატური ინფორმაცია, რათა თავისუფლებააღკვეთილმა პირმა იცოდეს მის წინააღმდეგ არსებული ბრალდებების ბუნება და ჰქონდეს მათი უარყოფის შესაძლებლობა; პატიმარს ასევე უნდა შეეძლოს ეფექტიანი მონაწილეობის მიღება მისი პატიმრობის გაგრძელებასთან დაკავშირებულ სამართალწარმოებაში (*Sher and Others v. the United Kingdom*, 2015, § 149, სადაც სასამართლომ განაცხადა, რომ მოახლოებული ტერორისტული თავდასხმის მცისიერმა საფრთხემ გაამართლა სამართალწარმოების შეჯიბრებით ბუნებაზე დაწესებული შეზღუდვები; აღნიშნული სამართალწარმოება ეხებოდა შემდგომი დაკავების ნებართვას, ეროვნული უშიშროების მოტივით. იხილეთ აგრეთვე *Al Husin v. Bosnia and Herzegovina (no. 2)*, სადაც მომჩივანს მიეცა საქმის წარმოდგენის გონივრული

შესაძლებლობა, მიუხედავად იმისა, რომ მას შეზღუდული წვდომა ჰქონდა ეროვნულ უშიშროებასთან დაკავშირებულ მტკიცებულებასთან).

5. „სწრაფად“ განხილვის მოთხოვნა

275. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი ითვალისწინებს თავისუფლებააღკვეთილ პირთა უფლებას, პატიმრობის კანონიერების გასაჩივრების მიზნით, მიმართონ სასამართლოს; საქმის წარმოების დაწყების შემდეგ, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი, ასევე ითვალისწინებს უფლებას სასამართლო გადაწყვეტილების სწრაფად მიღებაზე, პატიმრობის კანონიერების საკითხთან დაკავშირებით, რომელიც ითვალისწინებს პირის გათავისუფლებას, თუ პატიმრობა უკანონოდ იქნება მიჩნეული (*Idalov v. Russia* [GC], 2012, § 154; *Baranowski v. Poland*, 2007, § 68). დაცული იქნა თუ არა გადაწყვეტილების დროულად მიღების უფლება, უნდა განისაზღვროს თითოეული საქმის გარემოებების გათვალისწინებით (*Ilseher v. Germany* [GC], 2018, § 252; *Rehbock v. Slovenia*, 2000, § 84).

276. სამართლებრივი განხილვის შესაძლებლობა უზრუნველყოფილი უნდა იყოს პირის დაკავებიდან მალევე და დაკავების შემდეგ, საჭიროების შემთხვევაში, გონივრული პერიოდულობით (*Molotchko v. Ukraine*, 2012, § 148).

277. ცნება „სწრაფი“ განხილვა მიუთითებს იმაზე ნაკლებ გადაუდებელ აუცილებლობას, ვიდრე ცნება „დაუყოვნებელი“, რომელიც მოცემულია მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტში (*E. v. Norway*, 1990, § 64; *Brogan and Others v. the United Kingdom*, 1988, § 59).

თუმცა, როდესაც პირის დაპატიმრების გადაწყვეტილება მიიღო არა-სასამართლო ორგანომ, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით გათვალისწინებული „სწრაფი“ სასამართლო განხილვის სტანდარტი უახლოვდება მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით დადგენილ „დაუყოვნებელ“ განხილვას (*Shcherbina v. Russia*, 2014, §§ 65-70, სადაც პროკურორის მიერ გაცემული მომჩივნის დაკავების ბრძანების სასამართლო განხილვის თექვსმეტდღიანი დაგვიანება მიჩნეულ იქნა გადაჭარბებულად).

278. „სწრაფი“ განხილვის სტანდარტი ნაკლებად მკაცრია, როდესაც საქმე ეხება სააპელაციო სამართალწარმოებას (*Abdulkhanov v. Russia*, 2012, § 198). როდესაც თავდაპირველი დაკავების ბრძანება სასამართლომ გამოსცა იმ პროცედურის ფარგლებში, რომელიც ითვალისწინებდა საქმის ჯეროვანი განხილვის შესაბამის გარანტიებს, ევროპული სასამართლო მზადაა, დაუშვას განხილვის უფრო ხანგრძლივი პერიოდები, მეორე ინსტანციის სასამართლოს წინაშე სამართალწარმოების დროს (*Ilseher v. Germany* [GC], 2018, § 255; *Shcherbina v. Russia*, 2014, § 65). ეს მოსაზრებები კიდევ უფრო მეტად ვრცელდება იმ საჩივრებზე, რომლებიც ეხება საკონსტიტუციო სასამართლოს წინაშე სამართალწარმოებას, რომელიც ჩვეულებრივი სასამართლოების წინაშე საქმის წარმოებისგან განცალკევებული

პროცესია (*Mehmet Hasan Altan v. Turkey*, 2018, § 163; *Ilınseher v. Germany* [GC], 2018, § 274). ზედა ინსტანციის სასამართლოების წინაშე სამართალწარმოება ნაკლებად არის დაკავშირებული თვითნებობასთან, თუმცა ის ადგენს დამატებით გარანტიებს, ძირითადად, ხანგრძლივი პატიმრობის მიზანშეწონილობის შეფასებაზე დაყრდნობით (*Mehmet Hasan Altan v. Turkey*, 2018, § 165). ამავდროულად, საკონსტიტუციო სასამართლოები ანალოგიურად ვალდებული არიან დაიცვან „სწრაფი“ განხილვის მოთხოვნა, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის საფუძველზე (*G.B. and Others v. Turkey*, 2019, § 184; *Kavala v. Turkey*, 2019, § 184).

279. თუმცა, არსებითად, ვინაიდან საფრთხე ემუქრება პირის თავისუფლებას, სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს, რომ საქმე რაც შეიძლება სწრაფად იქნეს განხილული (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], 2016, § 131).

ა. გასათვალისწინებელი პერიოდი

280. ევროპული სასამართლო ათვლის წერტილს იწყებს იმ მომენტიდან, როდესაც წარდგენილ იქნა გათავისუფლების მოთხოვნა/დაიწყო საქმის წარმოება. შესაბამისი პერიოდი სრულდება მომჩივნის პატიმრობის კანონიერების საბოლოო გადაწყვეტით, რაც მოიცავს საჩივრის განხილვასაც (*Sanchez-Reisse v. Switzerland*, 1986, § 54; *E. v. Norway*, 1990, § 64).

281. თუ სასამართლოსადმი მიმართვამდე ამოწურული უნდა იქნეს ადმინისტრაციული ხასიათის სამართლებრივი დაცვის საშუალება, ვადის ათვლა დაიწყება იმ დროიდან, როდესაც ადმინისტრაციული ორგანო საკითხს გადაწყვეტს (*Sanchez-Reisse v. Switzerland*, 1986, § 54).

282. თუ საქმე წარიმართა იურისდიქციის ორ დონეზე, საბოლოო შეფასება უნდა გაკეთდეს, რათა განისაზღვროს შესრულდა თუ არა „სწრაფი“ განხილვის მოთხოვნა (*Hutchison Reid v. the United Kingdom*, 2003, § 78; *Navarra v. France*, 1993, § 28).

ბ. განხილვის დროულობის შეფასებისას გასათვალისწინებელი რელევანტური ფაქტორები

283. „სწრაფი“ განხილვის მოთხოვნა ვერ განიმარტება აბსტრაქტულად. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტსა და მე-6 მუხლის 1-ელ პუნქტში მითითებული „გონივრული ვადის“ დათქმის მსგავსად, ის უნდა განისაზღვროს კონკრეტული საქმის გარემოებების გათვალისწინებით (*R.M.D. v. Switzerland*, 1997, § 42).

284. ამგვარი განმარტების გაკეთებისას, გასათვალისწინებელი გარემოებები მოიცავს საქმის კომპლექსურობას, ეროვნული ხელისუფლების ორგანოებისა და მომჩივნის ქმედებებს, აგრეთვე იმას, თუ რა სამართლებრივი სიკეთე იდო მომჩივნისთვის სასწორზე (*Ilınseher v. Germany* [GC], 2018, § 252; *Mooren v. Germany* [GC], 2009, § 106; *Mehmet*

Hasan Altan v. Turkey, 2018, § 162) და ეროვნული პროცედურის სპეციფიკას (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], 2016, § 131; *Mehmet Hasan Altan v. Turkey*, 2018, § 163, and *Ilınseher v. Germany* [GC], 2018, §§ 270-271, რომელიც ეხება საკონსტიტუციო სასამართლოების წინაშე საქმის წარმოებას).

285. ზოგადი წესის სახით, მე-6 მუხლის 1-ელ პუნქტთან დაკავშირებით, განხილვის ხანგრძლივობაა ერთი წელი თითოეული ინსტანციის დონეზე, თუმცა, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი, რომელიც ეხება თავისუფლების საკითხს, განსაკუთრებულ სიწრაფეს მოითხოვს (*Panchenko v. Russia*, 2005, § 117). როდესაც საფრთხე ემუქრება პირის თავისუფლებას, ევროპული სასამართლოს განსაკუთრებით მკაცრი სტანდარტები აქვს სახელმწიფოს მხრიდან პატიმრობის კანონიერების სწრაფი განხილვის მოთხოვნის შესრულებასთან მიმართებით (მაგ., იხ. *Kadem v. Malta*, §§ 44-45, სადაც სასამართლომ მიიჩნია, რომ მომჩივნის პატიმრობის კანონიერების განსახილველად ჩვიდმეტ-დღიანი პერიოდი გადაჭარბებული იყო, აგრეთვე იხილეთ *Mamedova v. Russia*, 2006, § 96, სადაც მიჩნეულ იქნა, რომ სააპელაციო სამართალწარმოების გაგრძელება ოცდაექვსი დღის განმავლობაში არღვევდა „სწრაფი“ განხილვის მოთხოვნას).

მოპასუხე სახელმწიფო ვალდებულია შექმნას ყველაზე შესაფერისი შიდა პროცედურები, რათა შეასრულოს მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით დაკისრებული ვალდებულებები (*Dimo Dimov and Others v. Bulgaria*, 2020, § 80, სადაც მომჩივნის გათავისუფლების მოთხოვნის განხილვა დაგვიანდა ოცდახუთი დღით, იმის გამო, რომ საგამომიებო დოკუმენტი გადაეცა სხვა ქალაქში მდებარე უფლებამოსილ სასამართლოს).

286. როდესაც ეროვნული ორგანოები, გამონაკლის გარემოებებში გადაწყვეტენ ბავშვის ან მისი მშობლების დაპატიმრებას საიმპირაციო კონტროლის კონტექსტში, პატიმრობის კანონიერება განხილულ უნდა იქნეს ეროვნული სასამართლოების მიერ დაჩქარებულად და გულისხმიერებით, ყველა დონეზე (*G.B. and Others v. Turkey*, 2019, §§ 167 and 186).

287. თუ საკითხის განსაზღვრა მოიცავს კომპლექსურ საკითხებს, როგორცაა, დაპატიმრებული პირის სამედიცინო მდგომარეობა, ეს შესაძლოა გათვალისწინებული იქნას მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის საფუძველზე „გონივრული“ ვადის განსაზღვრისას. თუმცა, რთულ საქმეებშიც კი, არსებობს ფაქტორები, რომლებიც ხელისუფლების ორგანოებისგან მოითხოვს განსაკუთრებით სწრაფ განხილვას, მათ შორისაა უდანაშაულობის პრეზუმფცია წინასწარი პატიმრობის შემთხვევაში (*Frasik v. Poland*, 2010, § 63; *Jablonski v. Poland*, 2000, §§ 91-93; *Ilınseher v. Germany* [GC], 2018, § 253).

288. გამონაკლის შემთხვევებში, საქმის სირთულემ შეიძლება გაამართლოს ხანგრძლივი პერიოდები, რომელიც ჩვეულებრივ კონტექსტში „სწრაფად“ ვერ

მიიჩნეოდა (*Mehmet Hasan Altan v. Turkey*, 2018, § 165-167, და *Şahin Alpay v. Turkey*, 2018, §§ 137-139, სადაც სასამართლომ არ დაადგინა მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის დარღვევა საკონსტიტუციო სასამართლოს წინაშე სამართალწარმოებასთან მიმართებით, რომელიც თოთხმეტიდან თექვსმეტ თვემდე გაგრძელდა და ეხებოდა საგანგებო მდგომარეობასთან დაკავშირებით ახალ და რთულ საკითხს; იხილეთ აგრეთვე *Ilınseher v. Germany* [GC], 2018, §§ 265-275, სადაც ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს წინაშე საქმის განხილვა რვა თვისა და ოცდასამი დღის ვადით სწრაფი განხილვის მოთხოვნის შესაბამისად იქნა მიჩნეული, პრევენციული დაკავების ახალ სისტემასთან დაკავშირებული საკითხების სირთულის გათვალისწინებით).

289. სისხლის სამართლის საქმეებში წინასწარი პატიმრობა მოითხოვს მცირე ინტერვალებს პატიმრობის განხილვებს შორის (*Bezicheri v. Italy*, 1989, § 21).

290. თუ გადაწყვეტილების მიღებამდე დროის ხანგრძლივობა *prima facie* შეუთავსებელია სწრაფი განხილვის მოთხოვნასთან, ევროპული სასამართლო მიმართავს სახელმწიფოს, წარმოადგინოს გაჭიანურების მიზეზი ან განსაკუთრებული საფუძველი, რომელიც გაამართლებს სადავო დროის ხანგრძლივობას (*Musiak v. Poland* [GC], 1999, § 44; *Koendjibiharie v. the Netherlands*, 1990, § 29).

291. ხელისუფლების მხრიდან უმოქმედობის პერიოდს სასამართლო არ ამართლებს გადაჭარბებული დატვირთვა ან შვებულების პერიოდი (*E. v. Norway*, 1990, § 66; *Bezicheri v. Italy*, 1989, § 25).

E. კომპენსაციის უფლება უკანონო დაკავების ან პატიმრობის გამო (მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი)

კონვენციის მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი

„5. ყველა მსხვერპლს, ვინც ამ მუხლის მოთხოვნათა დარღვევით დააკავეს ან დააპატიმრეს, აქვს კომპენსაციის ქმედითი უფლება.“

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვა

კომპენსაცია 5-5

1. მოქმედების სფერო

292. მე-5 პუნქტით განმტკიცებული კომპენსაციის უფლება ვარაუდობს, რომ დადგენილია მე-5 მუხლის ერთ-ერთი პუნქტის დარღვევა ეროვნული

ხელისუფლების ან ევროპული სასამართლოს მიერ (*N.C. v. Italy* [GC], 2002, § 49; *Pantea v. Romania*, 2003, § 262; *Vachev v. Bulgaria*, 2004, § 78).

293. იმ შემთხვევაში თუ ეროვნულ ხელისუფლებას, პირდაპირ ან არსებითად, არ დაუდგენია მე-5 მუხლის რომელიმე დებულების დარღვევა, ევროპულმა სასამართლომ პირველ რიგში უნდა დაადგინოს ამგვარი დარღვევის არსებობა, რათა გამოყენებადი იყოს მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი (მაგ., იხ., *Danija v. Switzerland* (dec.), 2020, § 37; *Nechiporuk and Yonkalo v. Ukraine*, 2011, §§ 227 and 229; *Yankov v. Bulgaria*, 2003, §§ 190-93).

294. მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის გამოყენება არ არის დამოკიდებული ეროვნულ დონეზე უკანონობის დადგენაზე ან იმის დამადასტურებელ მტკიცებულებაზე, რომ დარღვევის გარეშე პირი გათავისუფლებული იქნებოდა (*Blackstock v. the United Kingdom*, 2005, § 51; *Waite v. the United Kingdom*, 2002, § 73). ეროვნული კანონმდებლობის მიხედვით დაკავება ან პატიმრობა შესაძლოა კანონიერი იყოს, მაგრამ მაინც არღვევდეს მე-5 მუხლს, რაც მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტს გამოყენებადს ხდის (*Harkmann v. Estonia*, 2006, § 50).

295. როდესაც ეროვნული კანონმდებლობა ითვალისწინებს კომპენსაციის უფლებას გამართლებული პირისთვის, რომელსაც აღკვეთილი ჰქონდა თავისუფლება, ასეთი ავტომატური უფლება აუცილებლად არ გულისხმობს, რომ სადავო პატიმრობა მიჩნეულ უნდა იქნეს მე-5 მუხლის დებულებების საწინააღმდეგოდ. თუმცა, მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი გამოიყენება იმ შემთხვევაში, თუ ეროვნული სასამართლოების მიერ პატიმრობა მიჩნეულია „უკანონოდ“, ეროვნული სამართლის მნიშვნელობის ფარგლებში (*Norik Poghosyan v. Armenia*, 2020, §§ 34-36).

2. სასამართლო დაცვის საშუალება

296. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი ქმნის ეროვნული სასამართლოების წინაშე კომპენსაციის პირდაპირ და აღსრულებად უფლებას (*A. and Others v. the United Kingdom* [GC], 2009, § 229; *Storck v. Germany*, 2005, § 122).

3. კომპენსაციის ხელმისაწვდომობა

297. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის მოთხოვნები დაცულია, თუ მე-5 მუხლის 1-ლი, მე-2, მე-3 და მე-4 პუნქტების დარღვევით გამოწვეული თავისუფლების აღკვეთასთან მიმართებით გამოყენებული იქნება კომპენსაცია (*Michalák v. Slovakia*, 2011, § 204; *Lobanov v. Russia*, 2008, § 54).

298. კომპენსაციის აღსრულებადი უფლება ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ან სასამართლოს გადაწყვეტილებამდე ან მას შემდეგ (*Stanev v. Bulgaria* [GC], 2012, §§ 183-84; *Brogan and Others v. the United Kingdom*, 1988, § 67).

299. კომპენსაციის უფლებით ეფექტიანი სარგებლობა უზრუნველყოფილი უნდა იყოს სათანადოდ განჭვრეტადად (*Ciulla v. Italy*, 1989, § 44; *Sakik and Others v. Turkey*, § 60). კომპენსაცია ხელმისაწვდომი უნდა იყოს როგორც თეორიულად, (*Dubovik v. Ukraine*, 2009, § 74), ისე პრაქტიკაში (*Chitayev and Chitayev v. Russia*, 2007, § 195).

300. კომპენსაციასთან დაკავშირებული მოთხოვნების განხილვისას, ეროვნულ სასამართლოები ვალდებული არიან ეროვნული კანონმდებლობა გამოიყენონ და განმარტონ მე-5 მუხლის სულისკვეთებით, გადაჭარბებული ფორმლობის გარეშე (*Fernandes Pedroso v. Portugal*, 2018, § 137; *Shulgin v. Ukraine*, 2011, § 65; *Houtman and Meeus v. Belgium*, 2009, § 46).

4. კომპენსაციის ბუნება

301. კომპენსაციის უფლება, პირველ რიგში, უკავშირდება ფინანსურ კომპენსაციას. აღნიშნული დებულება არ ითვალისწინებს თავისუფლებააღკვეთილი პირის გათავისუფლების უფლებას; აღნიშნულ უფლებას მოიცავს მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი (*Bozano v. France*, კომისიის 1984 წლის 15 მაისის გადაწყვეტილება).

302. სასჯელის ვადაში წინასწარ პატიმრობაში გატარებული პერიოდის გათვალისწინება არ წარმოადგენს კომპენსაციას მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის მიხედვით, ვინაიდან მას არ აქვს ფინანსური ხასიათი (*Włoch v. Poland (no. 2)*, 2011, § 32).

თუმცა, სასჯელის შემცირება შეიძლება იყოს კომპენსაცია მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის მნიშვნელობით, თუ იგი ცალსახად გამიზნულია სადავო დარღვევის გამოსასწორებლად და მას აქვს გაზომვადი და პროპორციული გავლენა პირის სასჯელზე (*Porchet v. Switzerland (dec.)*, 2019, §§ 18-25).

303. მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი მოიცავს კომპენსაციის უფლებას არა მხოლოდ მატერიალურ ზიანთან მიმართებით, არამედ ასევე ნებისმიერი ტანჯვის, შფოთვისა და იმედგაცრუების გამო, რომელიც ადამიანმა შეიძლება განიცადოს მე-5 მუხლის სხვა დებულებების დარღვევის გამო (*Sahakyan v. Armenia*, 2015, § 29; *Teymurazyan v. Armenia*, 2018, § 76, რომელიც ეხება სომხეთის კანონმდებლობით არამატერიალური ხასიათის ზიანის ანაზღაურების მიუწვდომლობას).

5. ზიანის არსებობა

304. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი არ უკრძალავს ხელშემკვრელ სახელმწიფებს, რომ კომპენსაციის მიკუთვნება დამოკიდებული იყოს იმაზე, რამდენად შეძლო პირმა დარღვევის შედეგად ზიანის არსებობის ჩვენება. „კომპენსაციის“ საკითხი არ დადგება, თუ არ იარსებებს მატერიალური ან არამატერიალური ზიანი (*Wassink v. the Netherlands*, 1990, § 38).

305. თუმცა, უკანონო დაკავებიდან გამომდინარე არამატერიალური ზიანის მტკიცების მოთხოვნის დროს გადაჭარბებული ფორმალობა არ შეესაბამება კომპენსაციის უფლებას (*Danev v. Bulgaria*, 2010, §§ 34-35).

6. კომპენსაციის უფლება

306. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი არ უზრუნველყოფს მომჩივნისთვის განსაზღვრული ოდენობის კომპენსაციას (*Damian-Burueana and Damian v. Romania*, 2009, § 89; *Şahin Çağdaş v. Turkey*, 2006, § 34).

307. იმის შეფასებისას, დაირღვა თუ არა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი, ევროპული სასამართლო ითვალისწინებს კონვენციის 41-ე მუხლის საფუძველზე მსგავს საქმეებზე არსებულ საკუთარ პრაქტიკას, ისევე, როგორც საქმის ფაქტობრივ გარემოებებს, მაგალითად, როგორცაა მომჩივნის პატიმრობის ხანგრძლივობა (*Vasilevskiy and Bogdanov v. Russia*, 2018, § 23).

308. მხოლოდ ის ფაქტი, რომ ეროვნული ხელისუფლების ორგანოს მიერ მიკუთვნებული კომპენსაციის ოდენობა უფრო დაბალია, ვიდრე ევროპული სასამართლო მსგავს საქმეში მიაკუთვნებდა, თავისთავად არ გამოიწვევს მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის დარღვევას (*Mehmet Hasan Altan v. Turkey*, 2018, § 176).

309. თუმცა, კომპენსაცია, რომელიც უმნიშვნელო ან მთლიანად არაპროპორციულია დარღვევის სერიოზულობასთან მიმართებით, არ დააკმაყოფილებდა მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის მოთხოვნებს, ვინაიდან ეს აღნიშნული დებულებით უზრუნველყოფილ უფლებას თეორიულს ან ილუზორულს გახდიდა (*Vasilevskiy and Bogdanov v. Russia*, 2018, § 22 და 26; *Cumber v. the United Kingdom*, კომისიის 1996 წლის 27 ნოემბრის გადაწყვეტილება; *Attard v. Malta* (dec.), 2000).

310. ზიანის ანაზღაურება არ შეიძლება იყოს მნიშვნელოვნად დაბალი, ვიდრე სასამართლოს მიერ ანალოგიურ საქმეებში მინიჭებული ოდენობისა (*Ganea v. Moldova*, 2011, § 30; *Cristina Boicenco v. Moldova*, 2011, § 43).

311. შეიძლება არსებობდეს განსხვავებული მიდგომა, ერთი მხრივ, ეროვნულ დონეზე მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის საფუძველზე მიკუთვნებული კომპენსაციის გამო მსხვერპლის სტატუსის დაკარგვისა და, მეორე მხრივ, მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის შესაბამისად კომპენსაციის უფლების საკითხის შეფასებას შორის (იხ., *Tsvetkova and Others v. Russia*, 2018, §§ 157-158, სადაც ეროვნულ დონეზე მიკუთვნებულმა ანაზღაურებამ მომჩივანს არ ჩამოართვა მსხვერპლის სტატუსი; მართალია, ის არ შეესაბამებოდა იმ ოდენობას, რომელსაც ევროპული სასამართლო მსგავს შემთხვევაში მიაკუთვნებდა, თუმცა, კომპენსაცია არ იყო იმდენად დაბალი, რომ შეეღობა მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტით გათვალისწინებული კომპენსაციის უფლება; იხ., აგრეთვე *Vedat Doğru v. Turkey*, 2016, §§ 40-42 და 63-64, სადაც ეროვნული სასამართლოების მიერ

მიკუთვნიებული თანხა მიჩნეულ იქნა აშკარად არასაკმარისად, რათა მომჩივანს დაეკარგა მსხვერპლის სტატუსი. თუმცა, ამას არ გამოუწვევია მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის ამოქმედება).

ციტირებული საქმეების სია

ამ სახელმძღვანელოში ციტირებული პრეცედენტული სამართალი მიუთითებს სასამართლოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებსა და განჩინებებზე და ადამიანის უფლებათა ევროპული კომისიის („კომისია“) გადაწყვეტილებებსა და ანგარიშებზე.

თუ სხვა რამ არ არის მითითებული, ყველა ბმული უკავშირდება სასამართლოს პალატის მიერ მიღებულ საბოლოო გადაწყვეტილებებს. აბრევიატურა “(dec.)” აღნიშნავს, რომ ციტატა მოყვანილია სასამართლოს გადაწყვეტილებიდან, ხოლო “[GC]” აღნიშნავს, რომ საქმე განხილულ იქნა დიდი პალატის მიერ.

პალატის ის განჩინებები, რომლებიც ამ განახლების გამოქვეყნების დროს ჯერ საბოლოო არ იყო, ქვემოთ მოცემულ ჩამონათვალში აღნიშნულია სიმბოლოთი (*). კონვენციის 44-ე მუხლის მე-2 პუნქტი ადგენს: „პალატის გადაწყვეტილება საბოლოო ხდება: a) როდესაც მხარეები აცხადებენ, რომ ისინი არ ითხოვენ საქმის გადაცემას დიდი პალატისათვის; ან b) პალატის გადაწყვეტილების გამოტანიდან სამი თვის შემდეგ, თუ დიდ პალატაში საქმის გადაცემის თხოვნა არ იქნა წარდგენილი; ან c) როდესაც დიდი პალატის კოლეგია უარს აცხადებს 43-ე მუხლის საფუძველზე წარდგენილი გადაცემის თხოვნის დაკამოფილებაზე.“ იმ შემთხვევებში, როდესაც გადაცემის მოთხოვნა დიდი პალატის კოლეგიის მიერ დაკამოფილებულია, შესაბამისად, ის არის დიდი პალატის გადაწყვეტილება და არა პალატის გადაწყვეტილება, რომელიც ხდება საბოლოო.

სახელმძღვანელოში ციტირებული საქმეების ელექტრონული ბმულები დაკავშირებულია ადამიანის უფლებათა დოკუმენტების ბაზასთან (HUDOC) (<http://hudoc.echr.coe.int>), რაც უზრუნველყოფს წვდომას სასამართლოს (დიდი პალატის, პალატისა და კომიტეტის გადაწყვეტილებები და განჩინებები, დაკავშირებული საქმეები, მრჩეველთა მოსაზრებები და პრეცედენტული სამართლის საინფორმაციო შენიშვნის სამართლებრივი რეზიუმეები) და კომისიის (გადაწყვეტილებები და ანგარიშები) საქმეებსა და მინისტრთა კომიტეტის რეზოლუციებზე.

სასამართლო საკუთარ გადაწყვეტილებებსა და განჩინებებს ადგენს მის ორ ოფიციალურ ენაზე, ინგლისურად და/ან ფრანგულად. ადამიანის უფლებათა დოკუმენტების ბაზა (HUDOC), ასევე, მოიცავს ბევრი მნიშვნელოვანი საქმის თარგმანს ოცდაათზე მეტ არაოფიციალურ ენაზე და მესამე მხარეების მიერ შედგენილი სასამართლო პრაქტიკის კოლექციების ასამდე ინტერნეტ ბმულს. ამ გზამკვლევაში გამოყენებული საქმეების სხვადასხვა ენებზე ხელმისაწვდომი ვერსიები შეგიძლიათ მოიპოვოთ *HUDOC*-ის მონაცემთა ბაზაში „ენობრივი ვერსიების“ ლილაკზე დაჭერით. ეს ლილაკი გამოჩნდება, როდესაც თქვენ გადახვალთ საქმის ელექტრონულ ბმულზე.

—A—

A. and Others v. Bulgaria, no. 51776/08, 29 ნოემბერი, 2011 წ.

A. and Others v. the United Kingdom [GC], no. 3455/05, ECHR 2009

A.B. and Others v. France, no. 11593/12, 12 ივლისი, 2016 წ.

Abdulkhanov v. Russia, no. 14743/11, 2 ოქტომბერი, 2012 წ.
Aboya Boa Jean v. Malta, no. 62676/16, 2 აპრილი, 2019 წ.
Adamov v. Switzerland, no. 3052/06, 21 ივნისი, 2011 წ.
Aftanache v. Romania, no. 999/19, 26 მაისი, 2020 წ.
Airey v. Ireland, no. 6289/73, კომისიის გადაწყვეტილება, 7 ივლისი, 1977 წ. გადაწყვეტილებები და ანგარიშები (DR) 8
Akgün v. Turkey, no. 19699/18, 20 ივლისი, 2021 წ.
Aleksandr Aleksandrov v. Russia, no. 14431/06, 27 მარტი, 2018 წ.
Aleksandr Makarov v. Russia, no. 15217/07, 12 მარტი, 2009 წ.
Aleksanyan v. Russia, no. 46468/06, 22 დეკემბერი, 2008 წ.
Al Husin v. Bosnia and Herzegovina (no. 2), no. 10112/16, 25 ივნისი, 2019 წ.
Ali Osman Özmen v. Turkey, no. 42969/04, 5 ივლისი, 2016 წ.
Al Nashiri v. Poland, no. 28761/11, 24 ივლისი, 2014 წ.
Alparslan Altan v. Turkey, no. 12778/17, 16 აპრილი, 2019 წ.
Altınok v. Turkey, no. 31610/08, 29 ნოემბერი, 2011 წ.
A.M. v. France, no. 56324/13, 12 ივლისი, 2016 წ.
Ambruszkiewicz v. Poland, no. 38797/03, 4 მაისი, 2006 წ.
Amie and Others v. Bulgaria, no. 58149/08, 12 თებერვალი, 2013 წ.
Amuur v. France, 25 ივნისი, 1996 წ. გადაწყვეტილებების და განჩინებების ანგარიშები 1996-III
Angelova v. Bulgaria, no. 38361/97, ECHR 2002-IV
Aquilina v. Malta [GC], no. 25642/94, ECHR 1999-III
Ashingdane v. the United Kingdom, 28 მაისი, 1985 წ. Series A no. 93
Assanidze v. Georgia [GC], no. 71503/01, ECHR 2004-II
Assenov and Others v. Bulgaria, 28 ოქტომბერი, 1998 წ. ანგარიშები 1998-VIII
Attard v. Malta (dec.), no. 46750/99, 28 სექტემბერი, 2000 წ.
Atilla Taş v. Turkey, no. 72/17, 19 იანვარი, 2021 წ.
Austin and Others v. the United Kingdom [GC], nos. 39692/09, 40713/09 and 41008/09, 15 მარტი, 2012 წ.
Azimov v. Russia, no. 67474/11, 18 აპრილი, 2013 წ.

—B—

B. v. Austria, 28 მარტი, 1990 წ. Series A no. 175
Bah v. the Netherlands (dec.), no. 35751/20, 22 ივნისი, 2021 წ.
Baranowski v. Poland, no. 28358/95, ECHR 2000-III
Baş v. Turkey, no. 66448/17, 3 მარტი, 2020 წ.
Becciev v. Moldova, no. 9190/03, 4 ოქტომბერი, 2005 წ.
Beiere v. Latvia, no. 30954/05, 29 ნოემბერი, 2011 წ.

Bejaoui v. Greece, no. 23916/94, კომისიის გადაწყვეტილება, 6 აპრილი, 1995 წ.
Belchev v. Bulgaria, no. 39270/98, 8 აპრილი, 2004 წ.
Belevitskiy v. Russia, no. 72967/01, 1 მარტი, 2007 წ.
Belozorov v. Russia and Ukraine, no. 43611/02, 15 ოქტომბერი, 2015 წ.
Benham v. the United Kingdom, 10 ივნისი, 1996 წ. *Reports* 1996-III
Benjamin and Wilson v. the United Kingdom, no. 28212/95, 26 სექტემბერი, 2002 წ.
Bergmann v. Estonia, no. 38241/04, 29 მაისი, 2008 წ.
Bezicheri v. Italy, 25 ოქტომბერი, 1989 წ. Series A no. 164
Blackstock v. the United Kingdom, no. 59512/00, 21 ივნისი, 2005 წ.
Blokhin v. Russia [GC], no. 47152/06, ECHR 2016
Boicenco v. Moldova, no. 41088/05, 11 ივლისი, 2006 წ.
Bojilov v. Bulgaria, no. 45114/98, 22 დეკემბერი, 2004 წ.
Bollan v. the United Kingdom (dec.), no. 42117/98, ECHR 2000-V
Bordovskiy v. Russia, no. 49491/99, 8 თებერვალი, 2005 წ.
Bouamar v. Belgium, 29 თებერვალი, 1988 წ. Series A no. 129
Bozano v. France, no. 9990/82, კომისიის გადაწყვეტილება, 15 მაისი, 1984 წ. DR 39
Bozano v. France, 18 დეკემბერი, 1986 წ. Series A no. 111
Brand v. the Netherlands, no. 49902/99, 11 მაისი, 2004 წ.
Brega and Others v. Moldova, no. 61485/08, 24 იანვარი, 2012 წ.
Brincat v. Italy, 26 ნოემბერი, 1992 წ. Series A no. 249-A
Brogan and Others v. the United Kingdom, 29 ნოემბერი, 1988 წ. Series A no. 145-B
Buzadji v. the Republic of Moldova [GC], no. 23755/07, ECHR 2016 (ამონარიდები)
Bykov v. Russia [GC], no. 4378/02, 10 მარტი, 2009 წ.

—C—

Calmanovici v. Romania, no. 42250/02, 1 ივლისი, 2008 წ.
Castravet v. Moldova, no. 23393/05, 13 მარტი, 2007 წ.
Çatal v. Turkey, no. 26808/08, 17 აპრილი, 2012 წ.
Cazan v. Romania, no. 30050/12, 5 აპრილი, 2016 წ.
Chahal v. the United Kingdom, 15 ნოემბერი, 1996 წ. *Reports* 1996-V
Chitayev and Chitayev v. Russia, no. 59334/00, 18 იანვარი, 2007 წ.
Chraidi v. Germany, no. 65655/01, ECHR 2006-XII
Cernák v. Slovakia, no. 36997/08, 17 დეკემბერი, 2013 წ.
Ciulla v. Italy, 22 თებერვალი, 1989 წ. Series A no. 148
Clooth v. Belgium, 12 დეკემბერი, 1991 წ. Series A no. 225
Constancia v. the Netherlands (dec.), no. 73560/12, 3 მარტი, 2015 წ.
Čonka v. Belgium, no. 51564/99, ECHR 2002-I

Creangă v. Romania [GC], no. 29226/03, 23 თებერვალი, 2012 წ.
Cristina Boicenco v. Moldova, no. 25688/09, 27 სექტემბერი, 2011 წ.
Cumber v. the United Kingdom, no. 28779/95, კომისიის გადაწყვეტილება, 27 ნოემბერი, 1996 წ.

—D—

D.C. v. Belgium, no. 82087/17, 30 მარტი, 2021 წ.
D.D. v. Lithuania, no. 13469/06, 14 თებერვალი, 2012 წ.
D.G. v. Ireland, no. 39474/98, ECHR 2002-III
D.J. v. Germany, no. 45953/10, 7 სექტემბერი, 2017 წ.
D.K. v. Bulgaria, no. 76336/16, 8 დეკემბერი, 2020 წ.
D.L. v. Bulgaria, no. 7472/14, 19 მაისი, 2016 წ.
Dacosta Silva v. Spain, no. 69966/01, ECHR 2006-XIII
Damian-Burueana and Damian v. Romania, no. 6773/02, 26 მაისი, 2009 წ.
Danev v. Bulgaria, no. 9411/05, 2 სექტემბერი, 2010 წ.
Danija v. Switzerland (dec.), 1654/15, 28 აპრილი, 2020 წ.
De Jong, Baljet and Van den Brink v. the Netherlands, 22 მაისი, 1984 წ. Series A no. 77
Delcourt v. Belgium, no. 2689/65, კომისიის გადაწყვეტილება, 7 თებერვალი, 1967 წ.
მითითებულია კომისიის ანგარიშში, 1 ოქტომბერი, 1968 წ.
Del Río Prada v. Spain [GC], no. 42750/09, ECHR 2013
Denis and Irvine v. Belgium [GC], nos. 62819/17 and 63921/17, 1 ივნისი, 2021 წ.
Dereci v. Turkey, no. 77845/01, 24 მაისი, 2005 წ.
Derungs v. Switzerland, no. 52089/09, 10 მაისი, 2016 წ.
De Sousa v. Portugal (dec.), no. 28/17, 7 დეკემბერი, 2021 წ.
De Tommaso v. Italy [GC], no. 43395/09, ECHR 2017 (ამონარიდები)
De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium, 18 ივნისი, 1971 წ. Series A no. 12
Dikme v. Turkey, no. 20869/92, ECHR 2000-VIII
Dimo Dimov and Others v. Bulgaria, no. 30044/10, 7 ივლისი, 2020 წ.
Douiye v. the Netherlands [GC], no. 31464/96, 4 აგვისტო, 1999 წ.
Drozd and Janousek v. France and Spain, 26 ივნისი, 1992წ. Series A no. 240
Dubovik v. Ukraine, nos. 33210/07 and 41866/08, 15 ოქტომბერი, 2009 წ.

—E—

E. v. Norway, 29 აგვისტო, 1990 წ. Series A no. 181-A
El-Masri v. the former Yugoslav Republic of Macedonia [GC], no. 39630/09, ECHR 2012
Elçi and Others v. Turkey, nos. 23145/93 and 25091/94, 13 ნოემბერი, 2003 წ.
Engel and Others v. the Netherlands, 8 ივნისი, 1976 წ. Series A no. 22

Enhorn v. Sweden, no. 56529/00, ECHR 2005-I
Epple v. Germany, no. 77909/01, 24 მარტი, 2005 წ.
Erdagöz v. Turkey, no. 21890/93, 22 ოქტომბერი, 1997 წ. *Reports* 1997-VI
Erkalo v. the Netherlands, 2 სექტემბერი, 1998 წ. *Reports* 1998-VI
Etute v. Luxembourg, no. 18233/16, 30 იანვარი, 2018 წ.

—F—

Farhad Aliyev v. Azerbaijan, no. 37138/06, 9 ნოემბერი, 2010 წ.
Fenech v. Malta (dec.), no. 19090/20, 23 მარტი, 2021 წ.
Fernandes Pedrosa v. Portugal, no. 59133/11, 12 ივნისი, 2018 წ.
Fodale v. Italy, no. 70148/01, ECHR 2006-VII
Foka v. Turkey, no. 28940/95, 24 ივნისი, 2008 წ.
Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom, 30 აგვისტო, 1990 წ. Series A no. 182
Frasik v. Poland, no. 22933/02, ECHR 2010
Freda v. Italy, no. 8916/80, კომისიის გადაწყვეტილება, 7 ოქტომბერი, 1980 წ. DR 21

—G—

Gafà v. Malta, no. 54335/14, 22 მაისი, 2018 წ.
Gahramanov v. Azerbaijan (dec.), no. 26291/06, 15 ოქტომბერი, 2013 წ.
Ganea v. Moldova, no. 2474/06, 17 მაისი, 2011 წ.
G.B. and Others v. Turkey, no. 4633/15, 17 ოქტომბერი, 2019 წ.
G.K. v. Poland, no. 38816/97, 20 იანვარი, 2004 წ.
Gaidjurgis v. Lithuania (dec.), no. 49098/99, 16 ივნისი, 2001 წ.
Gallardo Sanchez v. Italy, no. 11620/07, ECHR 2015
Galstyan v. Armenia, no. 26986/03, 15 ნოემბერი, 2007 წ.
Garycki v. Poland, no. 14348/02, 6 თებერვალი, 2007 წ.
Gasinš v. Latvia, no. 69458/01, 19 აპრილი, 2011 წ.
Gatt v. Malta, no. 28221/08, ECHR 2010
Gebremedhin [Gaberamadhien] v. France, no. 25389/05, ECHR 2007-II
Georgieva v. Bulgaria, no. 16085/02, 3 ივლისი, 2008 წ.
Gillan and Quinton v. the United Kingdom, no. 4158/05, ECHR 2010 (ამონარიდები)
Giorgi Nikolaishvili v. Georgia, no. 37048/04, 13 იანვარი, 2009 წ.
Giulia Manzoni v. Italy, 1 ივლისი, 1997 წ. *Reports* 1997-IV
Glien v. Germany, no. 7345/12, 28 ნოემბერი, 2013 წ.
Górski v. Poland, no. 28904/02, 4 ოქტომბერი, 2005 წ.
Göthlin v. Sweden, no. 8307/11, 16 ოქტომბერი, 2014 წ.

Grubnyk v. Ukraine, no. 58444/15, 17 სექტემბერი, 2020 წ.
Gutsanovi v. Bulgaria, no. 34529/10, ECHR 2013
Güveç v. Turkey, no. 70337/01, ECHR 2009
Guzzardi v. Italy, 6 ნოემბერი, 1980 წ. Series A no. 39

—H—

H.L. v. the United Kingdom, no. 45508/99, ECHR 2004-IX
H.M. v. Switzerland, no. 39187/98, ECHR 2002-II
H.W. v. Germany, no. 17167/11, 29 სექტემბერი, 2013 წ.
Harkmann v. Estonia, no. 2192/03, 11 ივლისი, 2006 წ.
Hassan v. the United Kingdom [GC], no. 29750/09, ECHR 2014
Hilda Hafsteinsdóttir v. Iceland, no. 40905/98, 8 ივნისი, 2004 წ.
Hood v. the United Kingdom [GC], no. 27267/95, ECHR 1999-I
Houtman and Meeus v. Belgium, no. 22945/07, 17 მარტი, 2009 წ.
Hristova v. Bulgaria, no. 60859/00, 7 დეკემბერი, 2006 წ.
Huber v. Switzerland, 23 ოქტომბერი, 1990 წ. Series A no. 188
Hutchison Reid v. the United Kingdom, no. 50272/99, ECHR 2003-IV

—I—

I.A. v. France, 23 სექტემბერი, 1998 წ. *Reports* 1998-VII
I.I. v. Bulgaria, no. 44082/98, 9 ივნისი, 2005 წ.
I.S. v. Switzerland, no. 60202/15, 6 ოქტომბერი, 2020 წ.
Ibrahimov and Mammadov v. Azerbaijan, nos. 63571/16 და 5 სხვა, 13 თებერვალი, 2020 წ.
Ichin and Others v. Ukraine, nos. 28189/04 and 28192/04, 21 დეკემბერი, 2010 წ.
Idalov v. Russia [GC], no. 5826/03, 22 მაისი, 2012 წ.
Ilias and Ahmed v. Hungary [GC], no. 47287/15, 21 ნოემბერი, 2019 წ.
Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia [GC], no. 48787/99, ECHR 2004-VII
Ilgar Mammadov v. Azerbaijan, no. 15172/13, 22 მაისი, 2014 წ.
Ilijkov v. Bulgaria, no. 33977/96, 26 ივლისი, 2001 წ.
Iliya Stefanov v. Bulgaria, no. 65755/01, 22 მაისი, 2008 წ.
Ilmseher v. Germany [GC], nos. 10211/12 and 27505/14, 4 დეკემბერი, 2018 წ.
İpek and Others v. Turkey, nos. 17019/02 and 30070/02, 3 თებერვალი, 2009 წ.
Ireland v. the United Kingdom, 18 იანვარი, 1978 წ. Series A no. 25
Iskandarov v. Russia, no. 17185/05, 23 სექტემბერი, 2010 წ.
Ivan Todorov v. Bulgaria, no. 71545/11, 19 იანვარი, 2017 წ.

—J—

- Jablonski v. Poland*, no. 33492/96, 21 დეკემბერი, 2000 წ.
- James, Wells and Lee v. the United Kingdom*, nos. 25119/09, 57715/09 and 57877/09, 18 სექტემბერი, 2012 წ.
- Jarzyński v. Poland*, no. 15479/02, 4 ოქტომბერი, 2005 წ.
- Ječius v. Lithuania*, no. 34578/97, ECHR 2000-IX
- J.N. v. the United Kingdom*, no. 37289/12, 19 მაისი, 2016 წ.
- J.R. and Others v. Greece*, no. 22696/16, 25 იანვარი, 2018 წ.
- Juncal v. the United Kingdom* (dec.), no. 32357/09, 17 სექტემბერი, 2013 წ.

—K—

- Kadusic v. Switzerland*, no. 43977/13, 9 იანვარი, 2018 წ.
- Karachentsev v. Russia*, no. 23229/11, 17 აპრილი, 2018 წ.
- Kavala v. Turkey*, no. 28749/18, 10 დეკემბერი, 2019 წ.
- Kerr v. the United Kingdom* (dec.), no. 40451/98, 7 დეკემბერი, 1999 წ.
- Kaboulov v. Ukraine*, no. 41015/04, 19 ნოემბერი, 2009 წ.
- Kadem v. Malta*, no. 55263/00, 9 იანვარი, 2003 წ.
- Kafkaris v. Cyprus* (no. 2) (dec.), no. 9644/09, 21 ივნისი, 2011 წ.
- Kalashnikov v. Russia*, no. 47095/99, ECHR 2002-VI
- Kallweit v. Germany*, no. 17792/07, 13 იანვარი, 2011 წ.
- Kampanis v. Greece*, no. 17977/91, 13 ივლისი, 1995 წ.
- Kanagaratnam v. Belgium*, no. 15297/09, 13 დეკემბერი, 2011 წ.
- Kandzhov v. Bulgaria*, no. 68294/01, 6 ნოემბერი, 2008 წ.
- Kane v. Cyprus* (dec.), no. 33655/06, 13 სექტემბერი, 2011 წ.
- Kasparov v. Russia*, no. 53659/07, 11 ოქტომბერი, 2016 წ.
- Kerem Çiftçi v. Turkey*, no. 35205/09, 21 სექტემბერი, 2021 წ.
- Khamtokhu and Aksenchik v. Russia* [GC], nos. 60367/08 and 961/11, ECHR 2017
- Kharin v. Russia*, no. 37345/03, 3 თებერვალი, 2011 წ.
- Khlaifia and Others v. Italy* [GC], no. 16483/12, ECHR 2016 (ამონარიდები)
- Khodorkovskiy v. Russia*, no. 5829/04, 31 მაისი, 2011 წ.
- Khudoyorov v. Russia*, no. 6847/02, ECHR 2005-X (ამონარიდები)
- Kim v. Russia*, no. 44260/13, 17 ივლისი, 2014 წ.
- Klinkenbuß v. Germany*, no. 53157/11, 25 თებერვალი, 2016 წ.
- Koendjeharie v. the Netherlands*, 25 ოქტომბერი, 1990 წ. Series A no. 185-B
- Kolakovic v. Malta*, no. 76392/12, 19 მარტი, 2015 წ.
- Kolompar v. Belgium*, 24 სექტემბერი, 1992 წ. Series A no. 235-C
- Komissarov v. the Czech Republic*, no. 20611/17, 3 თებერვალი, 2022 წ.

Koniarska v. the United Kingdom (dec.), no.33670/96, 12 ოქტომბერი, 2000 წ.
Korneykova v. Ukraine, no. 39884/05, 19 იანვარი, 2012 წ.
Kortesis v. Greece, no. 60593/10, 12 ივნისი, 2012 წ.
Kováčik v. Slovakia, no. 50903/06, 29 ნოემბერი, 2011 წ.
Krejčíř v. the Czech Republic, nos. 39298/04 and 8723/05, 26 მარტი, 2009 წ.
Krupko and Others v. Russia, no. 26587/07, 26 ივნისი, 2014 წ.
Kučera v. Slovakia, no. 48666/99, 17 ივლისი, 2007 წ.
Kuttner v. Austria, no. 7997/08, 16 ივლისი, 2015 წ.
Kurt v. Austria [GC], no. 62903/15, 15 ივნისი, 2021 წ.
Kurt v. Turkey, 25 მაისი, 1998 წ. *Reports* 1998-III

—L—

L.B. v. Belgium, no. 22831/08, 2 ოქტომბერი, 2012 წ.
Labita v. Italy [GC], no. 26772/95, ECHR 2000-IV
Ladent v. Poland, no. 11036/03, 18 მარტი, 2008 წ.
Laumont v. France, no. 43626/98, ECHR 2001-XI
Lavents v. Latvia, no. 58442/00, 28 ნოემბერი, 2002 წ.
Lawless v. Ireland (no. 3), 1 ივლისი, 1961 წ. Series A no. 3
Lebedev v. Russia, no. 4493/04, 25 ოქტომბერი, 2007 წ.
Lelièvre v. Belgium, no. 11287/03, 8 ნოემბერი, 2007 წ.
Letellier v. France, 26 ივნისი, 1991 წ. Series A no. 207
Lloyd and Others v. the United Kingdom, nos. 29798/96 et al., 1 მარტი, 2005 წ.
Lobanov v. Russia, no. 16159/03, 16 ოქტომბერი, 2008 წ.
Luberti v. Italy, 23 თებერვალი, 1984 წ. Series A no. 75

—M—

M. v. Germany, no. 19359/04, ECHR 2009
M.A. v. Cyprus, no. 41872/10, ECHR 2013
Magee and Others v. the United Kingdom, nos. 26289/12 და 2 სხვა, ECHR 2015 (ამონარიდები)
Mahamed Jama v. Malta, no. 10290/13, 26 ნოემბერი, 2015 წ.
Mahdid and Haddar v. Austria (dec.), no. 74762/01, ECHR 2005-XIII
Mamedova v. Russia, no. 7064/05, 1 ივნისი, 2006 წ.
Mancini v. Italy, no. 44955/98, ECHR 2001-IX
Mangouras v. Spain [GC], no. 12050/04, ECHR 2010
Marturana v. Italy, no. 63154/00, 4 მარტი, 2008 წ.
Matznetter v. Austria, 10 ნოემბერი, 1969 წ. Series A no. 10

McKay v. the United Kingdom [GC], no. 543/03, ECHR 2006-X
McVeigh and Others v. the United Kingdom, nos.8022/77, 8025/77, 8027/77, კომისიის ანგარიში, 18 მარტი, 1981 წ.
Medova v. Russia, no. 25385/04, 15 იანვარი, 2009 წ.
Medvedyev and Others v. France [GC], no. 3394/03, ECHR 2010
Mehmet Hasan Altan v. Turkey, no. 13237/17, 20 მარტი, 2018 წ.
Meloni v. Switzerland, no. 61697/00, 10 აპრილი, 2008 წ.
M.H. v. the United Kingdom, no. 11577/06, 22 ოქტომბერი, 2013 წ.
Merabishvili v. Georgia [GC], no. 72508/13, ECHR 2017 (extracts)
Michalák v. Slovakia, no. 30157/03, 8 თებერვალი, 2011 წ.
Milanković and Bošnjak v. Croatia, nos. 37762/12 and 23530/13, 26 აპრილი, 2016 წ.
Minjat v. Switzerland, no. 38223/97, 28 ოქტომბერი, 2003 წ.
Mogoș and Others v. Romania (dec.), no. 20420/02, 6 მაისი, 2004 წ.
Moldoveanu v. the Republic of Moldova, no. 53660/15, 14 სექტემბერი, 2021 წ.
Molotchko v. Ukraine, no. 12275/10, 26 აპრილი, 2012 წ.
Monnell and Morris v. the United Kingdom, 2 მარტი, 1987 წ. Series A no. 115
Mooren v. Germany [GC], no. 11364/03, 9 ივლისი, 2009 წ.
Morsink v. the Netherlands, no. 48865/99, 11 მაისი, 2004 წ.
Moustahi v. France, no. 9347/14, 25 ივნისი, 2020 წ.
M.S. v. Croatia (no. 2), no. 75450/12, 19 თებერვალი, 2015 წ.
Mubilanzila Mayeka and Kaniki Mitunga v. Belgium, no. 13178/03, ECHR 2006-XI
Munjaz v. the United Kingdom, no. 2913/06, 17 ივლისი, 2012 წ.
Murray v. the United Kingdom [GC], 28 ოქტომბერი, 1994 წ. Series A no. 300-A
Musiał v. Poland [GC], no. 24557/94, ECHR 1999-II
Muşuc v. Moldova, no. 42440/06, 6 ნოემბერი, 2007 წ.
Muzamba Oyaw v. Belgium (dec.), no. 23707/15, 28 თებერვალი, 2017 წ.

—N—

N.C. v. Italy [GC], no. 24952/94, ECHR 2002-X
Nart v. Turkey, no. 20817/04, 6 მაისი, 2008 წ.
Nasrulloev v. Russia, no. 656/06, 11 ოქტომბერი, 2007 წ.
Năstase-Silivestru v. Romania, no. 74785/01, 4 ოქტომბერი, 2007 წ.
Navarra v. France, 23 ნოემბერი, 1993 წ. Series A no. 273-B
Nechiporuk and Yonkalo v. Ukraine, no. 42310/04, 21 აპრილი, 2011 წ.
Neumeister v. Austria, 27 ივნისი, 1968 წ. Series A no. 8
Niedbała v. Poland, no. 27915/95, 4 ივლისი, 2000 წ.
Nielsen v. Denmark, 28 ნოემბერი, 1988 წ. Series A no. 144
Nikolov v. Bulgaria, no. 38884/97, 30 იანვარი, 2003 წ.

Nikolova v. Bulgaria [GC], no. 31195/96, ECHR 1999-II
N. v. Romania, no. 59152/08, 28 ნოემბერი, 2017 წ.
Nikolova v. Bulgaria (no. 2), no. 40896/98, 30 სექტემბერი, 2004 წ.
Norik Poghosyan v. Armenia, no. 63106/12, 22 ოქტომბერი, 2020 წ.
Novotka v. Slovakia (dec.), no. 47244/99, 4 ნოემბერი, 2003 წ.
Nowak v. Ukraine, no. 60846/10, 31 მარტი, 2011 წ.
Nowicka v. Poland, no. 30218/96, 3 დეკემბერი, 2002 წ.

—O—

O.H. v. Germany, no. 4646/08, 24 ნოემბერი, 2011 წ.
O’Hara v. the United Kingdom, no. 37555/97, ECHR 2001-X
Ostendorf v. Germany, no. 15598/08, 7 მარტი, 2013 წ.
Osypenko v. Ukraine, no. 4634/04, 9 ნოემბერი, 2010 წ.
Öcalan v. Turkey (dec.), no. 46221/99, 14 დეკემბერი, 2000 წ.
Öcalan v. Turkey [GC], no. 46221/99, ECHR 2005-IV
Oral and Atabay v. Turkey, no. 39686/02, 23 ივნისი, 2009 წ.
Oravec v. Croatia, no. 51249/11, 11 ივლისი, 2017 წ.
Osmanović v. Croatia, no. 67604/10, 6 ნოემბერი, 2012 წ.
Ovsjannikov v. Estonia, no. 1346/12, 20 თებერვალი, 2014 წ.

—P—

P. and S. v. Poland, no. 57375/08, 30 ოქტომბერი, 2012 წ.
Paci v. Belgium, no. 45597/09, 17 აპრილი, 2018 წ.
Panchenko v. Russia, no. 45100/98, 8 თებერვალი, 2005 წ.
Pankiewicz v. Poland, no. 34151/04, 12 თებერვალი, 2008 წ.
Pantea v. Romania, no. 33343/96, ECHR 2003-VI
Paradis v. Germany (dec.), no. 4065/04, 4 სექტემბერი, 2007 წ.
Petkov and Profirov v. Bulgaria, nos. 50027/08 and 50781/09, 24 ივნისი, 2014 წ.
Petschulies v. Germany, no. 6281/13, 2 ივნისი, 2016 წ.
Petukhova v. Russia, no. 28796/07, 2 მაისი, 2013 წ.
Piotr Baranowski v. Poland, no. 39742/05, 2 ოქტომბერი, 2007 წ.
Piotr Osuch v. Poland, no. 30028/06, 3 ნოემბერი, 2009 წ.
Pirozzi v. Belgium, no. 21055/11, 17 აპრილი, 2018 წ.
Piruzyan v. Armenia, no. 33376/07, 26 ივნისი, 2012 წ.
Plesó v. Hungary, no. 41242/08, 2 ოქტომბერი, 2012 წ.
Podeschi v. San Marino, no. 66357/14, 13 აპრილი, 2017 წ.

Porchet v. Switzerland (dec.), no. 36391/16, 7 ნოემბერი, 2019 წ.
Prencipe v. Monaco, no. 43376/06, 16 ივლისი, 2009 წ.

—Q—

Quinn v. France, 22 მარტი, 1995 წ. Series A no. 311

—R—

R.L. and M.-J.D. v. France, no. 44568/98, 19 მაისი, 2004 წ.
R.M.D. v. Switzerland, 26 სექტემბერი, 1997 წ. *Reports* 1997-VI
R.R. and Others v. Hungary, no. 36037/17, 2 მარტი, 2021 წ.
Radu v. Germany, no. 20084/07, 16 მაისი, 2013 წ.
Ragıp Zarakolu v. Turkey, no. 15064/12, 15 სექტემბერი, 2020 წ.
Rahimi v. Greece, no. 8687/08, 5 აპრილი, 2011 წ.
Rakevich v. Russia, no. 58973/00, 28 ოქტომბერი, 2003 წ.
Rantsev v. Cyprus and Russia, no. 25965/04, ECHR 2010
Raudevs v. Latvia, no. 24086/03, 17 დეკემბერი, 2013 წ.
Rehbock v. Slovenia, no. 29462/95, ECHR 2000-XII
Reinprecht v. Austria, no. 67175/01, ECHR 2005-XII
Riad and Idiab v. Belgium, nos. 29787/03 and 29810/03, 24 იანვარი, 2008 წ.
Riera Blume and Others v. Spain, no. 37680/97, ECHR 1999-VII
Rooman v. Belgium [GC], no. 18052/11, 31 იანვარი, 2019 წ.
Rozhkov v. Russia (no. 2), no. 38898/04, 31 იანვარი, 2017 წ.
Rubtsov and Balayan v. Russia, nos. 33707/14 and 3762/15, 10 აპრილი, 2018 წ.
Ruiz Rivera v. Switzerland, no. 8300/06, 18 თებერვალი, 2014 წ.
Ruslan Yakovenko v. Ukraine, no. 5425/11, ECHR 2015

—S—

S.B.C. v. the United Kingdom, no. 39360/98, 19 ივნისი, 2001 წ.
S.P. v. Belgium (dec.), no. 12572/08, 14 ივნისი, 2011 წ.
S.R. v. the Netherlands (dec.), no. 13837/07, 18 სექტემბერი, 2012 წ.
S., V. and A. v. Denmark [GC], nos. 35553/12 and 2 others, 22 ოქტომბერი, 2018 წ.
Saadi v. the United Kingdom, no. 13229/03, 11 ივლისი, 2006 წ.
Saadi v. the United Kingdom [GC], no. 13229/03, ECHR 2008
Sabuncu and Others v. Turkey, no. 23199/17, 10 ნოემბერი, 2020 წ.
Sadegül Özdemir v. Turkey, no. 61441/00, 2 აგვისტო, 2005 წ.

Sahakyan v. Armenia, no. 66256/11, 10 ნოემბერი, 2015 წ.

Şahin Alpay v. Turkey, no. 16538/17, 20 მარტი, 2018 წ.

Şahin Çağdaş v. Turkey, no. 28137/02, 11 აპრილი, 2006 წ.

Sakik and Others v. Turkey, 26 ნოემბერი, 1997 წ. *Reports 1997-VII*

Salayev v. Azerbaijan, no. 40900/05, 9 ნოემბერი, 2010 წ.

Sanchez-Reisse v. Switzerland, 21 ოქტომბერი, 1986 წ. Series A no. 107

Sarigiannis v. Italy, no. 14569/05, 5 აპრილი, 2011 წ.

Schiesser v. Switzerland, 4 დეკემბერი, 1979 წ. Series A no. 34

Schwabe and M.G. v. Germany, no. 8080/08, 1 დეკემბერი, 2011 წ.

Scott v. Spain, 18 დეკემბერი, 1996 წ. *Reports 1996-VI*

Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2) [GC], no. 14305/17, 22 დეკემბერი, 2020 წ.

Selçuk v. Turkey, no. 21768/02, 10 იანვარი, 2006 წ.

Shabani v. Switzerland, no. 29044/06, 5 ნოემბერი, 2009 წ.

Shamayev and Others v. Georgia and Russia, no. 36378/02, ECHR 2005-III

Shamsa v. Poland, nos. 45355/99 and 45357/99, 27 ნოემბერი, 2003 წ.

Shcherbina v. Russia, no. 41970/11, 26 ივნისი, 2014 წ.

Sher and Others v. the United Kingdom, no. 5201/11, ECHR 2015

Shiksaitov v. Slovakia, nos. 56751/16 and 33762/17, 10 დეკემბერი, 2020 წ.

Shimovolos v. Russia, no. 30194/09, 21 ივნისი, 2011 წ.

Shmorgunov and Others v. Ukraine, nos. 15367/14 and 13 others, 21 იანვარი, 2021 წ.

Shtukaturov v. Russia, no. 44009/05, ECHR 2008

Shulgin v. Ukraine, no. 29912/05, 8 დეკემბერი, 2011 წ.

Simons v. Belgium (dec.), no. 71407/10, 28 აგვისტო, 2012 წ.

Skrobol v. Poland, no. 44165/98, 13 სექტემბერი, 2005 წ.

Slivenko v. Latvia [GC], no. 48321/99, ECHR 2003-X

Smirnova v. Russia, nos. 46133/99 and 48183/99, ECHR 2003-IX

Soldatenko v. Ukraine, no. 2440/07, 23 ოქტომბერი, 2008 წ.

Solmaz v. Turkey, no. 27561/02, 16 იანვარი, 2007 წ.

Stănculeanu v. Romania, no. 26990/15, 9 იანვარი, 2018 წ.

Stanev v. Bulgaria [GC], no. 36760/06, 17 იანვარი, 2012 წ.

Stašaitis v. Lithuania, no. 47679/99, 21 მარტი, 2002 წ.

Staykov v. Bulgaria, no. 16282/20, 8 ივნისი, 2021 წ.

Steel and Others v. the United Kingdom, 23 სექტემბერი, 1998 წ. *Reports 1998-VII*

Stephens v. Malta (no. 1), no. 11956/07, 21 აპრილი, 2009 წ.

Stephens v. Malta (no. 2), no. 33740/06, 21 აპრილი, 2009 წ.

Stepuleac v. Moldova, no. 8207/06, 6 ნოემბერი, 2007 წ.

Stollenwerk v. Germany, no. 8844/12, 7 სექტემბერი, 2017 წ.

Stoichkov v. Bulgaria, no. 9808/02, 24 მარტი, 2005 წ.

Stoyan Krastev v. Bulgaria, no. 1009/12, 6 ოქტომბერი, 2020 წ.

Storck v. Germany, no. 61603/00, ECHR 2005-V
S.T.S. v. the Netherlands, no. 277/05, ECHR 2011
Štvrtecký v. Slovakia, no. 55844/12, 5 ივნისი, 2018 წ.
Sulaoja v. Estonia, no. 55939/00, 15 თებერვალი, 2005 წ.
Suso Musa v. Malta, no. 42337/12, 23 ივლისი, 2013 წ.
Svipsta v. Latvia, no. 66820/01, ECHR 2006-III (ამონარიდები)
Sy v. Italy (dec.), no. 11791/20, 24 იანვარი, 2022 წ.

—T—

Talat Tepe v. Turkey, no. 31247/96, 21 დეკემბერი, 2004 წ.
Tarak and Depe v. Turkey, no. 70472/12, 9 აპრილი, 2019 წ.
Tepe v. Turkey, no. 31247/96, 21 დეკემბერი, 2004 წ.
Tase v. Romania, no. 29761/02, 10 ივნისი, 2008 წ.
Thimothawes v. Belgium, no. 39061/11, 4 აპრილი, 2017 წ.
Terheş v. Romania (dec.), no. 49933/20, 13 აპრილი, 2021 წ.
Teymurazyan v. Armenia, no. 17521/09, 15 მარტი, 2018 წ.
Tim Henrik Bruun Hansen v. Denmark, no. 51072/15, 9 ივლისი, 2019 წ.
Tiron v. Romania, no. 17689/03, 7 აპრილი, 2009 წ.
Toniolo v. San Marino and Italy, no. 44853/10, 26 ივნისი, 2012 წ.
Toshev v. Bulgaria, no. 56308/00, 10 აგვისტო, 2006 წ.
Toth v. Austria, 12 დეკემბერი, 1991 წ. Series A no. 224
Trutko v. Russia, no. 40979/04, 6 დეკემბერი, 2016 წ.
Tsirlis and Kouloumpas v. Greece, 29 მაისი, 1997 წ. Reports 1997-III
Tsvetkova and Others v. Russia, nos. 54381/08 და 5 სხვა, 10 აპრილი, 2018 წ.
Turan and Others v. Turkey, nos. 75805/16 და 426 სხვა, 23 ნოემბერი, 2021 წ.
Jurcan v. Moldova, no. 39835/05, 23 ოქტომბერი, 2007 წ.

—V—

Vachev v. Bulgaria, no. 42987/98, ECHR 2004-VIII (ამონარიდები)
Van der Leer v. the Netherlands, 21 თებერვალი, 1990 წ. Series A no. 170-A
Van Droogenbroeck v. Belgium, 24 ივნისი, 1982 წ. Series A no. 50
Varbanov v. Bulgaria, no. 31365/96, ECHR 2000-X
Varga v. Romania, no. 73957/01, 1 აპრილი, 2008 წ.
Vasileva v. Denmark, no. 52792/99, 25 სექტემბერი, 2003 წ.
Vasilevskiy and Bogdanov v. Russia, nos. 52241/14 and 74222/14, 10 ივლისი, 2018 წ.
Vasiliciuc v. the Republic of Moldova, no. 15944/11, 2 მაისი, 2017 წ.

Vassis and Others v. France, no. 62736/09, 27 ივნისი, 2013 წ.
Vedat Dođru v. Turkey, no. 2469/10, 5 აპრილი, 2016 წ.
Velinov v. the former Yugoslav Republic of Macedonia, no. 16880/08, 19 სექტემბერი, 2013 წ.
Venet v. Belgium, no. 27703/16, 22 ოქტომბერი, 2019 წ.
Viorel Burzo v. Romania, nos. 75109/01 and 12639/02, 30 ივნისი, 2009 წ.
V.K. v. Russia, no. 9139/08, 4 აპრილი, 2017 წ.
Vorontsov and Others v. Ukraine, nos. 58925/14 and 4 others, 21 იანვარი, 2021 წ.
Voskuil v. the Netherlands, no. 64752/01, 22 ნოემბერი, 2007 წ.
Vrenčev v. Serbia, no. 2361/05, 23 სექტემბერი, 2008 წ.

—W—

W.A. v. Switzerland, 38958/16, 2 ნოემბერი, 2021 წ.
Waite v. the United Kingdom, no. 53236/99, 10 დეკემბერი, 2002 წ.
Wassink v. the Netherlands, 27 სექტემბერი, 1990 წ. Series A no. 185-A
Weeks v. the United Kingdom, 2 მარტი, 1987 წ. Series A no. 114
Wemhoff v. Germany, 27 ივნისი, 1968 წ. Series A no. 7
Willcox and Hurford v. the United Kingdom (dec.). nos. 43759/10 და 43771/12, 8 იანვარი, 2013 წ.
Winterwerp v. the Netherlands, 24 ოქტომბერი, 1979 წ. Series A no. 33
Witold Litwa v. Poland, no. 26629/95, ECHR 2000-III
Włoch v. Poland, no. 27785/95, ECHR 2000-XI
Włoch v. Poland (no. 2), no. 33475/08, 10 მაისი, 2011 წ.

—X—

X. v. Austria, no. 8278/78, კომისიის გადაწყვეტილება, 13 დეკემბერი, 1979 წ. DR 18
X. v. Belgium, no. 4741/71, კომისიის გადაწყვეტილება, 2 აპრილი, 1973 წ.
X. v. Finland, no. 34806/04, 2 ივლისი, 2012 წ. ECHR 2012 (ამონარიდები
X. v. Germany, no. 1322/62, კომისიის გადაწყვეტილება, 14 დეკემბერი 1963 წ.
X. v. Germany, no. 6659/74, კომისიის გადაწყვეტილება, დეკემბერი, 1975 წ.
X. v. Germany, no. 8098/77, კომისიის გადაწყვეტილება, დეკემბერი, 1978 წ. DR 16
X. v. Switzerland, no. 8500/79, კომისიის გადაწყვეტილება, დეკემბერი, 1979 წ. DR 18
X. v. Switzerland, no. 9012/80, კომისიის გადაწყვეტილება, დეკემბერი, 1980 წ. DR 25
X. v. the United Kingdom, no. 6998/75, კომისიის ანგარიში, 16 ივლისი, 1980 წ.
X. v. the United Kingdom, no. 7215/75, 5 ნოემბერი, 1981 წ. Series A no. 46

—Y—

Yaygin v. Turkey (dec.), no. 12254/20, 16 თებერვალი, 2021 წ.

Yankov v. Bulgaria, no. 39084/97, ECHR 2003-XII (extracts)

Yefimenko v. Russia, no. 152/04, 12 თებერვალი, 2013 წ.

Yoh-Ekale Mwanje v. Belgium, no. 10486/10, 20 დეკემბერი, 2011 წ.

—Z—

Z.A. and Others v. Russia [GC], no. 61411/15 and 3 others, 21 ნოემბერი, 2019 წ.

Z.H. v. Hungary, no. 28973/11, 8 ნოემბერი, 2012 წ.

Zelčs v. Latvia, no. 65367/16, 20 თებერვალი, 2020 წ.